

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**HADİM İLÇE MERKEZİ'NİN BEŞERİ VE EKONOMİK
COĞRAFYASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Nuri İNAN

HAZIRLAYAN
Hüsnü YILMAZ

KONYA-2007

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	vii
RESİMLER LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ.....	5
1.1. Jeolojik Özellikler.....	5
1.2. Jeomorfolojik Özellikler.....	8
1.3. İklim Özellikleri.....	14
1.4. Hidrografik Özellikleri.....	24
1.5. Toprak Yapısı.....	30
1.6. Bitki Örtüsü.....	31
İKİNCİ BÖLÜM	
2. HADİM'İN BEŞERİ VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ.....	34
2.1. Nüfus Özellikleri.....	34
2.1.1. Nüfusun Gelişimi.....	34
2.1.2. Nüfus Hareketleri.....	36
2.1.3. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yağışı.....	39
2.1.4. Nüfusun Eğitim ve Kültür Durumu.....	45
2.1.5. Nüfusun Sağlık Durumu.....	53
2.1.6. Hane Halkı Büyüklüğü.....	56
2.1.7. Nüfus Yoğunluğu.....	57

2.2. Yerleşme Özellikleri.....	60
2.2.1. Yerleşmenin Tarihçesi.....	60
2.2.2. İdari Yapısı.....	64
2.2.3. Konut Tipi.....	67
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ.....	69
3.1. Tarım ve Hayvancılık.....	69
3.1.1. Tarım.....	69
3.1.2. Hayvancılık.....	70
3.2. Ticaret.....	72
3.3. Yer Altı Kaynakları.....	75
3.4. Turizm.....	76
3.5. Ulaşım ve Konaklama.....	81
3.5.1. Ulaşım.....	81
3.5.2. Konaklama.....	84
SORUN VE ÖNERİLER.....	85
BİBLİYOGRAFYA.....	88

ÖZET

Hadim İç Anadolu Bölgesi'nin Konya Bölümü'nde Konya ili sınırları içinde kuzey yarım kürede 36° 59' kuzey enlemi ile 32° 28' doğu boylamı civarında yer almaktadır. 921 km²'lik yüz ölçüme sahip ilçenin, denizden yüksekliği 1495 m.dir.

Yapısal bakımdan Orta Toroslar Tektonik Kuşaağı içinde bulunan ilçenin en önemli yükseltileri Akdağ, Çaldağı, Çekiç Dağı, Geyik Dağı, Eşenler Dağı, Büyük Eyre Dağı, Hacıbaba Dağı, Karakuş Dağı, Haydar Dağı, Kara Dağ, Yıldız Dağ ve Mahrem Dağ'dır. Jeolojik devirlere ait kalkerler, şistler, mermerler ve alüvyonlar Hadim'in başlıca jeolojik elemanlarıdır.

Bölgenin hidrografik unsurları ilçe sınırları içinden geçen Göksu Çayı, Karasu, Avşar Deresi, Gezlevi Çayı, Değirmen Deresi ve Kayhan Deresi'dir. İlçenin toprak yapısı alüvyal, kolüvyal, Kırmızı Akdeniz Toprakları ve Kahverengi Orman Topraklarından oluşur. Araştırma sahamızın merkezinde karasal iklim hüküm sürerken Göksu Vadisinin geçtiği yerlerde ise Akdeniz İklimi görölmektedir. Hadim'in yıllık sıcaklık ortalaması 9,5 °C iken, yağış ortalaması da 632,9 mm'dir.

Toplam nüfusu 59 941 olup, bunun 16 620'si ilçe merkezinde yaşamaktadır. İlçe merkezi 4 mahalle, genelde ise 7 belediye ve 20 köyün idari merkezi durumundadır. Meskenlerin çoğu birkaç katlı betonarme yapılar ile toprak ve ağaçtan oluşan karma binalardan oluşmaktadır.

Hadim'in hakim ekonomik faaliyeti hizmet ve tarım sektörleridir. Ayrıca bünyesinde çeşitli ticari faaliyetler gösteren dükkanlar barındırmaktadır.

ABSTRACT

Hadim, takes part in 37° North latitude and 33° East longitude in the borders of province of Konya part of Middle Anatolian Region. Altitude of sub-province that has 921 km² is 1495 m.

In the region where the river of Göksu, Stream of Karasu and Gezlevi formed the important hydrophy element forest and steps are dominant. While annual average temperature is 9,5 °C, average of rain is 632,9 mm in that area where mediterranean and semi dry climate is dominant. Important mountains are Çal, Ak and Haydar.

Total population is 59 941 and 16 620 of this live in the centre of sub-province. The sub- province is the administrative centre of 4 quarters, 7 municipalities and 20 villages.

Dominant economical activities of Hadim is sector of service and agriculture. Also commercial buildings and market should not be forgotten.

ÖNSÖZ

Kelime anlamı yeryüzünü fiziki, ekonomik ve sosyal yönlerden inceleyen bilim dalı olan coğrafya, yeryüzündeki mekânlar ile gerek doğal, gerek insan ürünü çevresel oluşumlar arasındaki ilişkileri, farklılık ve benzerlikleri incelemektedir. Yeryüzü birbirinden bağımsız tekil alanlardan değil, farklı özellikleri olan, ama birbiriyle ilişkili bölgelerden oluşmaktadır. Çeşitli insan topluluklarının toplumsal, ekonomik, siyasal etkinlikleri ve iklimde, yüzey şekillerinde, bitki örtüsünde farklılaşmaya yol açan temel fiziksel ve biyolojik süreçler bu yapıya büyük bir çeşitlilik kazandırmıştır. Coğrafyanın amacı da bu karmaşık yapıyı örgütlü ve tutarlı bir bütünlük içinde ele almaktır.

Coğrafyanın bilimsel ölçütlerine bağlı olarak hazırlanmış olduğumuz “ Hadim İlçe Merkezi'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası” isimli çalışma ilçenin konumu, yerleşme, topografik özellikleri, yeraltı ve yer üstü kaynakları, ekonomisi ve nüfus özelliklerini genel hatlarıyla ele alan yüksek lisans tez çalışmasıdır.

Yüksek lisans tez konusunun belirlenmesinden çalışmanın son haline gelene kadar gerek öneri ve eleştirilerde bulunan gerekse de kaynak bakımından yardımlarını esirgemeyen başta danışman hocam Sayın Yard. Doç. Dr. Nuri İnan'a ve Yard. Doç. Dr. Recep BOZYİĞİT'e şükranlarımı sunarım.

İlçeye ilgili verilerin toplanmasında Hadim Kaymakamı Sayın Zekayi ERİM'e, belediye başkanı Sayın Yılmaz ÇETİN'e ve Hadim'de bulunan tüm kamu kurum ve kuruluşlarına gösterdikleri yardımlarından ötürü teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek öğrenim ve yüksek lisans eğitimim süresince benim için hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan aileme sonsuz minnet duyduğumu ayrıca belirtmek isterim.

Hüsnü YILMAZ

Konya-2007

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1: Hadim’de Ortalama, Ortalama Yüksek, Ortalama Düşük, Aylık Minimum ve Aylık Maksimum Sıcaklıkların Dağılışı (1980–2000)	15
Tablo 2: Hadimde Ortalama Sıcaklığın Mevsimlere Göre Dağılımı (1980–2000)	17
Tablo 3: Hadim’de Don Olaylı Günlerin Aylara Dağılımı(1980–2000)	17
Tablo 4: Hadim’de Ortalama Rüzgâr Hızları (1980–2000)	19
Tablo 5: Hadim’de En Hızlı Rüzgar Yönü ve Hızının Aylara Dağılımı (1980–2000) ..	20
Tablo 6: Hadim’de Ortalama Nispi Nemin Aylara Dağılımı (1980–2000)	20
Tablo 7: Hadim’de Ortalama Açık Günlerin Aylara Dağılımı (1980–2000)	20
Tablo 8: Hadim’de Ortalama Bulutlu Günlerin Aylara Dağılımı (1980–2000)	20
Tablo 9: Hadim’de Ortalama Kapalı Günlerin Aylara Dağılımı (1980–2000)	21
Tablo 10: Hadim’de Sisli Günlerin Aylara Dağılımı (1980–2000)	21
Tablo 11: Hadim’de Ortalama Yağış Miktarının Aylara Dağılımı (1980–2000)	21
Tablo 12: Hadim’de Ortalama Yağışın Mevsimlere Dağılımı (1980–2000)	22
Tablo 13: Hadim’de Yıllara Göre Düsen Toplam Yağış Miktarı (1980–200)	23
Tablo 14: Hadim’de Karla Örtülü Gün Sayısının Aylara Dağılımı (1980–2000)	24
Tablo 15: Thornwaite Formülüne Göre Su Bilançosu	25
Tablo 16: Hidroelektrik Santraline Ait Veriler	31
Tablo 17: Hadim’de Orman Alanlarının Dağılımı	35
Tablo 18: Hadim’de Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi(1927–2000)	37
Tablo 19: Hadim’de Şehir Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Dağılımı(1935–2000)	38
Tablo 20: Hadim’de Köy Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Dağılımı(1935–2000).....	39
Tablo 21: Hadimden Diğer İl ve İlçelere Olan Göçler	40
Tablo 22: Hadim’de Bazı Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Cinsiyet Yapısı	41
Tablo 23: Hadim’de Mahallelere Göre Kadın Erkek Nüfusunun Dağılımı (2005)	42
Tablo 24: Hadim İlçe Merkezi Nüfusunun Dar Aralıklı Yaş Bileşimi (2005)	43
Tablo 25: Taşpınar Mahallesi Dar Aralıklı Nüfus Yapısı (2005)	44

Tablo 26: Armağanlar Mahallesi Geniş Aralıklı Nüfus Yapısı (2005)	45
Tablo 27: Aşağı Hadim Mahallesi Dar Aralıklı Nüfus Yapısı(2005)	45
Tablo 28: Hocalar Mahallesi Dar Aralıklı Nüfus Yapısı (2005)	46
Tablo 29: Hadim’de Çalışan Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı (2000)	46
Tablo 30: Ekonomik Faaliyet Ve Cinsiyete Göre İstihdam Edilen Nüfus	47
Tablo 31: Hadim’de bulunan İlköğretim Okulları ve Öğrenci Sayıları	48
Tablo 32: Hadim’de Bulunan Orta Öğretim Kurumlarının Öğrenci ve	49
Öğretmen Sayıları	
Tablo 33: Hadim Meslek Yüksek Okulunda Yer Alan Bölümler	50
Tablo 34: Hadim Meslek Yüksek Okulu Personelinin Dağılımı	50
Tablo 35: Taşpınar Mahallesi Eğitim Durumu (2005)	51
Tablo 36: Armağanlar Mahallesi Eğitim Durumu (2005)	52
Tablo 37: Aşağı Hadim Mahallesi Eğitim Durumu (2005)	53
Tablo 38: Hocalar Mahallesi Eğitim Durumu (2005)	54
Tablo 39: Hadim’de Sağlık Kuruluşları ve Sağlık Personelinin Dağılımı	56
Tablo 40: Hadim’den Çeşitli Sağlık İstatistikleri (2001-2005)	57
Tablo 41: Hadim’de Hane Halkı Büyüklüğü	58
Tablo 42: Hadim’in Sayım Dönemlerindeki Aritmetik Yoğunluğu	59
Tablo 43: Resmi Kurum ve Kuruluşlar	64
Tablo 44: Hadim’de Yetiştirilen Ürünlerinin Ekim Alanlarına Göre Tahmini	69
Üretim Dağılımı	
Tablo 45: Hadim’de Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Ekim Alanlarına Göre Dağılımı...	70
Tablo 46: Hadim’de Hayvan Cinslerinin Tahmini Üretimi	72
Tablo 47: Hadim’de Ticarethaneler ve Miktarı	73
Tablo 48: Hadim’de Bulunan Yeraltı Kaynakları	75
Tablo 49: Hadime Bağlı Kasaba ve Köylerin Uzaklıkları	82
Tablo 50: Hadim’de 2006 Yılı Araç Sayısı	83

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 1: Hadim’de Ortalama, Ortalama Yüksek, Ortalama Düşük, ...16 Aylık Minimum ve Aylık Maksimum Sıcaklıkların Dağılışı (1980–2000)	
Grafik 2: Hadim’de Ortalama Sıcaklığın Mevsimlere Göre Dağılımı (1980–2000) 17	
Grafik 3: Hadim’de Ortalama Yağış Miktarının Aylara Dağılımı (1980–2000).....22	
Grafik 4: Hadim’de Ortalama Yağışın Mevsimlere Dağılımı (1980–2000).....22	
Grafik 5: Hadim’de Yıllara Göre Düşen Toplam Yağış Miktarının .....22 Dağılımı (1980–2000)	
Grafik 6: Thornwaite Formülüne Göre Su Bilançosu Diagramı.....25	
Grafik 7: Hadim’de Toplam Nüfusun Yıllara Göre Dağılımı 37	
Grafik 8: Hadim’de Sayım Yıllarına Göre Köy ve .....40 Şehir Nüfusunun Dağılımı (1935–2000)	
Grafik 9: Hadim Dar Aralıklı Nüfus Piramidi.....44	
Grafik 10: Taşpınar Mahallesi Eğitim Durumu (2005) 51	
Grafik 11: Armağanlar Mahallesi Eğitim Durumu (2005) 52	
Grafik 12: Aşağı Hadim Mahallesi Eğitim Durumu 2005 53	
Grafik 13: Hocalar Mahallesi Eğitim Durumu (2005) 54	
Grafik 14: Hadim’in Genel Eğitim Durumu 55	
Grafik 15: Hadim’de Kaba Doğum Hızı (2001-2005) 57	
Grafik 16: Hadim’in Aritmetik Nüfus Ortalaması 58	
Grafik 17: Hadim’de Ticarethanelerin Hizmet Verdikleri Alanlar 74	

RESİM LİSTESİ

	Sayfa
Resim 1: Hadim İlçe Merkezinden Bir Görünüm	3
Resim 2: Akdağ'dan Bir Görünüm	9
Resim 3: Çekiç Dağı'ndan Bir Görünüm.....	11
Resim 4: Karakuş Dağlarından Bir Görünüm	12
Resim 5: Hadim Meteoroloji İstasyonu	15
Resim 6: Yerköprü Şelalesi	26
Resim 7: Göksu Vadisi'nden Bir Görünüm	28
Resim 8: Avcı Deresi'nden Bir Görünüm.	29
Resim 9: Göksu Hidroelektrik Santralinden Bir Görünüm	31
Resim 10: Hadim'de Erozyon Sahasından Bir Görünüm.....	33
Resim 11: Hadim ve Çevresinin Bitki Örtüsü	34
Resim 12: Aladağ Bölgesinde Bozuk Orman Arazisine	35
Üzüm Asması Ekimi.	
Resim 13: S.Ü. Hadim Meslek Yüksek Okulundan Bir Görünüm.....	50
Resim 14: Hadim'den Bir Görünüm	63
Resim 15: Hadim Kaymakamlığı	65
Resim 16: Hadimdeki Toprak ve Taş Karışımı Evlerden Bir Görünüm	67
Resim 17: Hadimdeki Betonarme Evlerden Bir Görünüm.....	67
Resim 18: Hadimdeki Ahşap Evlerden Bir Görünüm	67
Resim 19: Konutlardaki Kapı Oymacılığında Bir Görünüm	67
Resim 20: Hadim'de Küçükbaş Hayvancılık Faaliyetlerinden Bir Görünüm.....	71
Resim 21: Hadim'de Arıcılık Faaliyetlerinden Bir Görünüm	71
Resim 22: Hadim Merkezinden Görünüm	73
Resim 23: Hadim Cumartesi Pazarından Bir Görünüm	74
Resim 24: Yerköprü Şelalesinden Bir Görünüm	76
Resim 25: Bolat Ören Yerinden Tarihi Bir Kalıntı	78

Resim 26: Hadim Kütüphanesi	77
Resim 27: Hz. Hadimi Türbesinden Bir Görünüm	80
Resim 28: Aşağı Hadim Camisinden Bir Görünüm	80
Resim 29: Hadim Belediye Otelinden Bir Görünüm	84

HARİTALAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Harita 1: Hadim'in Lokasyon Haritası	2
Harita 2: Hadim'in Siyasi Haritası	66
Şekil 1 : Hadim Birliği Jeolojik Görünümü (Necdet ÖZGÜL).....	7

EKLER LİSTESİ

Ek 1 : Hadim İlçe Merkezi'nin İmar Planı.....	91
--	----

Hadim İlçe Merkezi'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası
Hüsnü YILMAZ

ÖZET

Hadim İç Anadolu Bölgesi'nin Konya Bölümü'nde Konya ili sınırları içinde kuzey yarım kürede 36° 59' kuzey enlemi ile 32° 28' doğu boylamı civarında yer almaktadır. 921 km²'lik yüz ölçüme sahip ilçenin, denizden yüksekliği 1495 m.dir.

Yapısal bakımdan Orta Toroslar Tektonik Kuşağı içinde bulunan ilçenin en önemli yükseltileri Akdağ, Çaldağı, Çekiç Dağı, Geyik Dağı, Eşenler Dağı, Büyük Eyre Dağı, Hacıbaba Dağı, Karakuş Dağı, Haydar Dağı, Kara Dağ, Yıldız Dağ ve Mahrem Dağ'dır. Jeolojik devirlere ait kalkerler, şistler, mermerler ve alüvyonlar Hadim'in başlıca jeolojik elemanlarıdır.

Bölgenin hidrografik unsurları ilçe sınırları içinden geçen Göksu Çayı, Karasu, Avşar Deresi, Gezlevi Çayı, Değirmen Deresi ve Kayhan Deresi'dir. İlçenin toprak yapısı alüvyal, kolüvyal, Kırmızı Akdeniz Toprakları ve Kahverengi Orman Topraklarından oluşur. Araştırma sahasının merkezinde karasal iklim hüküm sürerken Göksu Vadisinin geçtiği yerlerde ise Akdeniz İklimi görülmektedir. Hadim'in yıllık sıcaklık ortalaması 9,5 °C iken, yağış ortalaması da 632,9 mm'dir.

Toplam nüfusu 59 941 olup, bunun 16 620'si ilçe merkezinde yaşamaktadır. İlçe merkezi 4 mahalle, genelde ise 7 belediye ve 20 köyün idari merkezi durumundadır. Meskenlerin çoğu birkaç katlı betonarme yapılar ile toprak ve ağaçtan oluşan karma binalardan oluşmaktadır.

Hadim'in hakim ekonomik faaliyeti hizmet ve tarım sektörleridir. Ayrıca bünyesinde çeşitli ticari faaliyetler gösteren dükkanlar barındırmaktadır.

Human and Economic Geography of Hadim Country

Hüsnü YILMAZ

ABSTRACT

Hadim, takes part in 37° North latitude and 33° East longitude in the borders of province of Konya part of Middle Anatolian Region. Altitude of sub-province that has 921 km² is 1495 m.

In the region where the river of Göksu, Stream of Karasu and Gezlevi formed the important hydrophy element forest and steps are dominant. While annual average temperature is 9,5 °C, average of rain is 632,9 mm in that area where mediterranean and semi dry climate is dominant. Important mountains are Çal, Ak and Haydar.

Total population is 59 941 and 16 620 of this live in the centre of sub-province. The sub- province is the administrative centre of 4 quarters, 7 municipalities and 20 villages.

Dominant economical activities of Hadim is sector of service and agriculture. Also commercial buildings and market should not be forgotten.

GİRİŞ

Coğrafya biliminin inceleme alanı bakımından iki önemli anabilim dalını Beşeri ve Ekonomik Coğrafya oluşturmaktadır. Beşeri ve Ekonomik Coğrafya temelde insan faaliyetleri ve bu faaliyetler sonucu ortaya çıkan olayları inceler. Beşeri Coğrafya, bir sahadaki nüfusu, bunların dağılışını, yaş ve cinsiyeti, nüfusun faaliyet kollarına dağılımı, meskenleri, yerleşme tiplerini ve bunlarda kullanılan malzemeleri incelerken; Ekonomik Coğrafya ise insanların geçimini temin etmek için yaptıkları faaliyetleri (tarım, hayvancılık, ticaret, sanayi v.s.), ulaşım durumunu, madencilik faaliyetlerini incelemektedir.

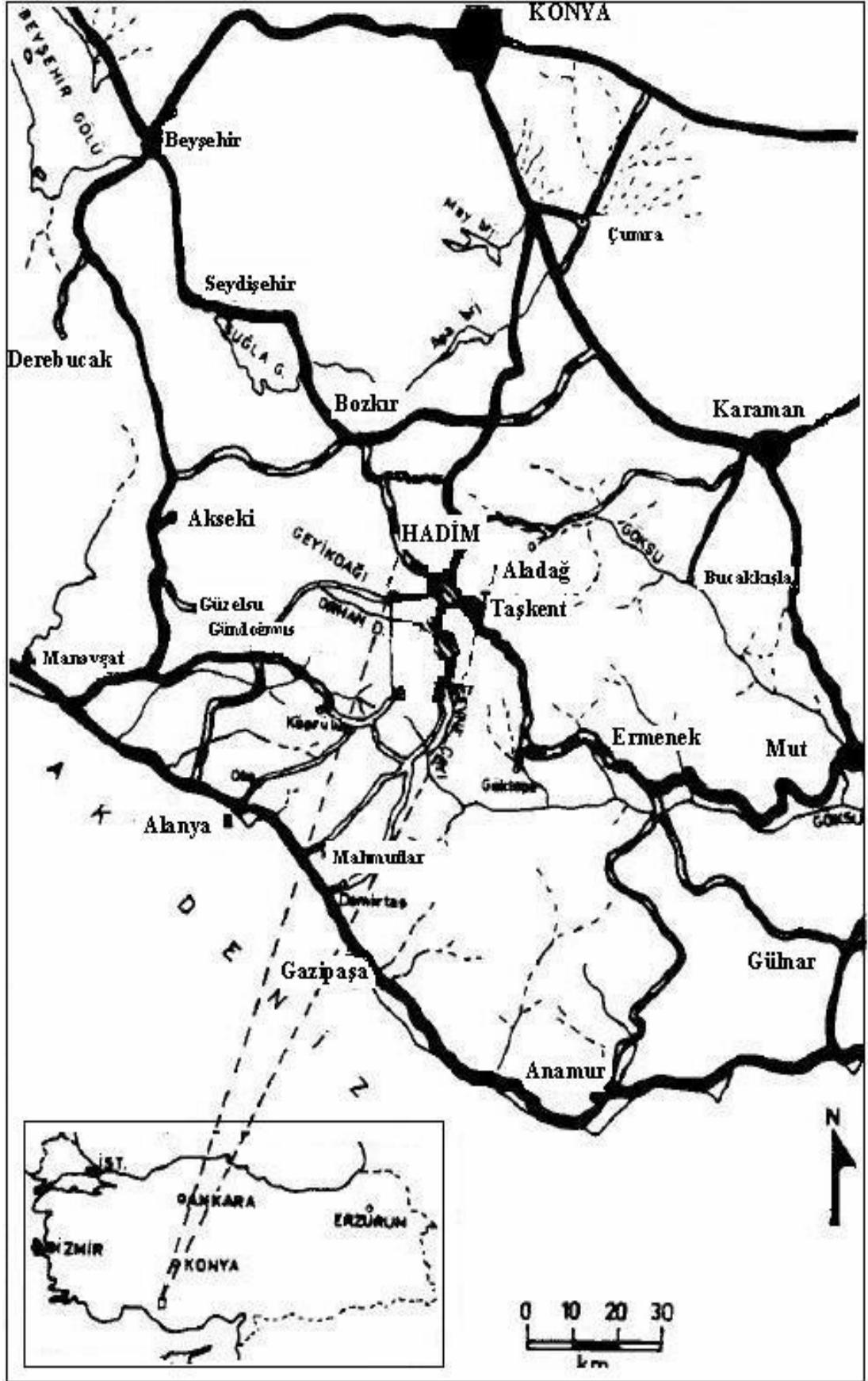
Günümüzde coğrafyanın yararlandığı başlıca yöntemler karmaşık istatistiksel çözümler, matematiksel modeller, uydular ve elektronik aygıtlar aracılığıyla toplanan bilgilerin bilgisayarla değerlendirilip karşılaştırılması, nüfus sayımları, sosyal araştırmalar, alan araştırmaları ve arşiv çalışmalarıdır.

Araştırma sahasımız olan Hadim İlçe Merkezi 36° 59' kuzey enlemi ile 32° 28' doğu boylamı civarında Orta Toroslar'ın merkezinde sayılabilecek bir vadi içerisinde kurulmuştur. Ülkemizin İç Anadolu Bölgesi'nin Konya ili idari sınırları içerisinde, ilin güney kısmında yer almaktadır. İl merkezine uzaklığı 128 km, toplam yüzölçümü 921 km² ve denizden yüksekliği 1.495 m'dir¹.

Hadim'in idari sınırları lokasyon haritamızdan da görüleceği üzere (Harita:1) kuzey ve kuzey batısında Bozkır, kuzey doğusunda Güneysınır, güneyinde Taşkent ilçeleri ile güney batısında Antalya, kuzey doğusunda Karaman illeri ile sınırlıdır.

---

¹ Hadim Kaymakamlığı Brifing Raporu 2005.

Harita 1: Hadim'in Lokasyon Haritası.

Hadim idari açıdan 4 mahalle, 7 kasaba ve 20 köyün merkezi durumundadır. Taşpınar Mahallesi ve Armağanlar Mahallesi ilçenin merkezi durumundayken diğer mahalleleri ise Aşağı Hadim Mahallesi ve Hocalar Mahallesi'dir (Resim 1).

Resim 1: Hadim İlçe Merkezinden Bir Görünüm.

Araştırma sahamız jeolojik açıdan “Toroslar Tektonik Birliği, Orta Toros Orojenik Kuşağı“ içinde yer almaktadır. İlçe merkezi dağlık ve tepelik oluşumları bünyesinde barındırırken Hadim’in kuzey doğusunda kalan Göksu Vadisini takip eden sahalarda ise muntazam bir alçalma görülmektedir.

Hadim’in önemli hidrografik unsurları başta Göksu Nehri, Gezlevi Çayı, Değirmen Deresi, Avşar Deresi ve Kayhan Deresi’dir.

Araştırma bölgemiz coğrafi bakımdan İç Anadolu Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi arasında geçiş özelliği taşımakta, denizden yüksekliği 800–2 175 m. arasında değişmektedir. Bu sebepten dolayı Hadim’de gerek bakı, gerekse yüksekliğe bağlı iklimsel değişimler gözlenmektedir. Karasal iklim ve Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü bölgede ilçenin ortalama sıcaklığı 9,5 °C dir. Yıllık ortalama 632,9 mm yağış alan Hadim de hakim rüzgar yönü NW’ dir.

Bitki örtüsü açısından bölgede yer yer ormanlar, maki vejetasyonu ve bozuk orman alanları çeşitlilik göstermektedir.

Hadim ve çevresinin tarihi ilk çağlara kadar inmektedir. Antik dönemlerde İsaoria olarak isimlendirilen bölge içinde kalan ilçe Selçukluların son dönemleri ve Karamanoğulları döneminde Türkleşmiştir.

1927 yılındaki ilk nüfus sayımında nüfusu 21 784 olarak belirlenirken 2000 yılı nüfus sayımı sonuçları ise 59 941dir.

Araştırmamızda Kaymakamlık, Belediye, İlçe Nüfus Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Tarım Müdürlüğü, İlçe Devlet Hastanesi, İlçe Merkez Sağlık Ocağı, D.İ.E., D.S.İ. Konya Bölge Müdürlüğü, Meteoroloji Bölge Müdürlüğü, Karayolları ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü verileri, daha önce yayımlanmış eserler ile sahadaki inceleme ve gözlemlerimize dayanan kaynaklar kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Belirli bir yerleşim biriminde beşeri ve ekonomik araştırmalar yapılırken, nüfusun bu alanda oluşmasına doğrudan ya da dolaylı olarak etki eden coğrafi özelliklerin belirlenmesi ve açıklanması gerekir. Nüfusun oluşmasında ve gelişmesindeki coğrafi özellikler jeomorfolojik ve jeolojik özellikler, iklim, bitki örtüsü ile hidrografik özellikler olarak ele alınabilir.

1. FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Coğrafyada inceleme alanı bakımından iki büyük anabilim dalından birisini Fiziki Coğrafya oluşturmaktadır. Fiziki Coğrafya yaşadığımız gezegen olan Dünyanın yüzeyini inceleyen bilim dalıdır.

1.1. Jeolojik Özellikler

Ülkemizin morfolojik görünümünün oluşumunda Oligosen, Miyosen ve Pliyosen'de etkili olan tektonik hareketler ile Kuvaterner'in Pleistosen döneminde görülen iklim değişiklikleri etkili olmuştur. Topografya şekilleri üst üste gelen tabakalar (yapı), yapı üzerinde etkili olan iç ve dış olaylar (vetire) ve zaman faktörlerinin bir fonksiyonu olarak meydana gelmişlerdir².

Hadim'in üzerinde bulunduğu Orta Toroslar, Kambrien-Tersier aralığında çökelmiş değişik havza şartlarını yansıtan birimlerden oluşmuştur. Ortak bir havzadaki birimler, birlik olarak tanımlanmıştır. Birlikler, metamorfizma, stratigrafi özellikleri, kapsadıkları kaya birimleri ve halen buldukları yapısal konumları ile birbirlerinden ayrılmaktadır³.

---

² AKKUŞ, A., *Jeomorfolojiye Giriş*, Öz Eğitim Yay., Konya, 1996 , s.6.

³ ÇOMAK, N., *Yukarı Göksu Havzası'nın Coğrafyası*, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1998, s.7.

Hadim ve çevresi jeolojik olarak 1944 yılında Blumenthal tarafından bölgesel olarak incelenmiştir. Daha sonra bölgede bazı önemli tektonik zonları belirleyen Blumenthal (1949–1951), “Hadim Napı veya Paleozoik Hadim Zonu” olarak tanımladığı alloktonları, Mesozoyik-Tersiyer kayaları üzerine önemli bir şariyajla oturtmuştur. Necdet Özgül bölgede altta otokton Geyikdağı Birliği, üstte ise allokton Bolkadağı, Aladağ ve Bozkır birliklerini ayırmıştır. Ahmet Turan ise bölgedeki görelî birlikleri, tekno stratigrafik bir yaklaşımla ele almış ve bu çerçevede yörenin stratigrafik birimlerini ayırıp tektoniğini aydınlatmıştır⁴.

Orta Toros silsilesi içerisindeki Hadim Bölgesinde, otokton Geyikdağı ile allokton Bozkır, Bolkadağı ve Aladağ birlikleri yüzeyleşmektedir. Bu tektonik dilimlerden her biri, çok farklı paleocoğrafik ortamları karakterize eden stratigrafik istifleri kapsar.

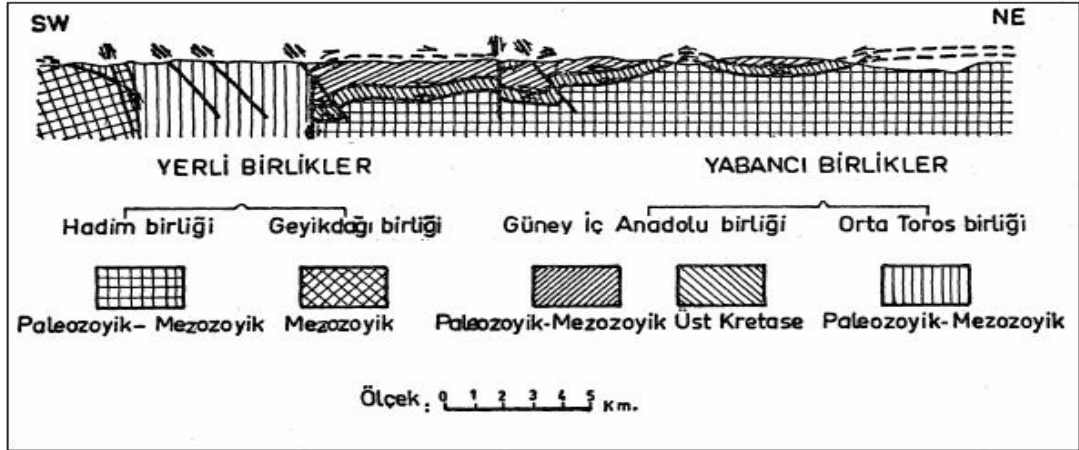
Hadim yöresi Erken-Orta Kambriyen’de, dolomit-dolomitik kireçtaşı-biyoklastik kireçtaşı yapıllı karbonatların çökelediği sığ bir denizle kaplıdır. Bölge Geç Kambriyen-Ordovisiyen sürecinde, konodontlu ve graptolitli pelitik sedimentler içeren, denizel kırıntılıların çökelediği bir havza konumundadır. Hadim bölgesinde Geç Ordovisiyen-Erken Devoniyen yaşlı kayalar yüzey vermez. Geç Devoniyen-Karbonifer döneminde bol fosilli, karbonat ara katkılı kırıntılı birimlerin çökelediği sığ denizel ortam şartları gözlenmektedir. Permien’de resifal, lagüner sığ karbonat şelfi durumunu koruyan yörede, Erken Triyas stramatolitli-oolitli sığ karbonatlar ile başlar ve üste doğru killi kireçtaşı-marn-şeyl fasiyeslerine geçilir. Kuzey bölümde olasılıkla Erken-Orta Triyas’da kumlu-çamurlu metaolistostromal bir topluluk gelişmişken; bölgenin güney bölümünde Orta Triyas’da kumlu, killi, karbonatlı litofasiyeslerin birbirleriyle ardı ardına gelen tipik fliş istifleri şekillenmiştir. Bu fliş döneminin ardından Erken Kimmeriyen orojenik fazı ile kıvrımlanıp yükselen bölgede, Liyas-Dogger karasal-yarı karasal molasik kırıntılı çökellerle; Malm-Erken Kretase ise sığ ve duraylı şelf karbonatları ile temsil edilir. Geç Kretase’de duraysızlaşmaya başlayan söz konusu karbonat platformunda Senoniyen’de çörtülü ve killi karbonatlar ile kırıntılı ardalaşmasından oluşan pelajik ritmik serilerin gelişimi izlenir. Bölgede Geç Senoniyen-Erken Paleosen sürecinde oluşmuş farklı bir jeolojik topluluk ise, dalma-batma zonlarına özgü ofiyolitik melanjdir. Paleotektonik dönemde evrimini en son

---

⁴ ÖZGÜL, N., *Orta Toroslar’ın Kuzey Kesiminin Yapısal Gelişiminde Blok Hareketlerinin Önemi*, M.T. A. Enstitüsü, Ankara, 1971, s. 89.

tamamlamış olan stratigrafik ünite Lütésiyen kayalarıdır. Lütésiyen birimleri altta bol mikrofosilli resifal karbonatlarla başlar. Daha sonra pelajik nitelikli kumlu-çamurlu kırıntılılardan yapıli fliş fasiyesine geçen Lütésiyen istifleri, en üstte vahşi fliş fasiyesi ile son bulur. Üst Lütésiyen-Oligosen birimleri inceleme alanında görülmez. Bu süreç bölgede kıvrılma-yükselme-naplaşma-aşınım dönemidir. Geç Eosen-Oligosen sürecinde alloktan topluluklar (Bozkır, Bolkardağı ve Aladağ birlikleri) kuzeyden güneye doğru devinerek önce göreceli otoktona (Geyikdağı Birliğı), daha sonra da alloktanlar kendi birbirleri üzerine bindirmişlerdir⁵.

Hadim Birliğı bölgede büyüklü küçüklü yapısal pencereler içinde yüzeye çıkmaktadır. İlçe merkezi bu pencerelerden biri üzerine kurulmuştur. Bu yapısal pencerenin tabanında Hadim Birliğı'nin Eosen flişli bulunmaktadır. Fliş üzerine Güney İç Anadolu Birliğı'nin Üst Kretase yaşta ofiyolitli serisi ve bunun üzerinde de ikinci bir şariyaj düzlemiyle aynı birliğın Üst Devoniyen yaşta şist ve mermerleri oturmaktadır. Yine Güney İç Anadolu Birliğı'nin tabanında yapısal pencereler içinde yüzeye çıkan, ilçenin 1-2 km güneyindeki, "Saytepe Antiklinali" ile 5-6 km kuzeyindeki "Şabantepe Antiklinali" Hadim Birliğıne ait kaya birimlerini kapsamaktadır.

Şekil 1: Hadim Birliğı Jeolojik Görünümü (Necdet ÖZGÜL).

⁵ KURTMAN, F., TURAN, A., Hadim Bölgesinin Paleotektonik Dönem Jeolojik Evrimi, 30. Yıl Fikret Kurtman Jeoloji Sempozyumu, Selçuk Üni. Jeoloji Müh. Böl. Bildirisi, 2006.

1.2. Jeomorfolojik Özellikler

Araştırma bölgesi genel görünüm itibariyle Orta Toroslar'ın kuzey kesiminde yer alıp tamamen dağlık alandan oluşmuştur. Bu dağlık alan Taşkent platosu ile Konya-Karaman düzlüklerini ayıran Akdeniz havzası ve kapalı havzalar arasındaki su bölümü hattını teşkil eder. Araştırma bölgesi büyük ölçüde Alp orojenik hareketlerine sahne olmuş bu hareketler sonucu birçok antiklinal ve senklinal eksenleri ile önemli kırık hatları faylar meydana getirmiştir. Morfolojik gelişimi de NW-SE gidişli yapısal elemanlarla kontrol edilmiştir⁶.

Temelini en eski formasyonlar olarak Üst Paleozoik grovvaklı, killi şistler ve bunlara diskordant olarak bulunan Mesozoik formasyonların oluşturduğu örtüyü ise Neojen formasyonlarının teşkil ettiği dağlık çerçeve oldukça dalgalı yapıdadır. Bünyesinde çok sayıda tepeler ihtiva eder ve bu tepeler arasındaki arazi küçük derelerle parçalanmış bir yapı oluşturur.

Bozkır Belören dolaylarından başlayıp Hadim'e doğru uzanan topografyada ani yükselti değişikliğinin meydana geldiği görülmektedir. Temelini Jura-Kretase kireçtaşlarının oluşturduğu bu yapı Paleozoik yaşlı şeyl-kumtaşı ile örtülü durumdadır. Genellikle burada bulunan tepelerin yükseltileri ortalama 1 650 m. civarındadır. Bu sahada yer alan Büyük Kara Tepe 1 650 m., Gözetönü Tepe 1 613 m., Tavşancı Tepe 1 683 m.dir. Tepelerin hepsi orta derece eğime sahip olup çok basık bir görünüme sahiptirler⁷.

Akdağ (Küçük Geyik Dağı), Geyik Dağı'nın batısında Korualan ile Taşkent arasında uzanır. Dağın yüksekliği 2 117 metredir. Akdağ ile Geyik Dağı arasında uzanan boğaza Göçem (Göçen) Boğazı ismi verilmektedir. Ak Dağın Geyik Dağına bakan kısmı oldukça dik olup bu kısma halk arasında "kız uçtuğu" ismi verilmiştir. Güney kesimi ise daha dik olmayıp meşe ormanları ile kaplıdır⁸.

---

⁶ Özgül N., *age*, s. 3-5.

⁷ KAYA, B., *Bozkır-Hadim-Belören Arasındaki Bölgenin (Konya) Fiziki Coğrafyası ile Erozyon ilişkilerinin Araştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1995, s. 6.

⁸ ERDEK, B., *Bütün Yönleriyle Korualan (Gezlevi)*, Konya, 1998, s.90.

Resim 2: Akdağ'dan Görünüm.

Hadim'in batısında Akdağ'ın bir parçası olan Çaldağı'nın dip kısımları fiziksel parçalanma ürünleri olan kaya döküntüleriyle örtülüdür. Bu yüksek notlar arasında her yönde geniş, dalgalı çok engebeli vadi düzlüklerini andıran alanlar oluşmuştur. Kuzey yamaçları çok kayalık ve eğim %35–45 arasındadır. En yüksek yeri 2 127 m.dir. Önemli yükselti farkları bulunan bölgede Aktepe 2 104 m., İmalca Tepe 1 915 m., Tavşancı Tepe 1 863 m. ile en yüksek kısmını oluşturur⁹. Çaldağı'nın kuzeyinde yer alan kısımlarda sık aralıklarla küçük çaplı, derinlikleri 50–150 m. olan açık ve kapalı depresyon alanlarının şekillendiği görülür. Yüksek kısımlardan yikanarak taşınan topraklar depresyon alanlarının tabanlarında genç alüvyal topraklar oluşturur. Yine bu kısımlarda büyüklüğü fazla olmayan azami 10 m. genişliğinde birikinti konilerine rastlanmıştır. Hadim içme ve sulama suyu bu dağ çevresindeki kaynaklardan elde edilmektedir¹⁰.

Haydar Dağ'ı 2 249 m. yüksekliği ile Hadim Platosu'nun yüksek dağlarından birisidir. Bozkır tarafında bulunmaktadır. Haydar Dağı'ndan doğuya doğru gidildikçe Dolhanlar Köyü'nün üstünde Demirli Dağ 2 138 m. yüksekliğindedir. Dedemli Kasabası'nın güneyinde Kazıklı Dağ 2 172 m yükseklikle yer almaktadır. Batıya doğru gidildiği zaman Karadağ'ına ulaşılır. Kara Dağ 2 531 metre yüksekliğe sahiptir. Sülek Yaylası'nda Geyik Dağı ile Haydar Dağı arasında yer alır. Güneyinde Eğri Göl bulunur. Kara Dağ'ın batısında Gül Dağ (2 525 m.) yer alırken Çamlı Tepe (2 350 m.), Göl Beleni

---

⁹ KAYA, B., *a.g.e.*, s. 6.

¹⁰ KAYA, B., *a.g.e.*, s. 7.

(2 300 m.) yükselteleri bölgenin diğer yüksek dağlarını oluşturur¹¹. Boz Dağ'dan başlayarak Haydar Dağı'na kadar uzanan bu dağlık sahada, litolojik formasyonların çeşitli, karışık ve adeta birbiri içine girmiş olması, Hadim Napları ile ilgili olmalıdır. Hadim ve Taşkent'in güney, kuzey ve batısındaki yüksek kesimin Hadim Napları'nın etkisiyle bu günkü morfolojik görünümünü kazanmıştır. Bu dağlık saha Devonien yaşlı kalkerler ile Permo-Karbonifer yaşlı şistli ve greli kalker ve marnlı şistler ile Mesozoik yaşlı kalker, şist ve radyolorili kalkerlerden oluşmaktadır. Haydar Dağı'nın batısında Neojen yaşlı kumtaşı, marn ve killi kalkerlerin bulunması bu dağlık kesiminin Paleozoikten Miosene kadar bir seri eski ve yeni formasyonlardan oluştuğunun göstergesidir. Bunun nedeni, formasyonların birbiri üzerine atılması, sürüklenmesi ve devrilmesi sonucunda yaşlı ve genç formasyonların karışık bir sıralanma göstermesidir.

Hacıbaba Dağı 2 481 metrelik yüksekliği ile Hadim bölgesindeki yüksek dağlardan birisidir. Bu dağdaki hakim litolojik formasyonlar genellikle koyu siyah mavi renkli ve iyi tabaklanma gösteren Kretase kalkerleridir. Hacıbaba Dağı'nın taban kısmı ofiolitik bir melanjdan oluşmakta ve havza içerisinde Kızılyaka Köyü'nün doğu ve batısında geniş bir sahada yayılış göstermektedir. Dağın havza sınırlarına giren güney yamaçları derin vadiler, sırtlar ve tepelerle yarılmıştır. Hacıbaba Dağı'nın yüksek kısımlarında eğimin tabakaların 40°-50° kadar güneye daldıkları yerlerde hogbackler oluşmuştur. Hacıbaba Dağı'nın üst kısımlarının masif yapılı Kretase kalkerlerinden oluşmasına bağlı olarak karstik şekillerden özellikle lapyalar kolaylıkla gelişme imkanı bulmuştur. Bu şekiller, Kızılyaka Köyü civarında geniş bir yayılış göstermektedir.

Akseki-Bozkır ve Gündoğmuş-Hadim arasındaki araziye kapsayan dağlara Geyik Dağları denir. Bölgenin en yüksek dağları olup 2 900 m yüksekliğindedir. Dağ Göçmem Beli ile Kuzeybatı-Güneydoğu istikametinde Deliklipınar Beli arasında uzanır. Doğuda Söbüçimen'e doğru olan yerleri hafif meyillerle alçaldığı halde batı ve kuzey etekleri oldukça diktir¹².

---

¹¹ERDEK, B., *a.g.e.*, s. 91.

¹²ERDEK, B., *a.g.e.*, s. 90.

Karasu ile Göksu arasında Armutlu sivrisinden itibaren güney-doğu doğrultusunda uzanan 1 963 m yüksekliğinde Eşenler Dağı yer alır. Bu dağın güney batı yönünde tepeler silsilesi mevcuttur. Kartal Tepe 1 347 m. olup güney yamacı %30 eğime sahiptir. Yine bu bölgede Asılı Tepe 1 410 m, Kalbur Kayası 1 100 m.dir¹³.

Karakuş Dağları ile Kara Dağ arasında kalan dağlardan birisi de 2 300 m. yüksekliğe sahip Çekiç Dağı'dır. Dağın çevresi derin vadilerle yarılmış, engebeli bir dağdır. Çekiç Dağı'nın çevresinde Tanrı Dağı (2 408 m.) ve Sinek Kıran Dağları bulunmaktadır, burada Dedemli Kasabası'nın Geris Dağı yer almaktadır¹⁴.

Resim 3: Çekiç Dağı'ndan Bir Görünüm.

Karakuş Dağları Hadim Platosunun doğu sınırını teşkil eder. Kuzeybatı-Güneydoğu doğrultusunda uzanan sönük şekilli yükseltilerin en belirginini Karakuş Dağları'dır. Bu dağın en yüksek yerine Oyuk Tepesi denir. Bu tepenin yüksekliği 2 100 metredir. Batıda bulunan tepe ye de Kartal Tepesi denir. Dağın batısı engebelidir. Dağa doğu tarafından çıkmak daha kolaydır. Karakuş Dağı üzerinde Korualan Kasabasının Oyuk Yaylası bulunur. Dağın batı eteklerinden çıkan sular Değirmen Deresini meydana getirir. Dağın kuzey yönünde yer alan yüksek tepeye “Koyun Esmesi Tepesi” adı verilir. Karakuş

¹³ KAYA, B., *a.g.e.*, s. 7.

¹⁴ ERDEK, B., *a.g.e.*, s. 91.

Dağı'nın güneyinde Gevne Yaylasına doğru Sinap Tepesi yükselir. Oyuk Tepesinden daha yüksek olan Sinap Tepesi 2 108 metredir. Sinap Tepesinin Güney yüzü Ermenek Göksuyu'nun kolu olan Gevne (Beyreli) deresine bakar. Sinap Tepesi ile Karakuş Dağı'nın batısında Gevne Yaylası olan Koca Alan düzlüğü bulunur¹⁵.

Resim 4: Karakuş Dağlarından Bir Görünüm.

Hadim Bölgesinde Yukarı Göksu ile Ermenek Çayı Havzası arasındaki sahanın önemli dağları arasında Kızıl Dağ, Oyuklu Dağ, Mahrem Dağı ve Boz Dağlar sayılabilir. Kuzeybatı-güneydoğu yönündeki uzanımlarıyla bu dağlar birbirinin devamı niteliğindedir. Kızıl Dağ en yüksek yerinde 2 244 m. yükseltiye ulaşmakta olup Yağlıca Tepe de 2 228 m. yükseltiyle batıya doğru devam etmektedir. Kızıl Dağ, Jura-Kretase yaşlı kalkerler ile Kretaseye atfedilen ofiolitler ve Mesozoik yaşlı şist radyolarit ve kalkerlerden oluşmaktadır. Dağın güney kesimi kuzeybatı-güneydoğu yönlü faylarla parçalanmıştır. Kızıl Dağ aynı zamanda Mut depresyonunun en batısında kalan yüksekliği oluşturarak doğu eteklerinden geçmekte olan bu faylarla Mut depresyonunun batı ve güney sınırının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Kızıl Dağı batıya doğru takip eden Oyuklu Dağ, Kocapınar Tepede en yüksek noktasına ulaşmaktadır (2 213 m.). Mahrem Dağı ise 2 195 m.lik yükseltisi ile bu yüksek silsileyi batıya doğru devam ettirmektedir. Bu dağların her ikisi de stratigrafik yönden birbirlerinin devamı niteliğinde olup aynı formasyonlardan oluşmaktadır¹⁶.

¹⁵ ERDEK, B., *a.g.e.*, s. 91.

¹⁶ ÇOMAK, N., *a.g.e.*, s. 12.

Alacabel ile Kızıl İniş beli arasında uzanan yüksek dağa Yıldız Dağı denir. En yüksek noktası İpek Tepesi'dir (2 618 m.). Yıldız Dağı çok kayalık ve engebelidir. Dağın tepesinde "İnsu" isimli bir mağara yer alır. Mağaranın içi su ile dolu olup dağın zirvesindeki tek su kaynağı bu mağaradır. Dağın etek kısımları, ladin, ardıç ve katran ormanları ile kaplı iken yüksek kısımları çıplak ve kayalıktır. Sülek Yörükleri ile Manavgat'ın Çimili Bölgesi sakinleri, Yıldız Dağı'na çıkarak arıcılık yaparlar. Sülek Yörüklerinden dolayı Yıldız Dağı'nın Bozkır'ın Karacahisar Köyü üstündeki Kuzukulağı Dağına kadar uzanan yüksek yaylaya Sülek Yaylası adı verilmiştir¹⁷.

Hadim'in doğusunda yer alan araştırma alanı içerisinde Toroslar'a ait yüksek mıntıkaya pek rastlanmaz. Bununla beraber bu bölge arızalı olup kuzeyde iç Neojen havzaları gayet belirli bir yer işgal eder. Hadim'in kuzey doğusunda yer alan bu kısımda ve Göksu Vadisi boyunca nitelikler açık olarak değişir. Göksu Vadisi formasyonları 600–700 m'lik seviye farkı ile dik yamaçlar halindedir. Bu bölgede hidrografik hatlar Göksu hariç bariz değildir. Bu sahada küçük dereler, taraçalar ve aşınım satırları bariz olarak gözlenir. Zor aşınan sert yapılarda ortadaki daha yumuşak yapıya sahip olan Neojen örtülü formasyonlara akarsular enine drenaj sistemi meydana getirmiş ve sularını Göksu vadisine boşaltan drenajlar oluşmuştur. Bölgede kertik vadiler de önemli yer işgal eder. Büyük akarsular dağlık olanlardan ve yüksek satırlardan inerken yukarı kesimlerde kertik vadiler oluşturmuşlardır¹⁸.

Araştırma sahasında eğim azaldıkça, vadi yamaçlarının da buna paralel olarak yatıklaştığı dikkati çeker. Yine ana maddesi kum, kil ve millerin oluşturduğu tabanlı vadiler yer alır. Bu kısımlarda yer yer yerleşim birimi ve ya tarım arazisi olarak kullanılmaya elverişlidir¹⁹. Hadim'de bugünkü düzlüklerin büyük bir kısmı kalker topografyasının değişimi sonucu oluşmuştur. Kalkerlerin erimesi yüzey üzerinde meydana gelen sayısız dolinlerin oluşmasında önemli etkisi vardır. Yan yana gelmiş karstik dolinler kimi yerde az kimi yerde çok derin çukurlar meydana getirmiştir. Karstik erime sonucu dolin türünden içleri terra-rosa toprağı ile dolu çukurlar oluşmuştur. Özellikle Çaldağı,

---

¹⁷ BÜYÜKAYDIN, A., *Düinkü Hadim*, (Bu eser Yayınlanmamış el ile çoğaltılarak dağıtımı yapılmıştır) Ankara, 2002 s.12; ERDEK, B., *Bütün Yönleriyle Korualan (Gezlevi)*, Konya, 1998, s. 90.

¹⁸ KAYA, B., *a.g.e*, s.7.

¹⁹ KAYA, B., *a.g.e*, s.7.

Sakız Tepe ve Büyük Kara Tepe çevresinde lapyalarla ve dolinlerle arızalanmış eğimli karstik yüzeyler bulunmaktadır.

1.3 İklim Özellikleri

Coğrafyanın bir diğer önemli unsuru iklim ve bitki örtüsüdür. Bir coğrafi alanda yeryüzü şekillerinin oluşması, şekillenmesi, bitki örtüsü, tarım, yerleşme, ulaşım, nüfusun dağılışı, ekonomik faaliyetler, beslenme, giyim, mesken tipleri ve kültürün oluşmasında iklim etkili bir rol oynamaktadır. İklimin oluşmasında yükselti, karasallık, yer şekilleri ve hava kütleleri etki gösterir.

Bazı seçme istasyonlar göz önüne alınarak elde edilen değerlere göre İç Anadolu Bölgesinin genel ortalama sıcaklığı 10,9 °C'dir²⁰. Hadim idari olarak Konya iline bağlı olmasına ve İç Anadolu Bölgesi içinde kabul edilmesine karşın; iklim kuşağı olarak Akdeniz Bölgesi içinde de yer alır. Bölgede İç Anadolu Karasal İklimi ile Akdeniz İklimi arasında geçiş tipi özellikleri görülmektedir. Dağların uzanış doğrultusu ile yükseltiden dolayı Akdeniz iklim özelliklerini taşıyan hava kütleleri Hadim İlçe merkezi üzerine kadar sokulamaz. Bu hava kütlelerinden bir kısmı Göksu Vadisi yatağını izleyerek, Aladağ Boğazına kadar sokulmaktadır. Aladağ Vadisinde Akdeniz İklimi hüküm sürerken Hadim ilçe merkezi ve yakın çevresinde karasal iklimin etkisi artmaktadır. Bu bölgede hüküm süren karasal iklim, Konya ikliminden farklı özelliklere sahiptir. Bu farklılık Hadim'in sahip olduğu ortalama 1 500 m. Yükseklikten ileri gelmekte olup yazların daha serin geçmesine ve Konya'dan daha fazla yağış almasını sağlamaktadır²¹. Bu gibi alanlara Akdeniz geçiş sahaları adı verilmektedir²².

Hadim Meteoroloji İstasyonu, 36° 59' enleminde, 32° 28' boylamında 1 552 m. Yükseklikte klimatolojik verilerin ölçülmesi amacıyla kurulmuş bir "Büyük Klima İstasyonu"dur (Resim: 5). Bu istasyonda, hava ve toprak sıcaklıkları, yağış, güneşlenme süresi, buharlaşma, rüzgar, bulutluluk, hava basıncı ve nispi nem gibi parametreler

---

²⁰ İNAN, N., *Konya Ovasının İklimi (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, Konya, 1990, s. 15.

²¹ ÇOMAK, N., *a.g.e.*, s.34.

²² TURAN, A., *Toroslar'da Hadim (KONYA) ve Güneybatısının Jeolojisi, Stratigrafisi ve Tektonik Gelişimi (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, Konya, 1990, s.12.

ölçülmektedir²³. Hadim'in iklim tipini ve meteoroloji istasyonunu kısaca belirttikten sonra şimdi araştırma sahamızın iklim karakterini ortaya koyabilmemiz için iklim elemanlarını inceleyelim.

Resim 5: Hadim Meteoroloji İstasyonu.

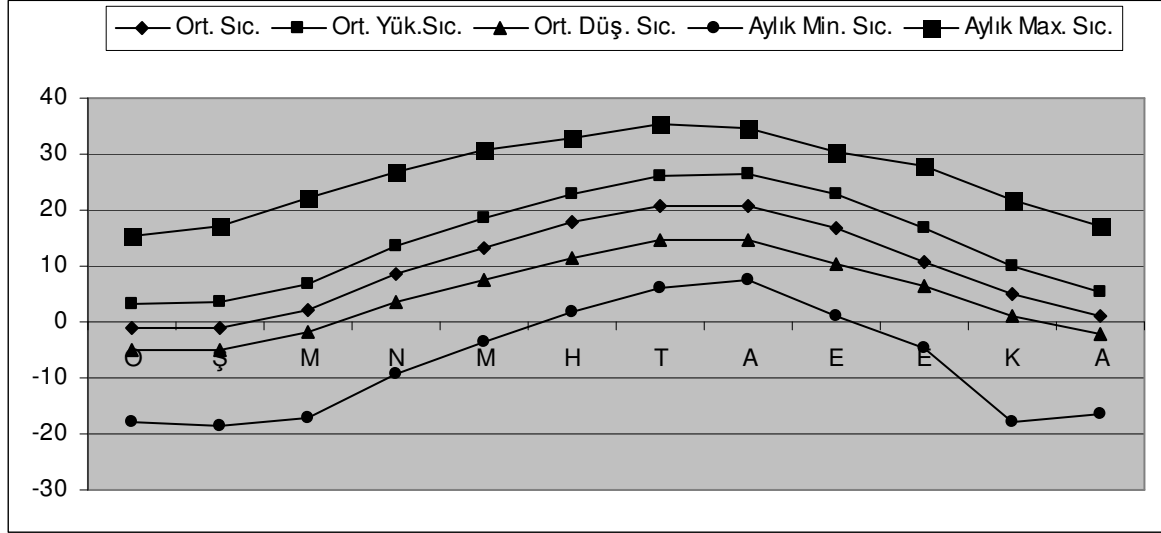
Hadim kış mevsiminde kutbi, yaz mevsiminde tropikal kökenli hava kütlelerinin etkisinde kalmaktadır. İlçede yıllık ortalama sıcaklığın 9,5 °C olduğu tespit edilmiştir. Sıcaklıklarda Temmuz ayından Ocak ayına kadar azalma, Ocak ayından Temmuz ayına kadar da artış olduğu görülmektedir. En yüksek sıcaklık Temmuz ayında 20 °C iken en düşük sıcaklık Ocak ve Şubat aylarında -1,2 °C civarındadır (Tablo:1 Grafik: 1).

Tablo 1: Hadim'de Ortalama, Ortalama Yüksek, Ortalama Düşük, Aylık Minimum ve Aylık Maksimum Sıcaklıkların Dağılışı (1980–2000).

AYLAR	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık Ort.
Ort. Sıc. (°C)	-1,2	-1,2	2,0	8,5	13,2	17,8	20,8	20,6	16,9	10,8	5,0	1,1	9,5
Ort. Yük. Sıc.	3,3	3,4	6,9	13,7	18,6	22,9	26,2	26,4	23,0	16,8	9,9	5,3	14,7
Ort.Düşük Sıc.	-4,9	-5,1	-1,9	3,6	7,6	11,3	14,5	14,5	10,2	6,4	1,2	-2,3	4,5
Aylık Min. Sıc.	-18,0	-18,4	-17,3	-9,2	-3,5	1,8	6,2	7,4	1,0	-4,5	-17,8	-16,4	-7,3
Aylık Max. Sıc.	15,4	17,0	22,1	26,8	30,6	33,0	35,4	34,6	30,4	28,0	21,8	17,2	26,0

²³ Hadim Meteoroloji İstasyonu

İlçede ortalama yüksek sıcaklıklar Ocak ayından Temmuz ayına kadar sürekli artış göstermiş ve Temmuzda 26,2 °C ye ulaşmıştır. Ortalama düşük sıcaklıklarda en soğuk ay -5,1 ile Şubat ayıdır.

Grafik 1: Hadim’de Ortalama, Ortalama Yüksek, Ortalama Düşük, Aylık Minimum ve Aylık Maksimum Sıcaklıkların Dağılışı (1980–2000).

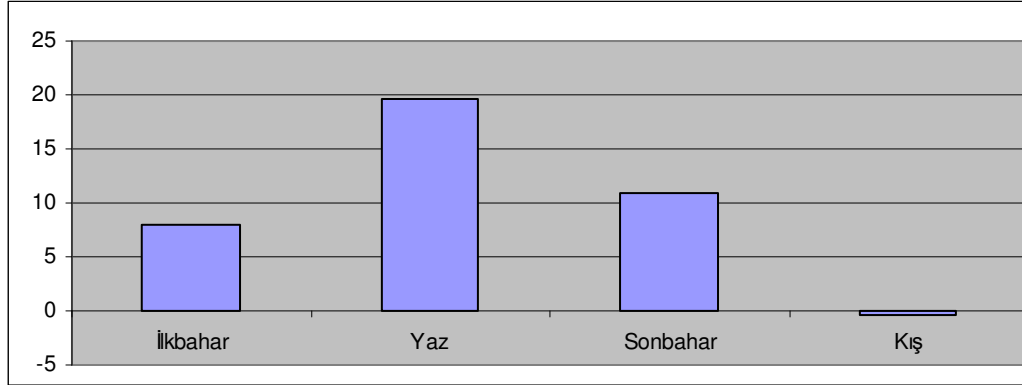
Aylık minimum sıcaklıklar incelendiğinde özellikle Ekim ayından başlayarak düşen sıcaklık kış aylarında maksimum seviyeye ulaşmaktadır ve azalarak Mayıs ayına kadar devam etmektedir. Aylık maksimum sıcaklık ortalaması ise 26,0 °C’dir. Sıcaklıkların yıl içerisindeki ortalama seyrini incelediğimizde maksimum seviyeye Temmuz ayında (20,8 °C) ulaştığını, Ocak ve Şubat aylarında (-1,2 °C) da minimum seviyeye indiğini görürüz. Yıl içerisindeki ekstrem aylar arasındaki sıcaklık farkı ise 20,0 °C’dir.

Hadim’de sıcaklığın mevsimlere dağılışı göz önüne alındığında ortalama -0,4 °C ile kış en soğuk mevsim durumunda olurken, en sıcak mevsim 19,2 °C sıcaklığında olan yazdır. Sonbahar mevsiminde 10,9 °C olan sıcaklık ortalaması ilkbahar mevsiminde 7,9 °C dolaylarındadır. Yaz ve kış mevsimi arasındaki sıcaklık farkı ise 19,6 °C’dir (Tablo: 2; Grafik: 2).

Tablo 2: Hadimde Ortalama Sıcaklığın Mevsimlere Göre Dağılımı (1980–2000).

Mevsimler	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
Sıcaklıklar (°C)	7,9	19,7	10,9	-0,4

Kaynak: DMİ Gen. Md. Konya Blg. Müd.

Grafik 2: Hadimde Ortalama Sıcaklığın Mevsimlere Göre Dağılımı (1980–2000).

Araştırma sahamızda yıllık ortalama donlu gün sayısı 99,6'dır. Don olayı yaz ayları hariç yılın diğer 9 ayında görülmektedir. Don olaylı günlerin en çok olduğu 68,7 gün ile kış mevsimidir. En az don olayı Mayıs ve Eylül ayları arasında görülür. Don olayı Eylül ayı sonlarından itibaren etkili olabilmektedir. Ortalama şiddetli don olaylı gün sayısı 12,5 gündür. En şiddetli don olaylı ay ise 6,2 gün ile Ocak ayıdır (Tablo: 3).

Tablo 3: Hadim'de Don Olaylı Günlerin Aylara Dağılımı(1980–2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık Toplam
Gün Sayısı	25,5	21,6	4,8	0,1	-	-	-	-	0,1	1,6	7,8	21,6	99,6

Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blg. Müd.

Basınç ve Rüzgarlar: Hadim ve çevresi ülkemiz genelinde olduğu gibi farklı hava kütlelerinin etkisi altında kalmakta bu da basınç üzerinde değişmelere yol açmaktadır. Rüzgarın yönü ve şiddeti olmak üzere iki önemli etkisi bulunmaktadır. Rüzgar yönü, yağış, günlük hava şartları ve özellikle bitkilerin dağılışında çok önemlidir. Bitkilerin yayılma alanlarını genişletmesi bakımından çevreyle ilgili bir öneme sahip olan rüzgarın süresi vejetasyon üzerine etkilidir²⁴.

Ülkemiz genelde Basra Alçak Basınç Merkezi ile Asor Yüksek Basınç Merkezi'nin etkisi altında kalmaktadır. Hadim ve çevresinde ise rüzgarlar bu bölgede etkili olan basınç merkezlerinden çok yeryüzü şekillerinin etkisi ile şekillenmektedir. Topografya yüzeyini derin bir şekilde yararak Akdeniz ile Toroslar'ın yüksek kesimleri arasında bir vadi sistemi oluşturan Göksu Nehri ve kolları, rüzgar yönlerini belirleyen en önemli faktördür. Bu etkileri göz önünde bulundurarak edindiğimiz verilere göre ilçede tespit edilen en yüksek yerel basınç 948,9 mb olurken en düşük yerel basınç 818,6 mb'dır.

Bölgede vadi sisteminin uzanışına uymamakla birlikte birbirine ters iki ayrı rüzgar yönünün hakim olduğu görülmektedir. Bu rüzgarlardan birisi vadinin yukarısına doğru, diğeri ise aşağısına doğru esmektedir. Bu rüzgarların her ikisi de estikleri yöne doğru hızlarını arttırarak devam etmektedir.

Hadim'de etkili olan rüzgarlardan ilki kuzeydoğudan esmektedir. Akdeniz'den gelen hava kütleleri ilk önce Mut depresyonuna girerek burada güneydoğu yönlü bir rüzgar oluşturmaktadır. Buradan vadi boyunca Hadim, Bolat Deresi mevkilerine gelen rüzgarlar hızlarını arttırarak kuzeye doğru esmeye başlarlar. İlçede diğeri bir rüzgar ise batı yönünden esmektedir. Yüksek plato ve dağlık kesimden başlayarak Hadim civarında güneybatı yönlü bir rüzgar eserken Göksu Vadisi'nin aşağı kesimlerine doğru vadinin uzanışına uygun olarak kuzey batı yönünde esmeye başlamaktadır.

---

²⁴ KAYA, B., *a.g.e.*, s. 23.

İlçenin ortalama rüzgar hızları verilerini incelediğimizde yıllık ortalamanın 2,6 m/sec olduğunu görmekteyiz. En şiddetli rüzgarlar Nisan ayında 3,0 m/sec iken en düşük 2,3 m/sec ile Ekim ayında esmektedir. Şubat ve Mart aylarında da rüzgar hızının fazla olduğunu tablomuzdan görebiliriz (Tablo: 4).

Tablo 4: Hadim’de Ortalama Rüzgar Hızları (1980–2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık Ort.
m/sec	2,6	2,7	2,8	3,0	2,6	2,4	2,4	2,4	2,3	2,4	2,6	2,5	2,6

Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blg. Müd.

Araştırma sahamızda en hızlı rüzgar yönü ve aylara göre dağılımının uzun yıllar ortalamasının NW yönlü rüzgarların tesiriyle 37,6 m/sec şiddetinde meydana gelmektedir. En hızlı rüzgar ve estiği yön dikkate alınır 37,6 m/sec ile Şubat ayında NW yönünde olup en düşük ortalama hızın ise 16,5 m/sec ile Temmuz ayında görüldüğünü saptamaktayız (Tablo: 5).

Tablo 5: Hadim’de En Hızlı Rüzgar Yönü ve Hızının Aylara Dağılımı (1980–2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık Ort.
En Hızlı Rüzgar Yönü	S	SSW	NW	S	NW	SSW	NW	NNE	NW	SW	SW	S	NW
m/sec.	32,8	34,2	37,6	31,6	27,8	28,0	16,5	17,1	28,3	26,8	30,3	29,1	37,6

Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blg. Müd.

Nem ve Yağışlar: Orta Toroslar ve özellikle araştırma bölgemiz orta derecede nemlidir. Bunun nedeni güney batıdan esen rüzgarların Toroslar’ı aşarken fön özelliği kazanmasıdır. Yani kuru hava getirmesidir. Fakat bu durumu Hadimin İlçe Merkezi için söyleyemeyiz. Hadim Göksu Vadisi aracılığı ile Akdeniz’e açık olması az da olsa Akdeniz’in nemli havasından faydalanmaktadır²⁵.

²⁵ KAYA, B., a.g.e., s. 23.

Hadim’de ortalama nispi nem miktarı 58,2 dir. Nispi nem miktarının maksimum oranı % 70,1 ile Ocak ayındadır. Minimum miktarı ise % 45,7 ile Ağustos ayındadır. Sıcaklıkla nispi nem ters orantılı olduğundan yaz aylarında nem oranının düşük olduğu buna karşılık kış aylarında ise maksimum seviyelere ulaştığı görülür. Nispi nem oranının maksimum ve minimum değerler arasındaki fark ise % 24,4’tür (Tablo: 6).

Tablo 6: Hadim’de Ortalama Nispi Nemin Aylara Dağılımı (1980–2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık Ort.
%	70,1	69,5	64,5	56,3	54,6	50,3	46,0	45,7	47,9	58,0	65,4	70,0	58,2

Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blg. Müd.

İlçede açık günlerin toplamı 161,8’dır. Bunun aylara dağılımına baktığımızda yaz aylarında fazla olduğunu görmekteyiz. En yüksek değer 22,7 ile Ağustos ayındadır, kış aylarında ortalama 8,1; ilkbahar aylarında 9,5; yaz aylarında 20,5 ve sonbahar aylarında 15,4’tür. Buna göre yağışların çok görüldüğü kış ve ilkbahar aylarında açık gün sayısı diğer mevsimlere göre daha azdır (Tablo: 7).

Tablo 7: Hadim’de Ortalama Açık Günlerin Aylara Dağılımı (1980–2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık Toplam
Açık Gün Sayısı	9,2	7,2	9,2	8,9	10,5	16,5	22,5	22,7	21,4	15,2	9,7	8,1	161,8

Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blg. Müd.

1980–2000 yılı istatistiklerine göre ilçemizde bulutlu günlerin toplamı 146,48 olup bulutlu gün sayısı en fazla olan ay 17,4 ile Mayıs ayı olurken en az bulutlu gün sayısı 7,9 gün ile Eylül ayıdır. Yaz aylarında bulutlu günlerin sayısı diğer mevsimlere göre daha az olduğu tablomuzda görülmektedir (Tablo: 8).

Tablo 8: Hadim’de Ortalama Bulutlu Günlerin Aylara Dağılımı (1980–2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık Top.
Bulutlu Gün Sayısı	11,9	12,0	14,8	16,5	17,4	12,0	8,0	8,1	7,9	11,2	12,6	14,1	146,48

Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blg. Müd.

Hadim’de kapalı günleri incelediğimizde kapalı günlerin toplamı 57’dir. Yaz aylarında kapalı günlerin sayısı az kış aylarının ki ise fazladır. Yaz aylarında en az 0,2 ile Ağustos ayı; kış aylarında ise 9,9 ile Ocak ayı dikkati çekmektedir (Tablo: 9).

Tablo 9: Hadim’de Ortalama Kapalı Günlerin Aylara Dağılımı (1980–2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık Toplam
Kapalı Günler Sayısı	9,9	8,4	7,0	4,6	3,1	1,5	0,5	0,2	0,7	4,2	8,5	8,4	57

Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blg. Md.

İlçemizde yılın sekiz ayında sisli günlere rastlanmaktadır. Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında sisli günler görülmezken diğer aylarda toplam 8,2 gün sisli gün gerçekleşmektedir. En fazla sisli gün sayısı 2,0 ile Ocak ayında olduğu incelemelerimiz sonucu ortaya konmaktadır (Tablo: 10).

Tablo 10: Hadim’de Sisli Günlerin Aylara Dağılımı (1980–2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık Toplam
Sisli Gün Sayısı	2,0	1,3	1,0	0,2	0,2	-	-	-	-	0,4	1,3	1,7	8,2

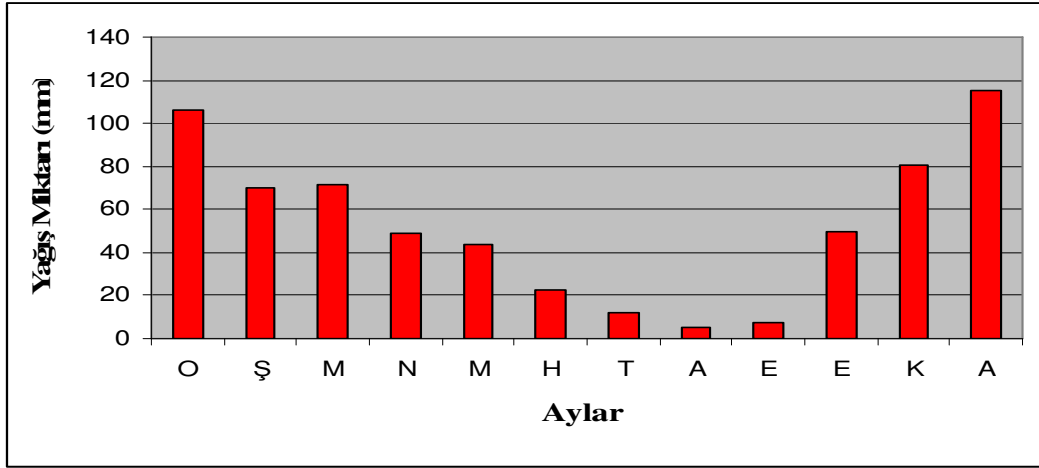
Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blg. Müd.

Yıllık toplam 632,9 mm yağışın olduğu Hadim’de tablomuzda da görüleceği üzere en fazla yağışın düştüğü ay 115,2 mm ile Aralık iken, en az yağış ise 4,9 ile Ağustos ayında gerçekleşmektedir (Tablo: 11; Grafik: 3).

Tablo 11: Hadim’de Ortalama Yağış Miktarının Aylara Dağılımı (1980–2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık Toplam
Yağış Mik. (mm)	106,2	69,9	71,4	48,8	43,7	22,6	12,4	4,9	7,2	50,0	80,6	115,2	632,9

Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blg. Müd.

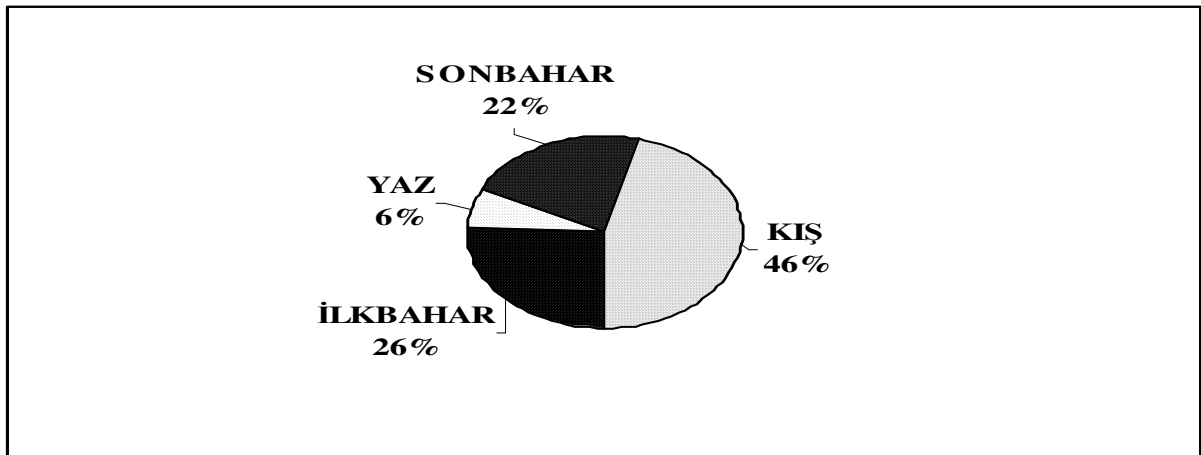
Grafik 3: Hadim'de Ortalama Yağış Miktarının Aylara Dağılımı (1980–2000).

Hadim'in yağış verilerini incelediğimizde yağışların büyük bir kısmının sonbahar ve kış aylarında düştüğünü görmekteyiz. Kış aylarında toplam yağış miktarı 291,3 mm; ilkbahar aylarında toplam 163,9 mm; sonbahar aylarında 137,8 mm ve yağışın en az olduğu yaz aylarında ise 39,9 mm olduğunu görmekteyiz (Tablo: 12; Grafik: 4).

Tablo 12: Hadim'de Ortalama Yağışın Mevsimlere Dağılımı (1980–2000).

İlkbahar	%	Yaz	%	Sonbahar	%	Kış	%
163,9	25,8	39,9	6,3	137,8	21,7	291,3	46,2

Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blg. Müd.

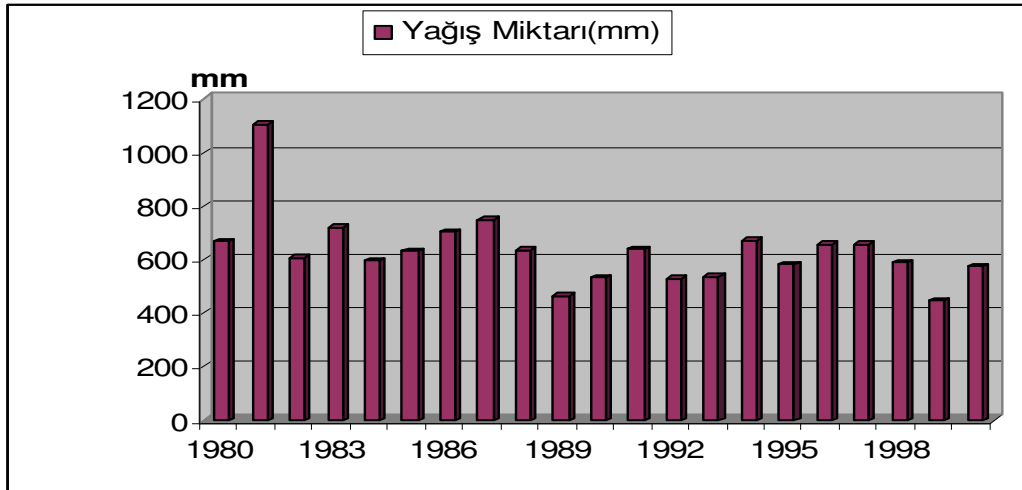
Grafik 4: Hadim'de Ortalama Yağışın Mevsimlere Dağılımı (1980–2000).

Araştırmalarımız sonucu ulaştığımız 1980–2000 yılları arası yağış miktarlarında oldukça farklı verileri görebiliriz. Bu yıllar arasında en az yağış 448,5 mm ile 1999 yılında dşmştş. En yüksek yağış miktarı ise 1102,8 mm ile 1981 yılında gerçekleşmiştir (Tablo 13; Grafik: 5).

Tablo 13: Hadim’de Yıllara Göre Düşen Toplam Yağış Miktarı (1980–200).

Yıllar	Yağış Miktarı (mm)	Yıllar	Yağış Miktarı (mm)
1980	667,8	1991	639,4
1981	1102,8	1992	529,8
1982	608,1	1993	535,2
1983	720,1	1994	670,4
1984	595,5	1995	581,8
1985	631,5	1996	658,0
1986	702,0	1997	655,0
1987	747,9	1998	588,0
1988	636,3	1999	448,5
1989	463,9	2000	576,1
1990	533,5		

Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blđ. Müd.

Grafik 5: Hadim’de Yıllara Göre Düşen Toplam Yağış Miktarının Dağılımı (1980–2000).

Kar yağışı bu bölge için oldukça önemlidir. Yağan karın yavaş yavaş erimesi ile oluşan sular tarım topraklarını beslemekte yeraltı sularını desteklemektedir. Bölgede geçim kaynaklarından biri olan bağcılık ve bağ çubuklarının su kaynağı yağan kardır. Hadim’de karla örtülü gün sayısı yıllık toplam 62,4 gündür. Yağışlar Ekim ayı itibariyle başlayıp Mayıs ayına kadar devam ettiği belirlenmiştir. En fazla yağış 19,5 günle Ocak ayında gerçekleşmektedir (Tablo: 14).

Tablo 14: Hadim’de Karla Örtülü Gün Sayısının Aylara Dağılımı (1980–2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Karla Örtülü Gün Sayısı	19,5	16,4	11,8	1,6	0,2	–	–	–	–	0,2	3,1	9,7	62,4

Kaynak: DMİ Genel Md. Konya Blg. Müd.

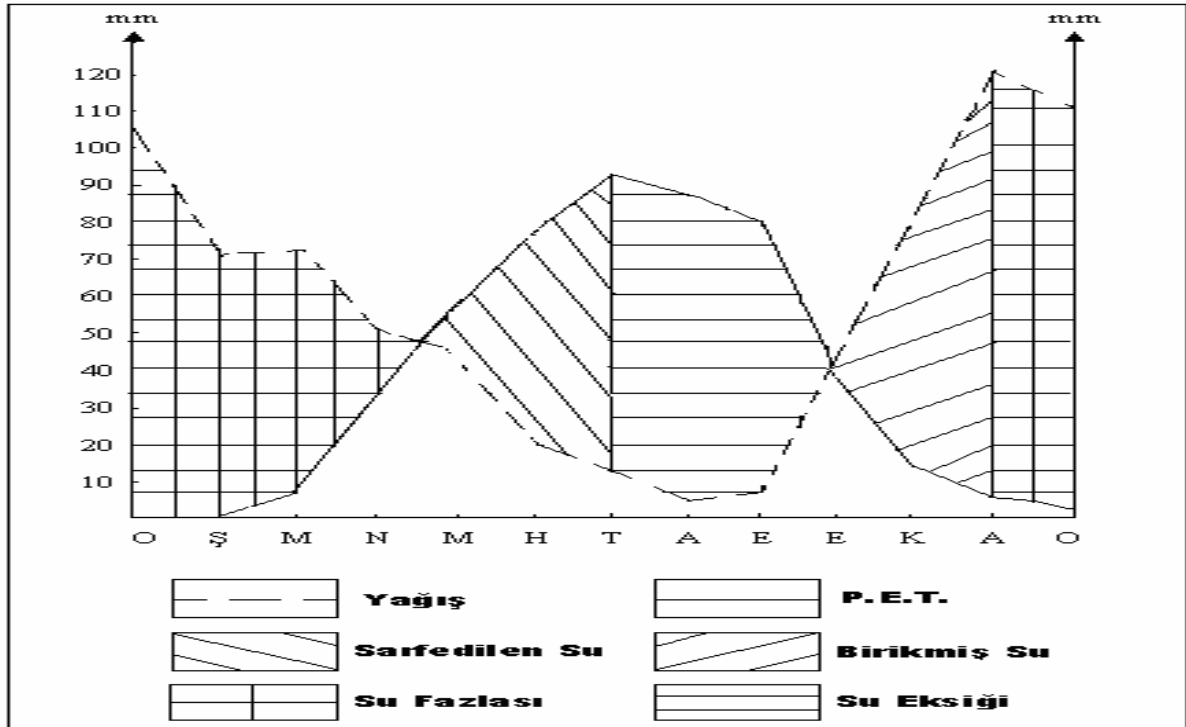
Thornwaite formülüne göre Hadim nemli; birinci dereceden mezotermal; su noksanı yaz mevsiminde ve çok kuvvetli, deniz tesirine yakındır. Bu durumda Hadim iklimi kış mevsiminde ve orta derecede, hafif karasal bir iklim tipi görülür.

Araştırma sahasında yağış miktarı Ekim ayında (500mm), PE (40,7) den fazla olduğu için Ekim ayından itibaren su birikmeye başlamıştır. Toprakta suyun birikmesi, yağış miktarının PE den fazla olduğu Nisan ayına kadar devam eder.

Nisandan itibaren toprakta biriken su sarf edilerek, Haziran ortasında su eksiği görülmeye başlamıştır. Su noksanının olduğu kurak aylarda özellikle vadi tabanlarda sulu tarım alanları için su ihtiyacı ortaya çıkarmakta ve sulamayı gerekli kılmaktadır. Ekim, Kasım aylarında ise toprak suya doygundur. Akış Aralık ayında başlar. Ocak, Şubat ayında en yüksek seviyeye ulaşarak Mart ayından itibaren azalır (Tablo: 15; Grafik: 6).

Tablo 15: Thornwaite Formülüne Göre Su Bilançosu

Elemanlar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	YIL
Ortalama Sıcaklık	-1,2	-1,2	2	8,5	13,2	17,8	20,8	20,6	16,9	10,8	5	1,1	95
Sıcaklık İndisi	0	0	0,25	2,23	4,35	6,84	8,66	8,53	6,32	3,21	1	0,1	42
Gün. Sür. Düz. Kts.	0,86	0,84	1,03	1,1	1,22	1,23	0,125	1,12	1,03	0,97	0,85	0,83	
Düzeltilmemiş PET	0	0	7	34	58	80	97	95	77	42	20	4	514
Düzeltilmiş PET	0	0	7,2	37,4	70,7	98,4	121	111	79,3	40,7	17	3,3	586
Ortalama Yağış(mm)	106	69,9	71,4	48,8	43,7	22,6	12,4	4,9	7,2	50	80,6	115	633
Birikmiş Su Aylık De.	0	0	0	0	-27	73	0	0	0	9,3	63,6	27,1	
Birikmiş Su (rezerv)	100	100	100	100	73	0	0	0	0	9,3	72,9	100	
H.E.T.(Fiili Eva.)	0	0	7	37	71	95	12	5	7	41	17	3	295
Su Eksiği	0	0	0	0	0	2,8	109	106	72,1	0	0	0	290
Su Fazlası	106	69,9	64,2	11,4	0	0	0	0	0	0	0	84,8	337
Akış(mm.)	74,3	72,1	68,2	39,8	19,9	10	5	2,5	1,3	0,7	0,3	42,4	337
Nemlilik Oram	0	0	8,9	0,3	-0,4	-0,8	-0,9	-1	-0,9	0,2	3,7	33,9	

Grafik 6: Thornwaite Formülüne Göre Su Bilançosu Diagramı

Hidrografik Özellikler

Hadim ve çevresinin hidrografik unsurlarını yeraltı suları, akarsular ve göller oluşturmaktadır. İlçenin en önemli hidrografik unsurunu Göksu Nehri oluşturmaktadır. Göksu Geyik Dağlarından çıkar. Taşeli Yaylasının sularını toplayarak Bozkır ve Hadim ilçelerinden geçerek, Ermenek, Silifke güzergahını izler ve Ak Deniz'e dökülür. Göksu Nehri 250 km uzunluğa ve 10 000 km'lik havzaya sahiptir. Yedi kaza yaylasındaki sulardan beslenen Hadim Göksu'yu ve Ermenek Göksu'yu olmak üzere iki kolun birleşmesinden meydana gelir. Büyük pınarlar (Karasu) ve düdenler ile beslenerek büyür.

Hadim Göksuyu'nun başı Gevne yaylalarına kadar çıkar. Gederet Yaylası (Bozkır İlçesi Dereiçi Kasabası), Gezlevi (Korualan), Buz Yer Yaylaları üzerinde Dedemli Kasabası önlerine gelir. Taşkent suyu denen çay ile birleşerek asıl Göksu'yu oluşturur. Bundan sonra Aladağ koyağı vadisinde, Eşenler Dağı ve Aladağ üzerinden Yer Köprüye çıkar. Yukarıda Geyik Dağlarından doğup Akdeniz'e olan yolculuğu açıklanan Göksu, 250 km yol güzergahında biri Hadim Dedemli Kasabası yakınlarında biri Ermenek yakınlarında biriside Hadim'in Bademli Köyü yakınlarında Çiftepınar mevkiinde olmak üzere üç kez yeraltına batıp tekrar yeryüzüne çıkmaktadır. Zira Göksu Çiftepınar mevkiinde yere batmakta ve 500 metre yeraltından gittikten sonra yeryüzüne çıkmaktadır. Karasu üstten, Göksu alttan akarlarken 20 metre yüksekten nehir yatağına dökülerek şelale oluşturmaktadır (Resim: 6).

Resim 6: Yerköprü Şelalesi.

Yerköprü Şelalesi 1968 yılına kadar 30 metre yüksekten dökülürken, 1968 yılında meydana gelen göçük sonrası, yükseklik 20 metreye düşmüştür. Karasu Kaynağı Yerköprü mevkiinde yamacın güney kesiminde 840 m. kotunda bulunur. Kaynaktan çıkan su, Yerköprü üzerinde kollara ayrılıp, tabii köprüünün doğusundan ve batısından şelaleler halinde dökülerek Yukarı Göksu'ya karışır. Doğudaki şelale batıdakine göre daha gürdür. Bu kaynak içerdiği bol miktardaki CaCO₃ sayesinde Yerköprü civarındaki travertenlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır²⁶. Yukarıdan akan Karasu'nun kalkerli bir yapıya sahip olması sebebiyle Karasu'nun yol güzergahında travertenler oluşmaktadır²⁷. Karasu kaynağının 22.08.1995 tarihinde Adnan Buldur tarafından yapılan analizinde toplam mineralizasyon 835,4 mg/l olarak belirlenmiş ve "Kalsiyumlu, magnezyumlu, bikarbonatlı su" sınıfına girdiği tespit edilmiştir. Bir diğer önemli husus ise Karasu Kaynak suyunun pek çok hastalığa iyi geldiği ve özellikle deri hastalıklarını tamamen iyileştirdiği ifade edilmektedir²⁸. Ayrıca Göksu'nun içinden aktığı kireçtaşlarından oluşan doğal köprüünün içinde sarkıtlarıyla süslü Yerköprü Mağarası bulunmaktadır. Burası doğal köprü, çağlayan ve bir mağaranın aynı yerde birleşmesi bakımından ender bir yer şeklidir²⁹.

Göksu, Akdeniz'e doğru olan seyrinde Kızılcılar, Karasu Çayı, Yangılı Çayı ile birleşerek, Buçakkışla ve Kodaman Bükü'ne gelir. Sonra Gravda'dan geçerek Mağraz Dağı karşısından Çolağı kapısına sokulur. Sonra Hocantı Suyu'nu alarak Su Çatı denen yerde Ermenek Göksu'yu ile birleşir. Ermenek Göksu'yu ise Söbüçimen yaylalarındaki Eğri Göl'den başlayarak, güneyde Değirmen Deresi üzerinden Kırkgeçit vadisine sokulur. Buradan güneye yönelerek Dellallar Bükü'nden Görmeli Köprüsüne oradan Çimene kapısına sonra da Teke Deliği ile Sarı Zeytin kabızlarına girer. Burada Balkusan Çayı ile birleşir. Sonra Gezende Bükü üzerinden Yer Köprüye(Ermenek Yer Köprüsü) gider. Devamında Dünya Büzüğü denen kapıza girer ve buradan su çatına gelir. Her iki kol, Su Çatı bükünde birleştikten sonra Haydar Köyü üzerinden Fırın, Kartallık ve Bulgurluk kabızlarına sokulur. Kargıcak üzerinden Orta Ören'e ve oradan Silifke ovasına yönelir ve buradan Akdeniz' e dökülür³⁰.

²⁶ BULDUR, A., "Yukarı Göksu Havzası'nın Hidrojeomorfolojisi" Marmara Üni.Yayımlanmamış Doktora Tezi. İst., 1998, s. 120.

²⁷ TOSUN B., *Tarihte Bozkır ve Çevresi- Yelbeği*, İst., 2001, s. 5-6.

²⁸ YÜKSEL, Y., *Hadim-Yerköprü Arasının Hidrolojisi Ve Traverten Oluşukları*, S.Ü. Yüksek Lisans Tezi Konya, 1996, s. 53-54.

²⁹ DOĞANER, S., *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 99.

³⁰ ÇOMAK, N., *a.g.e.*, s. 62.

Resim 7: Göksu Vadisi'nden Bir Görünüm.

Göksu Nehrinin akım değerleri belirli bir dönemde artıp belirli bir dönemde azalmaktadır. Bunun en önemli sebebi havzanın iklimi ile ilgilidir. Bölgede yağışların başladığı sonbahar aylarından itibaren akım değerlerinde artış görülmektedir. Kurak geçen yaz aylarında ise akım değerleri azalmaktadır. Eylül ayında en düşük seviyelerde bulunan akım değerleri Ekim ayından itibaren artmaktadır. Aralık ayında su seviyesi hızla yükselmektedir. Bu durum Akdeniz İkliminin Aralık ayındaki yağış artışıyla ilgilidir³¹.

Hadim'in bir diğer hidrografik unsuru *Avşar Deresi*'dir. Avşar Deresi, kaynağını Mahrem Dağı (2 195 m) ve Boz Dağ'ın (2 010 m) eteklerinden almaktadır. Balcılar'da karstik fay kaynağı ile beslenerek başlayan dere, batıya doğru yaklaşık 5 km aktıktan sonra güneyden gelen Çetmi Deresi ile birleşerek Kuzeybatıya doğru dönmektedir. Çetmi Boğazından itibaren Afşar Köyü yakınlarına kadar ofiolitlerin içinde konsekant olarak akan Afşar Dere, bu köyün batısından itibaren iki farklı özellikteki formasyonun sınırında, zayıf bir mukavemet zonuna uygun subsekant vadi görünümü almıştır. Bu noktadan itibaren güneyden kuzeye doğru akan Afşar Dere, doğudaki yumuşak ofiolitler ile batıdaki nispeten sert Permo- karbonifer yaşlı kalkerlerin dokanağında, doğu yamaçları yatık, batı yamaçları nispeten dik, asimetrik bir vadi karakterindedir³². Sazak Deresini de bünyesine katarak kuzeye yönelmekte ve kuzeye doğru akarak derin bir kanyon vadi oluşturmaktadır. Bu vadiden doğu yönüne doğru keskin bir dönüş yaparak Gökdere ile birleşmektedir.

³¹ BULDUR, A., *a.g.e.*,s. 111.

³² BULDUR, A., *a.g.e.*,s. 136.

Avşar Deresi ile Gök Dere'nin birleşmesinden sonra akarsu, Göksu adını almaktadır (Resim: 8).

Resim 8: Avşar Deresi'nden Bir Görünüm.

Gezlevi Çayı Gök Suyu besleyen kollardan biri olup Hadim yöresinin belli başlı akarsularından birisidir. Korualan Kasabası sınırları içinde akar. Karakuş Dağları'nın sularını Göksu nehrine taşır. Sugözü ve İnbaşı isimli iki küçük kaynak ile beslenir³³.

Sugözü, Korualan Kasabası içinde “Yenice” olarak isimlendirilen bölgede; Sugözü isimli mevkide doğar. Kaynağını Hadim de “Gölcük” olarak bilinen mağarada toplanan sulardan almaktadır. Civardaki dağlardan toplanan sular, mağarada birikmekte ve “Yanık Harman Çalı” denen mevkide yeraltından geçerek Sugözü'nden çıkmaktadır. Su gözü'nden çıkan kaynak, “Kavaklar” mevkiinden gelen suları içine katarak, Esetli koyağına gelir. Bu üç kaynağın birleşmesi ile “Sugözü Deresi” oluşur. Sugözü Deresi, bu bölgedeki araziye suladıktan sonra “Borönü” mevkiine gelir. Borönü'nü geçtikten sonra “Takan Ali Tepesi”nin batısından geçerek “Talaşlı Seki” arkına ulaşır. Daha sonrada İnbaşı suyuna ulaşmaktadır.

Gezlevi Çayı'nı oluşturan ikinci kaynak İnbaşı suyudur. İnbaşı isimli mağaradan kaynağını alır. Borönü mağarasından çıkan kaynak sularını bünyesine kattıktan sonra Sugözü Deresini alarak *Gezlevi Çayı*nı oluşturur. *Gezlevi Çayı*, Kayhan Deresinin sularını

³³ ERDEK, B., *a.g.e.*, s. 118-119.

olarak kuzeye doğru akar. Daha sonra Dedemli Kasabası'ndan gelen su ile birleşerek Göksu Nehri'ne karışır³⁴.

Araştırma sahamızın diğer bir akarsuyu *Değirmen Deresi*'dir. Korualan Kasabası dahilindeki Sinat Dağı'nın kuzey eteklerinden çıkar. Bu yörenin sularını ve etrafındaki dağların sularını toplayarak Perşembe suyu ile birleşir. Bundan sonra Değirmen Deresi mağarasına girerek kaybolur. Daha sonra Kuru Dere vadisinin altından geçerek Dedemli Kasabası'nın Karapınar mevkiinde açığa çıkar³⁵.

Hadim'de yer alan önemli akarsularından bir diğeri de *Kayhan Deresi*'dir. Korulan Kasabası sınırları içinde Kayhan isimli vadiden doğduğu için bu ismi almıştır. Akdağ'ın batı eteklerinin suları ile beslenir. Su Çatı isimli bölgede, Karabük mevkiinden gelen sular ile birleşerek Kızlar Çıktığı Dağı'nın doğusundan geçerek Yalnız Kaya mevkiine ulaşır. Bu mevkiiden sonra Kayhan Deresi'nin yatağı birden bire alçalarak uçurum halini alır daha sonra su gözü mevkiine gelerek Gezlevi Çayına karışır³⁶.

Araştırma sahamızda merkez Hocalar Gölet'i, DSİ tarafından sulama amaçlı inşa edilmiş olup sulama alanı 35 ha'dır. Depolama hacmi 0,3 hm³ tür. Yıllık ortalama akım 0,3 hm³, regüle edilen su miktarı 0,2 hm³tür³⁷.

Hadim İnönü Yaylası Gölet'i ilçenin 5 km güneybatısında Yılanlıca Deresi üzerinde DSİ tarafından sulama amaçlı olarak inşa edilmiş ve sulama alanı 158 ha'dır. Depolama hacmi 0,96 hm³ tür. Yıllık ortalama 0,97 hm³, regüle edilen su miktarı 1.64 hm³ tür. Gölalanı 0.12 km²dir³⁸.

Konya iline 120 km, Hadim'e 40 km uzaklıkta Göksu nehri üzerinde 1910'lu yıllarda bir hidroelektrik santrali kurma çalışmaları başlatılmıştır. Bu proje için Karaman Milli Bankası ile Tartan-Zade Şürekası Avusturya'dan Alexandre Raymond isminde bir mühendis getirterek rapor hazırlatmış ve kurulacak santralin işletme hakkını almak için Nafia Nezaretine müracaat yapmıştır. Fakat I. Dünya savaşının kaybedilmesi ve Mondros

---

³⁴ ERDEK, B., *a.g.e.*,s. 118.

³⁵ ERDEK, B., *a.g.e.*, s. 120.

³⁶ ERDEK, B., *a.g.e.*, s. 118-119.

³⁷ DSİ. Konya Genel. Müdürlüğü.

³⁸ DSİ. Konya Genel. Müdürlüğü.

antlaşmasının yapılması projenin ertelenmesine neden olmuştur. 1917 Tarihli rapora göre Yerköprü’de yapılan ölçümlerde Göksu Nehrinin bu bölgede 858 m³/sn debiye sahip olduğu ve 1.800 beygirlik güç elde edilebileceği belirlenmiştir. Santralin o zamanki para ile yaklaşık 80.000 TL’ ye mal olacağı hesaplanmıştır. Ertelenen bu proje 1950’ li yıllarda işlerlik kazandırılmış ve Göksu hidroelektrik santrali 1959 yılında enerji üretmek maksadıyla üç grup halinde projelenmiştir. 1971 yılında inşaat bitirilip enerji üretimine başlanmıştır. Yıllık üretimi 70.000.000 Kvh santralin yurt ekonomisine katkısının parasal değeri 2002 yılı olarak 8.879.500.000 TL’ dir³⁹.

Tablo 16: Hidroelektrik Santraline Ait Veriler.

Hidroelektrik Santral Adı	Baraj Tipi	Ünite Adedi x Ünite Gücü (MW)	Tesisin Kurulu Gücü (MW)	Ortalama Yıllık Üretimi (GWh)	Kapasite Faktörü (%)	İşletmeye Geçiş Yılı	İnşa Eden Kuruluşun Adı
Yerköprü Göksu	Nehir/Kanal	3x3.5	10.6	65	70	1959	İller Bankası

Resim 9: Göksu Hidroelektrik Santralinden Bir Görünüm.

³⁹ Eüaş Elektrik Üretimi Aş Hirfanlı ve Yöresi Hes İşletme Müdürlüğü 2003.

1.5. Toprak Yapısı

Araştırma sahasındaki topraklar, özellik bakımından Akdeniz Bölgesinin toprak yapısına sahiptir. Bununla beraber, gerek akarsu gerekse sellerin oluşturduğu topraklarda, Akdeniz toprağının özelliklerini yansıtmaktadır. Bu topraklar esas itibariyle Kırmızı-Kahverengi Akdeniz Toprakları, Kahverengi Orman Toprakları ile Kolüvyal ve Alüvyon Topraklardan meydana gelmektedir⁴⁰.

Kırmızı Akdeniz Toprakları ve Kahverengi Orman Toprakları % 30- %50 eğime sahip litozoyik topraklardır. Bölge civarındaki toprak kalitesi 6. sınıf topraklardır. Bu topraklar esas itibari ile kırmızı Akdeniz ve kahverengi Akdeniz topraklarının karışık halidir. ABC profilli topraklardır. Hadim ve çevresi ile Hacıbaba Dağı'nın batı ve güney yamaçlarında görülmektedir⁴¹. Toprağın ana maddesi esas olarak sert kalker olup hafif dağlık bölgelerde granit, kiltası, kumtaşı, çeşitli metamorfikler, kristal kayalar, fliş ve kireçtaşıdır. Alçak yayla ve ovalarda bazik karakterli andezitik, dasitik, bazaltik kayalar, kiltası, çimentolaşmış kumtaşı ve konglomera, marnlı depozitler, çeşitli sediment kayalar, çakıllı kumlu, killi genç sedimentler ve kumlu kil taşlar yer almaktadır. Kahverengi Orman Toprakları dağlık, tepelik ve eğimli arazilerde, yapraklarını döken orman örtüsü altında, kireçli ama materyal üzerinde gelişmekte olan genç topraklardır ve genellikle granüler yapıdadır. Orta derecede organik madde ihtiva etmektedir. Toprak derinliği sığ veya çok sığ olup yükseltelerin elverdiği kesimlerde kuru tarım ve meyvecilik yapılmaktadır⁴². Kırmızı Akdeniz Toprakları Bademli ve Aladağ civarında görülmektedir. Daha çok dağlık ve arızalı sahalarda eğimin sarp veya dik olduğu kesimlerde yer alır. Oluşumlarında kireç yıkanmıştır ve demir oksitlerin fazlalığı sebebiyle renkleri kırmızıdır⁴³.

Kolüvyal Topraklar dik yamaçların eteklerinde ve vadi tabanlarında bulunurlar. Toprak özellikleri daha çok çevredeki yüksek kesimlerin toprak yapılarına benzemektedir. Özellikle sahanın dik yamaçlarının eteklerinde yamaç döküntüleri şeklinde görülmektedirler. Bu topraklar iyi drenajlı olup tuzluluk ve tuz oluşumu göstermez. Kalüvyal topraklar erozyon şiddeti bakımından 2. dereceden topraklar olup ziraatın

---

⁴⁰ YÜKSEL, Y., a.g.e., s. 34-35.

⁴¹ BULDUR, A., a.g.e., s. 63.

⁴² BULDUR, A., a.g.e., s. 64.

⁴³ BULDUR, A., a.g.e., s. 65.

yapılması güç eğim, su ve rüzgar erozyonu gibi faktörlerin etkili olduğu topraklardır (Resim: 10).

Hadim ve çevresinin topraklarının en önemli sorunu erozyondur. Bölgede eğimin yüksek olması mera, otlaklardaki aşırı otlatma, bölge halkının yakacak ihtiyacını karşılamak ve meyve bahçesi kurma faaliyetleri sebebiyle bitki örtüsünde aşırı tahribat görülmektedir. Erozyon şiddeti bakımından 3. derecede topraklar oldukça yaygındır. Bu sınıfa giren topraklar çok dik eğim, erozyon, toprak sıklığı, taşlılık, yaşlılık, tuzluluk ve ya sodiklik gibi kültür bitkilerinin yetişmesini engelleyen çok şiddetli sınırlandırmaları içermektedir .

Resim 10: Hadim’de Erozyon Sahasından Bir Görünüm.

1.6. Bitki Örtüsü

Herhangi bir sahanın doğal bitki örtüsünün özelliklerini belirleyen en önemli faktörler iklim, yükselti ve toprak özellikleridir. Bu faktörler içerisinde bitkilerin yetişme şartlarını en çok etkileyen iklimdir. İklim elemanları, bitki örtüsü üzerinde teker teker değil, tüm bitkileri kapsayacak şekilde etkilemektedir. Bu nedenle bir yerin bitki örtüsü, iklim elemanlarının karşılıklı etkileri sonucunda şekillenmektedir⁴⁴.

Hadim ve çevresi İran-Turan fitocoğrafik bölgesinde yer alır. Ancak İç Anadolu-Akdeniz geçit sahasına yakın olduğundan Akdeniz elementlerinin oranı da yüksektir. Burada Avrupa-Sibirya elementlerinin az oluşu da önemli bir husustur. Geobotanik

⁴⁴ DÖNMEZ, Y., *Bitki Coğrafyası*, İ.Ü. Yay., Yay. No: 3319, İstanbul, 1985, s.4.

bakımdan Xero-Euxin step ormanı sınıflandırması içinde kalmaktadır. Bitki coğrafyası bakımından Submediterian karaçam ormanları ve step bölgesinde bulunmaktadır. Ayrıca coğrafi bakımdan incelediğimizde, kışa dayanıklı kurakçıl ormanlar ve stepler sınıflandırılması kapsamındadır⁴⁵.

Araştırma sahamızda 500–600 m. yüksekliklerde maki bitki örtüsü görülür. 600–1200 m. arasında kızılçam ve meşelerin egemen olduğu karışık ormanlar yer alır. 1200–2000 m. arasında ise yüksek ormanlar olarak adlandırılan sedir, köknar ve kayınlardan oluşan orman kuşağı bulunur. 2 000 m’den sonra iğne yapraklı ağaçlar seyrekleşir ve bodurlaşır. Alpin çayırlar denen, renkli çiçeklerle bezenmiş, yazları da kurumayan yüksek otluklara geçilir (Resim: 11).

Resim 11: Hadim ve Çevresinin Bitki Örtüsü.

Akdeniz Bölgesinin tipik bitki örtüsünü oluşturan maki formasyonu Göksu Nehri vadisi boyunca ve Göksu’nun kolları çevresinde görülmektedir. Çalı maki türü bitki türleri 750–1 250 yükseklik aralığında görülmektedir. Bu grup içinde yabani zeytin, pırnal, Antep fıstığı (Bolat Deresi ve Eğitse Deresi civarlarında) yer alırken karasal iklimin etkisinde kalan Dedemli Eğitse, Korualan çevresinde ise karaçalı ve yabani ahlat, iğde yabani alıç türü yer almaktadır. Ayrıca arazi belirli kesimlerde çorakçıl vejetasyonla örtülüdür.

Doğal orman alanları yanında son zamanlarda ağaçlandırma çalışmalarına hız kazandırılmış ve galeri kavakçılığı, ceviz ağalandırılması, bozuk orman sahalarında bulunan melengiç, yabani zeytin ve meyve ağaçlandırma çalışması şartıyla özel orman

⁴⁵ ÜNAL, A., *Hadim(Yerköprü) ve Bucakkışla (Karaman) Köprüsü Arasında Kalan Yukarı Göksu Vadisi'nin Vejetasyonu*, S.Ü. Proje No.: EF-94/118, Konya, 2000, s.52.

çalışmalarına izin verilmiştir. Bu kapsamda Hadim'in Gaziler, Yelmez ve Yağcılar köylerinde 2.590 dekar ormanlık alanda çalışma yapılmıştır.

Hadim Bölgesinde yer alan ormanlar, Hadim Merkez ve Bademli Orman Şefliği tarafından kontrol edilip işletilmektedir. Hadim Orman İşletme şefliği 19 Haziran 1947 yılında kurulmuştur. Hadim Orman Şefliğinin kontrol sahasında 90.621 hektar orman sahası bulunmaktadır. Bu sahanın 31.139 hektarı kaliteli orman durumundadır⁴⁶. Bunun yanında akarsu kenarlarında söğüt ve kavak ağaçları ekilmektedir. Ayrıca kavak ilçe ekonomisinde önemli yer tutmaktadır. Yaylaları çayırarla kaplı olup nispeten küçükbaş hayvanların ihtiyacını gidermektedir. Bazı dağların tepe ve yamaçları ağaçsız yalçın kayalarla kaplıdır. Arpa ve buğday gibi tahıllar bitki örtüsü olarak pek yer tutmamakla birlikte bunların yerini; elma, kiraz bahçeleri ile üzüm bağları almaktadır. Bölgedeki toplam kültür arazisi % 4, bunun % 6' sı çayır, % 6' sı mera, % 66,4' ü orman, % 2' si kuru tarla, % 2' si sulu tarladır (Tablo: 17).

Tablo 17: Hadim'de Orman Alanlarının Dağılımı.

Verimli Orman Alanı Ha	Bozuk Orman Alanı Ha	Toplam Orman Alanı Ha	Verimli Kuru Orman Alanı Ha	Bozuk Kuru Orman Alanı Ha	Toplam Kuru Orman Alanı Ha	Baltalık Orman Alanı Ha
12.473	41.385	54.258	12.473	33.740	46.213	8.045

Resim 12: Aladağ Bölgesinde Bozuk Orman Arazisine Üzüm Asması Ekimi.

⁴⁶ Hadim Orman İşletme Şefliği

İKİNCİ BÖLÜM

2. HADİM'İN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. Nüfus Özellikleri

2.1.1. Nüfusun Gelişimi

Belirli bir alanda belirli bir zamanda bulunan insan sayısına nüfus denir. Nüfus miktarı sürekli olarak değişir. Artışlar ve azalmalar olur. Doğum, ölüm ve göç değişiminin başlıca sebepleridir.

Osmanlı İmparatorluğunda nüfus sayımı ilk kez askeri amaçlı olarak 1831 yılında II. Mahmut döneminde yapılmıştır. Bu sayımda sadece erkekler sayılmış ve ülke sınırları içerisindeki erkek nüfus sayısının 3 753 643 olduğu tespit edilmiştir. Osmanlı İmparatorluğunda yaşayan insanların sayısı hakkında bilgi alınabilecek kaynakların başında vergi amaçlı tutulan tahrir defterleri ve tapu tahrir defterleri gelmektedir.

Tapu tahrir defterleri esas alınarak yapılacak tahmini hesaplamalarla araştırma sahamızın muhtemel nüfusunu elde edebiliriz. Bu esaslar itibariyle her haneyi ortalama 5 kişi olarak düşünürsek 1501 yılında 79 hane olan Hadim'in nüfusu $79 \times 5 = 395$ kişi olarak düşünülebilir. 1518 yılında 102 hane olan Hadim'in nüfusu $102 \times 5 = 510$ kişi olduğu hesaplanabilir. Yine 1840 yılında 88 hane olduğu kayıtlarda yer alan Hadim'in $88 \times 5 = 440$ kişinin yaşadığı tahmin edilebilir⁴⁷.

Cumhuriyeti ilanından sonra ilk resmi nüfus sayımı 1927'de gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu ilk nüfus sayımında Hadim ilçesinin nüfusu 21 784 olarak kaydedilmiştir. Bu yıldan sonraki sayım yılları sonuçlarına bakıldığında Hadim nüfusunun 1950 yılına kadar sürekli olarak artışı görülmektedir. 1950 yılına kadar olan sayım yıllarında sırasıyla nüfus %15,6 ; %4,3 ve %3,6 oranlarında artış göstermiştir. 1950 yılına gelindiğinde ise nüfusta

---

⁴⁷ SAK, İ., *Şehdi Osman Efendi'nin Hadim Kütüphanesine Vakfettiği Kitaplar*, Sosyal Bilimler Enst. Dergisi, s. 84-85.

%32 oranında bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşün en büyük sebebi 1945'te patlak veren II. Dünya savaşı nedeniyle ülke genelinde ilan edilen seferberliktir. Böylece erkek nüfusun silahaltına alınmasının yanı sıra sağlık ve ekonomik şartların da bozulması sonucu nüfusta gerileme yaşanmıştır.

Tablo 18: Hadim'de Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi(1927–2000).

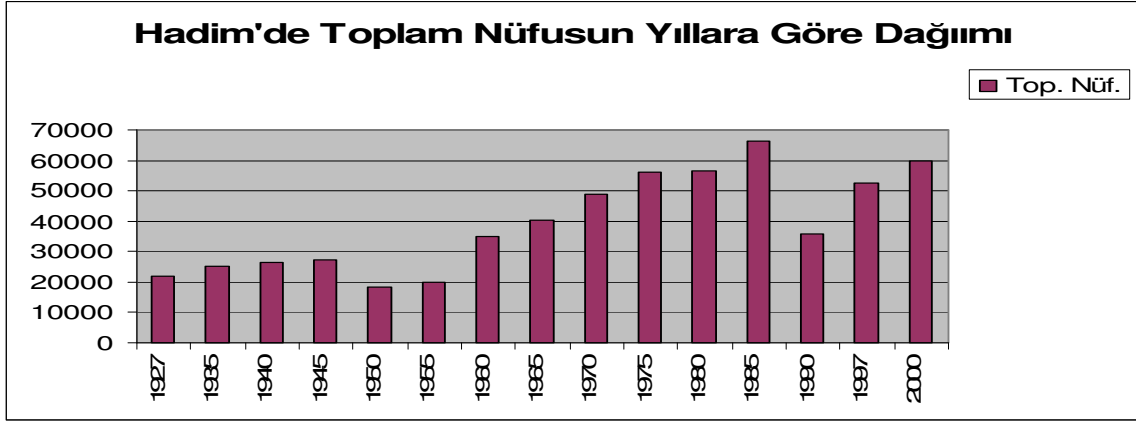
Yıllar	1927	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Top. Nüf.	21784	25193	26289	27147	18440	19848	35067	40255	48740	56197	56767	66292	35898	52571	59941
Nüf. Artış Oran	—	15,6	4,3	3,6	-32,0	7,6	76,6	14,7	20,4	15,2	1,0	16,7	-45,8	46,4	14,0

Kaynak: D.İ.E. Konya Bölge Müdürlüğü.

Savaş sonrası dönemde nüfus tekrar artmaya başlamıştır ve bu artış 1990 yılına kadar devam etmiştir. 1955 yılında %7,6lık bir oranla 19 848'e yükselen nüfus %76,6'lık bir artışla 1960 yılında 35 067 olmuştur. 1965 sayımında da %14,7 artış oranıyla 40 255 olan nüfus 1970'te 48 740'a ulaşmıştır. 1955 yılından sonra görülen bu artışlar 1990 yılına kadar devam etmiştir. Ancak 1990 yılında nüfusta %45,8'lik bir azalma görülmüştür. Bu tarihte yapılan nüfus sayımında Hadim nüfusu 35 898 olarak kaydedilmiştir. Nüfusun bu tarihte bu kadar düşmesinin en büyük sebebi Hadim'in kasabalarından Taşkent'in 1987 yılında ilçe statüsüne geçmiş olmasıdır.

Taşkent'in ilçe olmasıyla Hadim'in nüfusu neredeyse yarı yarıya azalmıştır. 1997'ye gelindiğinde nüfusun %46,4 oranında artarak ve 52 571 olmuştur. Bu büyük artışın en büyük sebebi bu tarihteki nüfus sayımının seçmen kütüklerinin güncelleştirilmesine yönelik olmasıdır⁴⁸. Bu yüzden vatandaşlarımız yaşadıkları yerlerden ziyade doğdukları yerde seçimlere katılmak istedikleri için doğdukları yere gelip burada nüfus sayımlarına katılmışlardır. Bu da bu tarihte ilçe nüfusun arttığı yanılgısını ortaya çıkarmıştır. Yapılan son nüfus sayımında ise ilçe nüfusu 59 941 olarak kayıtlara geçmiştir.

⁴⁸ 30 Kasım 1997 tarihinde yapılan sayım ise "nüfus tespiti" olarak adlandırıldı. Seçmen kütüklerinin güncelleştirilmesine yönelik bu sayımda, "yerleşim yerleri itibariyle ikametgaha dayalı sayısal sonuçlar" elde edildi, sosyal ve ekonomik bilgilere ise yer verilmedi. (30 Temmuz 1997 tarih ve 4300 sayılı Genel Nüfus Tespiti yapılması ve seçmen kütüklerinin güncelleştirilmesi hakkındaki kanun).

Grafik 7: Hadim'de Toplam Nüfusun Yıllara Göre Dağılımı.

2.1.2 Nüfus Hareketleri

Hadimin nüfusunu şehir ve köy nüfusu olarak ayrı ayrı incelendiği zaman 1935'te 919 olan şehir nüfusu 2000 yılında 16 620 olmuş; köy nüfusu ise 1935'te 24 274 iken 2000 yılına gelindiğinde 43 321 olmuştur. 1940 yılında şehir nüfusu %4,5 artışla 961 olurken köy nüfusu da %4,3 artarak 25 325 olmuştur.

Tablo 19: Hadim'de Şehir Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Dağılımı (1935–2000).

Yıllar	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Toplam Şehir Nüfusu	919	961	2584	2762	2924	3475	7146	8374	10497	11079	11574	8077	15162	16620
Nüfus Artış Oran	—	4,5	168	6,8	5,8	18,8	105,3	17,1	25,3	5,5	4,4	-30,2	88,0	9,6

Kaynak: D.İ.E. Konya Bölge Müdürlüğü.

1945 yılında %168 oranındaki büyük artışla şehir nüfusu 2 584'e yükselmiştir. Bir sonraki sayım yılında 2 762 olan şehir nüfusu 1955 yılı sayımlarında ise 2 924 olarak tespit edilmiştir. 1960 yılında %18,8 oranında artmışla 3 475 olmuştur. Şehir nüfusundaki bu artışlar 1990 sayımına kadar devam etmiştir. Bu yılda ise şehir nüfusunda ani bir düşüş gözlenmiş ve %30,2 oranındaki bu düşüşle nüfus 8 077 olmuştur. Bunun en önemli sebebi başta da belirttiğimiz gibi Taşkent kasabasının Hadim'den ayrılarak ilçe durumuna geçmiş

olmasıdır. Daha sonraki dönemde şehir nüfusu tekrar artışa geçmiştir ve 2000 yılı sayımında 16 620 olmuştur.

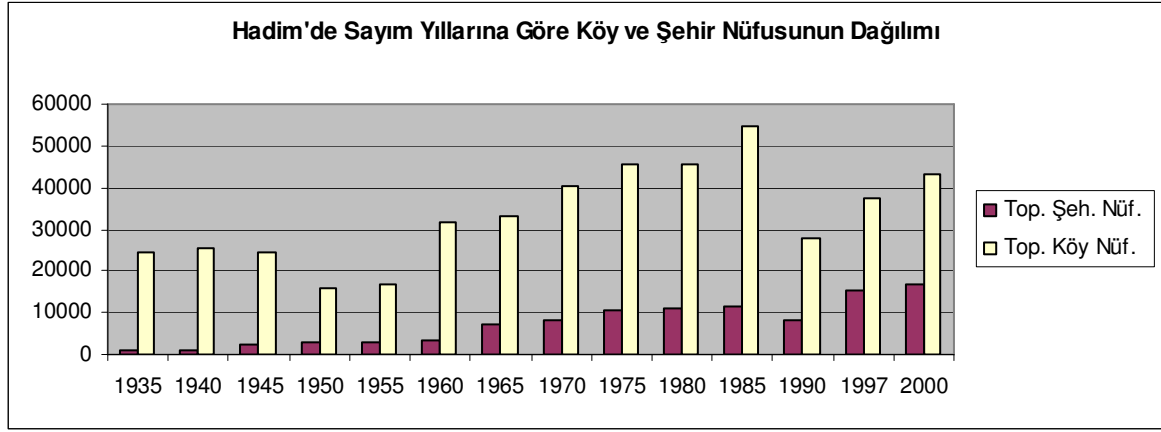
Köy nüfusuna baktığımızda sadece savaş dönemi olan 1950 yılında düşüş yaşandığını görmekteyiz. Bu tarihte 15 678'e kadar gerileyen köy nüfusu 1955'te %7,9 oranında artarak 16 924 olmuştur. 1960 yılında 31 592'ye ulaşan köy nüfusu 1965'te %4,7 oranında artmıştır. 1970 yılında ise 40 366'ya ulaşmıştır. 1975 yılında köy nüfusu oranı %13,2 artmıştır ve 45 730 olmuştur. 1975–1980 arasında geçen süre içinde köy nüfusunda fazla bir değişim olmamıştır 45 730 olan nüfus 45 688'e inmiştir. 1985 yılına gelindiğinde 54 718'e ulaşan köy nüfusu 1990 yılında %49,1 oranında düşmüştür. 1997'de ise tekrar artmış ve 37 409 olarak kaydedilmiştir. Son nüfus sayımı olan 2000 yılı sayımında ise köy nüfusu 43 321 olmuştur.

Tablo 20: Hadim'de Köy Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Dağılımı (1935–2000).

Yıllar	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Toplam Köy Nüfusu	24274	25325	24558	15678	16924	31592	33079	40366	45730	45688	54718	27821	37409	43321
Artış Oranı	—	4,3	4,1	-37,3	7,9	86,6	4,7	22,0	13,2	-0,09	19,7	-49,1	34,4	15,8

Kaynak: D.İ.E. Konya Bölge Müdürlüğü.

Yukarıdaki grafiği incelediğimiz zaman köy nüfusunda sürekli bir artış ya da sürekli bir düşüş yaşanmamıştır. Ancak şehir nüfusu 1990 yılına kadar sürekli bir artış eğilimi göstermiştir. Köy ve şehir nüfusları arasında bir paralellik olmamıştır. Köy nüfusunda en düşük nüfus 1950 yılında kaydedilmiştir. Şehir nüfusu ise en düşük seviyesini 1935 yılında görmüştür. Bu tarihten sonra sürekli artmıştır. Hadim ilçesinin 1950 ve 1990 sayım yılları dışındaki köy ve şehir nüfuslarında görülen iniş çıkışların sebebi doğal nüfus gelişimidir. Bunun haricinde yukarıda da açıklık getirdiğimiz gibi 1950 yılındaki nüfus değişiminin sebebi savaş sebebiyle seferberlik ilanı ve 1990 yılında ki seçmen sayısını belirleme amacıdır.

Grafik 8: Hadim'de Sayım Yıllarına Göre Köy ve Şehir Nüfusunun Dağılımı (1935–2000).

II. Dünya Savaşı'nın ardından ülkemizin hızla kalkınması ve yeni iş imkanlarının özellikle büyük merkezlerde artmasına paralel olarak Hadim Bölgesi başta Karaman, Konya, İzmir İstanbul olmak üzere birçok yere göç etmiştir. Hadim yöresinden göç edilen yerler tablo halinde aşağıya çıkarılmıştır. Tablodan' da anlaşılacağı üzere Cumhuriyet döneminde Hadim ve köylerinden 8 093 hane 44 512 kişi göç etmiştir. Hadim'in 2000 yılı nüfus sayımında nüfusunun 59 941 olduğunu düşünürsek ilçe halkının büyük bir bölümünün bölge dışında ikamet ettiğini düşünebiliriz. Göç edilen yerlerin başında Konya, Karaman, İstanbul, İzmir ve Alanya gelmektedir. Ayrıca bu göç dalgası ile birlikte Fransa, Almanya ve Hollanda gibi yurt dışına da göçlerin olduğu kayıtlarda yer almaktadır.

Tablo 21: Hadimden Diğer İl ve İlçelere Olan Göçler.

İL VE İLÇELER	GÖÇ EDEN AİLE SAYISI	GÖÇ EDEN KİŞİ SAYISI	İL VE İLÇELER	GÖÇ EDEN AİLE SAYISI	GÖÇ EDEN KİŞİ SAYISI
Ankara	155	853	İstanbul	430	2365
Antalya	55	303	İzmir	294	1 620
Alanya	203	117	Konya	5 225	28 738
Gazipaşa	9	50	Çumra	520	3 410
Aydın	50	275	Kaşınhanı	50	278
Söke	20	510	Karaman	626	3 443
Mersin	5	28	Muğla	70	385
Isparta	60	330	Toplam	8 093	44 512

2.1.3. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Nüfus yapıları incelenirken ele alınması gereken değişkenlerden biri de toplam nüfus içindeki kadın-erkek sayısı ve yaş dilimindeki nüfus sayısının eşitsizliğidir⁴⁹. Yaş gruplarına göre kadın-erkek nüfusundaki dağılım demografik yönden olduğu kadar sosyal ve ekonomik yönden de önem arz etmektedir⁵⁰.

Hadim'in nüfus sayımı yıllarına göre incelediğimiz nüfusun yaş ve cinsiyet yapısı özelliklerinde 1927 yılında erkek nüfus 9 840 kadın nüfusu ise 11 924 olarak kaydedilmiştir. Erkek nüfus ile kadın nüfusu arasındaki bu farkın sebebini Balkan ve I. Dünya Savaşı ile Milli Mücadele'de çoğunlukla erkek nüfusunu bu savaşlarda yitirmemiz olarak düşünebiliriz. 1935 yılı sayımında erkek nüfus 12 495 kişi olurken kadın nüfusu 12.997 olarak hesaplanmış ve 1927 yılında ki kadın erkek nüfusu arasındaki eşitsizliğin büyük ölçüde ortadan kalktığını söyleyebiliriz. 1955 ve 1965 yılında cinsiyet yapısı eşitliğini korurken 1975 ve 1985 yıllarında bu oran 1927 yılının tersine erkek nüfusun kadın nüfustan daha fazla olduğunu belirlemektediriz. 2000 yılı sayımlarında ise erkek nüfusu 27 169 iken bayan nüfusun ise 27 898 kişi olduğunu tablomuzda görebiliriz.

Tablo 22: Hadim'de Bazı Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Cinsiyet Yapısı.

Yıllar	1927	1935	1945	1955	1965	1975	1985	2000
Erkek	9 840	12 495	12 921	9 896	20 112	29 935	35 290	27 169
Kadın	11 924	12 997	14 221	9 952	20 143	26 262	31 002	27 898

Kaynak: D.İ.E. Konya Bölge Müdürlüğü.

⁴⁹ DOĞANAY, H., *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1994, s. 156.

⁵⁰ TANDOĞAN, A., *Türkiye Nüfusu*, Eser Ofset Matbaası, Trabzon , 1994, s. 57.

Hadim ilçe merkezini oluşturan mahallelerin 2005 yılı sağlık ocağı kayıtlarına göre nüfusun cinsiyet yapısının incelediğimizde Taşpınar Mahallesi sakinlerinin 843'ü erkek 955'i bayandır. Armağanlar Mahallesi de ise erkek nüfus 132 iken kadın nüfus ise 174'tür. Aşağı Hadim Mahallesi de 195 erkek nüfus ile 268 kadın nüfusun kayıt edildiğini görmekteyiz. Nüfusun diğer mahallelere göre daha az olduğu Hocalar Mahallesi de erkek nüfus 59 iken bayan nüfus 78'dir.

Tablo 23: Hadim'de Mahallelere Göre Kadın Erkek Nüfusunun Dağılımı (2005).

Taşpınar Mahallesi	Erkek	843	Armağanlar Mahallesi	Erkek	132
	Kadın	955		Kadın	174
	Toplam	1798		Toplam	306
Aşağı Hadim Mahallesi	Erkek	195	Hocalar Mahallesi	Erkek	59
	Kadın	268		Kadın	78
	Toplam	463		Toplam	137

Kaynak: Hadim Merkez Sağlık Ocağı.

Sağlık Ocağı kayıtlarına göre incelediğimiz Hadim Merkez nüfusunda bayan nüfusun erkek nüfustan fazla olmasını erkek nüfusun diğer merkezlere mevsimlik göç etmesinin büyük rolü olduğunu düşünebiliriz.

Ülke ya da bölgelerin nüfus piramitlerine bakılarak o alandaki nüfus hareketleri hakkında bilgi sahibi olunabilir. Hatta nüfusun yaş ve cinsiyet yapısını bir arada gösteren bu piramitlerin o alanın demografik yapısının yanında bir dereceye kadar sosyo ekonomik tarihi hakkında bilgi verildiği de kabul edilmektedir⁵¹.

Nüfusun geniş aralıklı yaş yapısına baktığımızda en yüksek yaş grubunun 5–9 arası yaş grubuna dahil olduğunu görürüz. Tabloya göre 0–4 arası yaş grubu 5–9 yaş grubundan daha azdır ve bu da doğurganlık hızının azaldığını göstermektedir. Yine yaş grupları arasında 30–34 arası yaş grubu 228 kişiyle nüfusun fazla olduğu diğer bir gruptur.

⁵¹ TÜMERTEKİN, E., *Beşeri Coğrafyaya Giriş*, İ.Ü., Yay., Yay. No:3819, Coğr. Enst. Yay. No:2464, İstanbul, 1994, s. 178.

15–19 yaş grubu ile 20–24 ve 25–29 yaş grubunda erkek nüfusun kadın nüfusuna göre daha az olduğu; bu duruma ise genç yaştaki erkek grubun askerlik, eğitim ve diğer yerleşim merkezlerine olan çalışma amaçlı göçlerin yol açtığını örnek gösterebiliriz. Nüfusun en az olduğu yaş grubu toplam 24 kişi ile 80–84 arası yaş grubudur. Hadim'in nüfus grupları içerisinde 55–59 yaş grubu ve ondan sonraki gruplarda erkek nüfusun kadın nüfusa göre daha az olduğu görülmektedir.

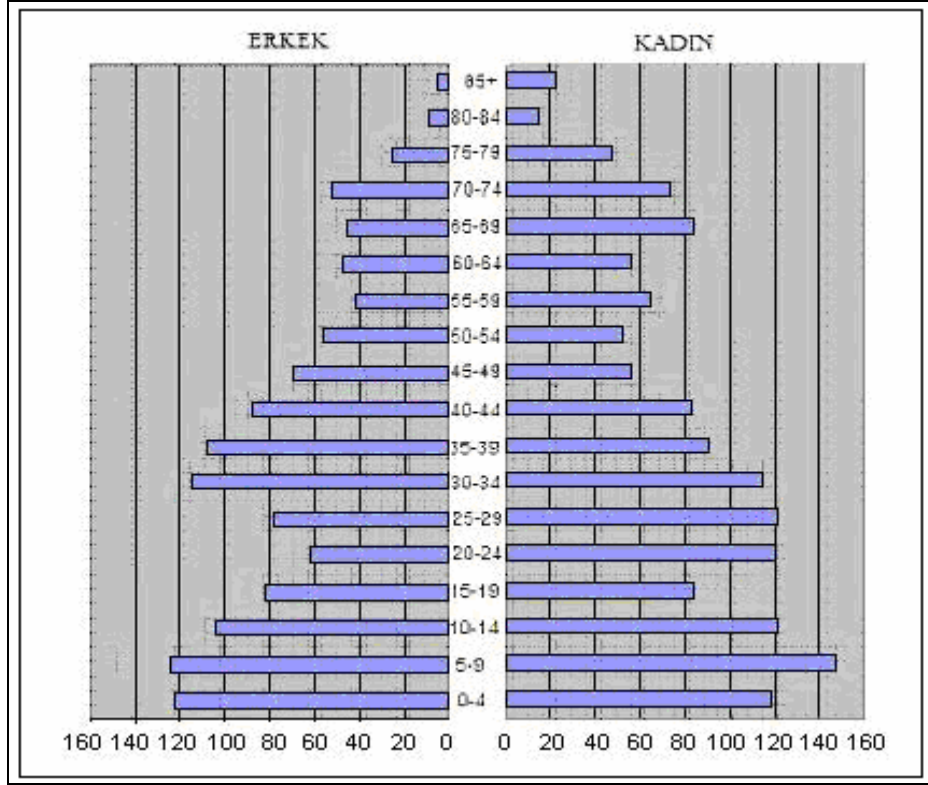
Tablo 24: Hadim İlçe Merkezi Nüfusunun Dar Aralıklı Yaş Bileşimi (2005).

Yaş Grupları	Erkek	Kadın	Toplam
0–4	123	119	242
5–9	120	148	268
10–14	105	122	227
15–19	82	84	166
20–24	61	120	181
25–29	78	121	199
30–34	114	114	228
35–39	108	91	199
40–44	88	83	171
45–49	69	57	126
50–54	55	52	107
55–59	41	65	106
60–64	47	56	103
65–69	46	84	130
70–74	52	74	126
75–79	26	47	73
80–84	9	15	24
85+	5	23	28
Toplam	1 229	1 475	2 704

Kaynak: Hadim Merkez Sağlık Ocağı.

0–14 yaş grubu arasında kalan çocuk nüfus ile 65 + yaş grubundaki yaşlı nüfus, bağımlı nüfus; 15–64 arasındaki yetişkin nüfus ise, aktif veya çalışabilir nüfus olarak kabul edilmektedir. Yaptığımız sınıflandırmaya göre 0–14 yaş grubunda 737 kişi bulunmaktadır. 15–64 yaş arası grubunda ise 1 586 kişi, 65 + yaş grubunda ise 381 kişi bulunmaktadır. Buna göre 15–64 arası yaş grubu %58,6 ile en büyük paya sahip olurken 0–14 arası yaş grubu %27,2 ile ikinci, 65 + ise %14 ile üçüncü grubu teşkil etmektedir.

15–64 yaş gruplarını kapsayan aktif nüfusun, 0–14 ve 65 yaş yukarısı nüfusa oranı ifade eden bağımlı nüfus oranı, Hadim’de %58,6 civarında olması %70 civarında olan Türkiye bağımlı nüfus oranının oldukça altında olduğunu göstermektedir(Grafik: 9).

Grafik 9: Hadim Dar Aralıklı Nüfus Piramidi.

Nüfusun en fazla olduğu Taşpınar Mahallesinde en fazla nüfus yoğunluğu 205 kişi ile 5–9 arası yaş grubunda olurken bunu 188 kişiyle 0–4 arası yaş grubu, 174 kişiyle 35–39 arası yaş grubu takip etmektedir. Yaş grupları arasında 15 ile 29 yaş grubu arasında bayan nüfusun erkek nüfusa oranla daha fazla olduğu hesaplanmıştır (Tablo: 25).

Tablo 25: Taşpınar Mahallesi Dar Aralıklı Nüfus Yapısı (2005).

Yaş	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+	Toplam
Erkek	94	97	79	51	45	56	87	76	61	43	38	28	28	21	26	11	2	0	843
Kadın	94	108	80	56	93	90	87	61	54	36	35	40	30	36	36	10	4	5	955
Toplam	188	205	159	107	138	146	174	137	115	79	73	68	58	57	62	21	6	5	1 798

Kaynak: Hadim Sağlık Ocağı.

Hadim İlçe merkezinin diğer bir mahallesi olan Armağanlar Mahallesinde bayan nüfus 174 iken erkek nüfus 174'tür. Yaş grupları içinde en yüksek grubu 31 kişiyle 25–29 arası yaş grubu oluşturmaktadır. 45–49 yaş grubundan sonra nüfusun hızla azaldığı görülmektedir. 0–4 yaş grubu ile 5–9 yaş grubu nüfus oranının hemen hemen eşit olduğunu ve doğurganlık hızının aynen devam ettiğini söyleyebiliriz (Tablo: 26).

Tablo 26: Armağanlar Mahallesi Geniş Aralıklı Nüfus Yapısı (2005).

Yaş	0 - 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69	70 - 74	75 - 79	80 - 84	85 +	Toplam
Erkek	14	6	9	12	7	15	13	12	9	11	4	4	6	3	4	1	1	1	132
Kadın	11	22	19	9	19	16	8	10	11	10	4	7	6	5	5	7	2	3	174
Toplam	25	28	28	21	26	31	21	22	20	21	8	11	12	8	9	8	3	4	306

Kaynak: Hadim Sağlık Ocağı.

Aşağı Hadim Mahallesinin geniş aralıklı nüfusuna baktığımızda diğer mahallelere göre çok farklı bir sonuca ulaşmaktayız. Zira nüfusun en yoğun olduğu grup 52 kişi ile 65–69 arası yaş grubuyken 0–4 arası yaş grubunun 5–9 yaş grubu ve 10–14 yaş grubundan daha az olması doğurganlık hızının azaldığının işaret etmektedir. Ayrıca hemen hemen tüm yaş gruplarında kadın nüfusun erkek nüfusa oranla fazla olması bu mahallemizin erkek nüfusunun yoğun olarak çalışmak üzere dışarıya göç ettiğinin bir göstergesidir (Tablo: 27).

Tablo 27: Aşağı Hadim Mahallesi Dar Aralıklı Nüfus Yapısı (2005).

Yaş	0 - 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69	70 - 74	75 - 79	80 - 84	85 +	TOPLAM
Erkek	11	14	11	13	7	6	12	18	13	10	9	8	9	19	16	10	5	4	195
Kadın	10	13	20	14	7	14	16	19	14	10	7	14	18	33	18	26	5	10	268
Toplam	21	27	31	27	14	20	28	37	27	20	16	22	27	52	34	36	10	14	463

Kaynak: Hadim Merkez Sağlık Ocağı.

Araştırma sahamızın nüfusu en düşük yerleşim birimi olan Hocalar Mahallesinde 0–14 arası yaş grubunda 25 kişi bulunurken 15–64 yaş arası 60 kişi, 65 ve üzeri yaş grubunda ise 52 kişi yer almaktadır. Nüfus artış hızının ise ortalama hızını devam ettiğini tablomuzdan hesaplayabiliriz (Tablo: 28).

Tablo 28: Hocalar Mahallesi Dar Aralıklı Nüfus Yapısı (2005).

	0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85		
Yaş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	TOPLAM
Erkek	4	3	6	6	2	1	2	2	5	5	4	1	4	3	6	4	1	0		59
Kadın	4	5	3	5	1	1	3	1	4	1	6	4	2	10	15	4	4	5		78
Toplam	8	8	9	11	3	2	5	3	9	6	10	5	6	13	21	8	5	5		137

Kaynak: Hadim Sağlık Ocağı

Araştırma sahamızda faal olmayan nüfus sayısı toplamı 8 666 kişidir. Ev hanımları ve öğrenci grubu Hadim’de faal olmayan nüfusun başında gelmemektedirler. Faal olmayan nüfusun 3 544’ü erkek, 5 122’si kadındır (Tablo: 29).

Tablo 29: Hadim’de Çalışan Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı (2000).

EKONOMİK FAALİYET	Toplam	Erkek	Kadın
Ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık	623	587	36
İmalat Sanayii	144	129	15
Elektrik, gaz, su	59	58	1
İnşaat	345	342	3
Toptan ve perakende ticaret, lokanta ve oteller	309	304	5
Ulaştırma, haberleşme ve depolama	75	70	5
Mali işler vb yardımcı iş hizmetleri	116	106	10
Tolum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler	936	827	108
İyi tanımlanmamış faaliyetler	4	4	0
Madencilik ve taş ocaklığı	0	2	0
TOPLAM	2 612	2 429	183

Kaynak: D.İ.E. Konya Bölge Müdürlüğü.

Hadim’de 2000 yılı sayımı verilerine göre ilçe genelinde ekonomik faaliyet gösteren kişi sayısı 2 612’dir. Ekonomik faaliyet bakımından en fazla istihdam edilen nüfus 936 kişi ile toplum hizmetlerinde yer almaktadır. Bunu 623 kişiyle ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık izlemektedir. İlçede erkek nüfusun bayan nüfusa oranla 2 429’a 183 gibi büyük bir üstünlük sağladığı hesaplanmıştır.

Tablo 30: Ekonomik Faaliyet ve Cinsiyete Göre İstihdam Edilen Nüfus.

İstihdam Grupları	T	E	K
Faal Olmayan Nüfus	8 666	3 544	5 122
İş Arayanlar	425	314	111
Emekli	827	745	82
Ev Kadını	3 708		
Öğrenci	3 283	2 092	1 191
İrad Sahibi	322	305	17
Diğerleri	101	88	13

Kaynak: DİE Konya Bölge Müdürlüğü.

2.1.4. Nüfusun Eğitim ve Kültür Durumu

İlçenin eğitim alanında kendini göstermesi 17. yy. başlarına rastlamaktadır. Ebu Sait Muhammet Hadimi başta Osmanlı Sarayı olmak üzere döneminde bütün ülkede nam salmış bir fıkıh âlimidir. 17. yüzyılda kendi adı ile anılan medreseyi kurmasıyla Hadim Osmanlı Devletinde kültür merkezlerinden biri haline gelmiştir. Medresede; İslam Hukuku (Fıkıh), edebiyat, ahlak, tasavvuf, felsefe ve mantık dallarında eğitim ve öğretim verilmiştir. Burada eğitim süreleri 4 ile 7 yıl arasında değişmektedir. Hadimi Medresesinden mezun olanlar özellikle İç Anadolu illerinden bir çoğu kadılık ve müftülük makamlarına gelmişlerdir. Yine muhtemelen II. Mahmut zamanında açılmış olduğu sanılan bir medrese de Dedemli Kasabasında bulunmakta idi. Bu medrese Cumhuriyetin ilk yıllarında da varlığını sürdürmüş bu dönemde Osmanlı alfabesi ile basılı ilköğretim düzeyi kitaplarla eğitime devam edilmiş sonrada ilkokula dönüşmüştür⁵².

⁵² Hadim Kaymakamlığı Brifingi, 2005.

Cumhuriyet Döneminde okullulaşıma ilk defa 1926 yılında başlamıştır. Günümüzde bütün köy ve kasabalarında ilköğretim okulu vardır. İlçe merkezi dahil olmak üzere tüm köy ve kasabalarında eğitim yönünden özellikle eğitici sıkıntısı yüzünden sık sık sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların en başında da ilköğretimdeki öğrencilerin tam bilgiyi alma çağında öğretmensiz kalarak eğitimine ara verilmesinde yaşanmaktadır. Genellikle eğitici sorunu ön lisans ve lisans programlarını bitiren değişik branşlardaki öğretmenler kullanılarak çözülmeye çalışılmaktadır.

İlçede tüm köyler taşınalı eğitime tabi tutulmaktadır. Taşınalı eğitime tabi tutulan ilköğretim sayısı 20 iken, taşınan öğrenci sayısı 388 kişidir. Hadim Merkez de 8 derslikli Aşağı Hadim Ahmet Yavuz İlköğretim Okulu ve yine 8 derslikli Merkez İlköğretim Okulu zorunlu eğitim çağı öğrencilerine hizmet vermektedir.

Bölge genelinde ilköğretim bazında toplam 15 okul mevcuttur. Bu okular da: 1 060 kız, 1 100 erkek olmak üzere toplam 2 160 öğrenci bulunmaktadır⁵³ (Tablo: 31).

Tablo 31: Hadim’de bulunan İlköğretim Okulları ve Öğrenci Sayıları (2005).

OKUL ADI	KIZ	ERKEK	TOPLAM
A.Yavuz İ.Ö.O. (T)	54	67	121
Bademli İ.Ö.O. (T)	126	141	267
Dedemli İ.Ö.O. (T)	106	131	237
Kalınağıl İ.Ö.O. (T)	30	21	51
Göynükkışla İ.Ö.O. (T)	118	102	220
Merkez İ.Ö.O.	151	146	297
Gülpınar İ.Ö.O.	10	12	22
Bolat İ.Ö.O.	129	129	258
Bağbaşı İ.Ö.O.	74	74	148
Eşenler İ.Ö.O.	91	71	162
Dülgerler İ.Ö.O.	3	8	11
Korualan İ.Ö.O.	113	120	233
Yalınçevre İ.Ö.O.	43	58	99
Beyreli İ.Ö.O.	7	10	17
Çamiçi İ.Ö.O.	5	10	15
GENEL TOPLAM	1 060	1 100	2 160

⁵³ Hadim MEB Müdürlüğü.

Bu okullarda 91 kadrolu, 11 kısmi zamanlı sözleşmeli öğretmen ve 35 ek ders ücretli öğretmen olmak üzere toplam: 137 öğretmen bulunmaktadır. Öğretmen başına ise; 16 öğrenci düşmektedir. Bu rakamlara baktığımızda olası gereken öğrenci sayısı iken, bazı okullarda öğrenci yığılması bazı okullar da öğrenci azlığı nedeni ile öğretici başına düşen öğrenci sayısı bu ortalamanın çok çok üzerine çıkmaktadır.

Bölgede orta öğretim kurumu olarak 3 adet lise bulunmaktadır. Bu okullardan Hadim Endüstri Meslek Lisesi, Hadim Çok Programlı Lisesi ve Korualan Lisesidir. Endüstri Meslek lisesinde; hazırlık, elektrik, tefsiye ve elektronik olmak üzere toplam 4 bölüm vardır. Çok programlı lisede ise; İmam Hatip, Fen, Sosyal ve TM olmak üzere 4 bölüm mevcuttur. Bu okullarda; 88 kız ve 216 erkek olmak üzere toplam 304 öğrenci vardır. Ayrıca bu okullardaki öğretmen sayısı ise toplam: 28'dir (Tablo: 32).

Tablo 32: Hadim’de Bulunan Orta Öğretim Kurumlarının Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.

OKUL ADI	Kız Öğrenci Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Hadim Endüstri Meslek Lisesi	0	85	85	9
Hadim Çok Programlı Lisesi	50	81	131	12
Korualan Lisesi	38	50	88	7
Genel Toplam	88	216	304	28

Kaynak: Hadim İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü.

Araştırma sahamızda üniversite eğitimi veren Konya Selçuk Üniversitesine bağlı bir yüksek okul bulunmaktadır (Resim: 13). Bu yüksek okulda; Bağcılık, Dış Ticaret, Harita Kadastro ve Makine Resim Konstrüksiyon olmak üzere 4 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerde toplam 429 öğrenci bulunmaktadır. Bu bölümlerden bağcılığın kapatılacak olması nedeniyle sadece 2.sınıf öğrencileri bulunmaktadır⁵⁴ (Tablo: 33).

⁵⁴ www.hadim.selcuk.edu.tr.

Tablo 33: Hadim Meslek Yüksek Okulunda Yer Alan Bölümler.

PROGRAMLAR	Kız Öğrenci Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı
Bağcılık	2	1	3
Dış Ticaret	14	16	30
Harita Kadastro	141	148	289
Harita Kadastro 2. Öğretim	36	35	71
Makine Resim Konst.	12	24	36
TOPLAM	205	224	429

Resim 13: S.Ü. Hadim Meslek Yüksek Okulundan Bir Görünüm.

Hadim Meslek Yüksek Okulunda 18 kişilik bir üniversite kadrosu bulunmaktadır. Bunların unvanları ve sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo: 34).

Tablo 34: Hadim Meslek Yüksek Okulu Personelinin Dağılımı.

ÜNVANI	Doç. Dr.	Yrd. Doç.	Uzman	Okutman	Öğretim Görevlisi	İdari Personel	TOPLAM
Sayısı	1	2	2	2	7	4	18

İlçede üniversiteye yönelik eğitim veren herhangi bir dershane ve ya özel bir kuruluş bulunmamaktadır. Bu eğitim Konya merkezdeki kurumlar tarafından sağlanmaktadır. Merkeze gönderilmeyenler ise ilçede kaymakamlık tarafından düzenlenen kurslarla ve ya lisede oluşturulan hazırlık kursları ile bu açıklarını kapatmaktadırlar.

Hadim’de okullar dışında eğitim veren diğer bir kuruluştaki Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Halk Eğitim Merkezi’dir. Burada belli dönemlerde özellikle dikiş-nakiş

eğitimi üzerine kurslar verilerek ilçedeki halkın meslek edinmesini sağlamakta ve üretilen ürünlerini satarak kendilerine maddi olarak kaynak sağlamakla birlikte boş zamanlarını da değerlendirmeleri sağlanmaktadır. Bunun yanında İngilizce ve bilgisayar alanlarında eğitimler ve kurslar verilerek yöre halkının eğitimi desteklenmektedir. Ayrıca değişik zamanlarda ve konularda (aşçılık gibi) eğitimler sayesinde kalifiye elemanlar yetiştirilerek iş bulma konusunda ilçe halkına yardımcı olunmaktadır⁵⁵.

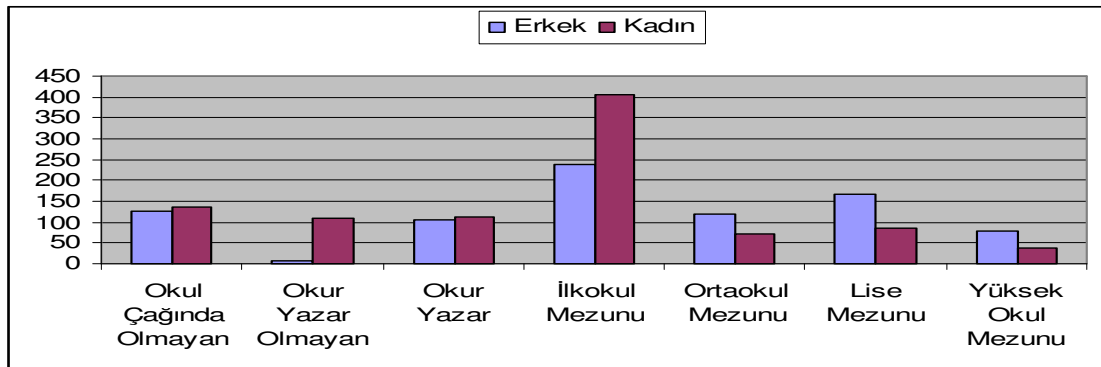
Araştırma sahamız olan Hadim İlçe merkezinin nüvesini teşkil eden Taşpınar Mahallesiinde 2005 yılı Hadim Sağlık Ocağı verilerine göre okuryazar olmayan erkek nüfus toplamı 6 iken bayanlarda ise 110 kişidir ve okuryazar olmayan bayan sayısının yüksek oluşu dikkat çekmektedir. Sadece okuryazar sayısı ise toplam 217 kişidir. Taşpınar Mahallesiinde ilkokul mezunu sayısı 654 kişi, ortaokul mezunu 645 kişi, lise mezunu 250 kişi ve yüksek okul mezunu sayısı 118 kişidir (Tablo:35; Grafik:10).

Taşpınar Mahallesiinin toplam nüfusunun eğitim durumu yüzdeleri ise okuryazar olmayanlar %6,4, okuryazar olanlar %12, ilkokul mezunları %35,8, ortaokul mezunu %10,5, lise mezunu %13,9 ve yüksek okul mezunu %6,5 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 35: Taşpınar Mahallesi Eğitim Durumu (2005).

Taşpınar Mahallesi	Okul Çağında Olmayan	Okur Yazar Olmayan	Okur Yazar	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Yüksek Okul Mezunu
Erkek	125	6	106	240	120	166	80
Kadın	137	110	111	405	70	84	38
Toplam	262	116	217	645	190	250	118

Kaynak: Hadim Sağlık Ocağı

Grafik 10: Taşpınar Mahallesi Eğitim Durumu (2005).

⁵⁵ Hadim Halk Eğitim Müdürlüğü.

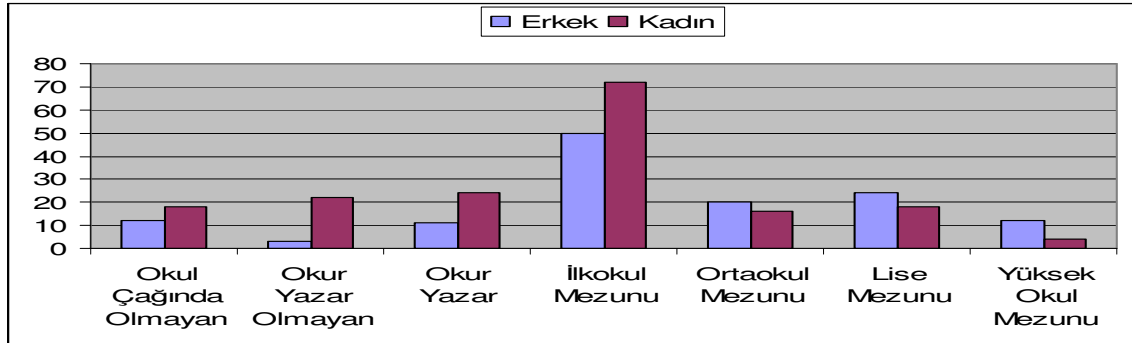
İlçe merkezinin diğ er bir mahallesi olan Armağ anlar Mahallesinde okuryazar olmayan kişi sayısı toplamı 25 olup bunların 3 ü erkek, 22 si bayandır. Okuryazar nüfus sayısı 35, ilkokul mezunu sayısı 122, ortaokul mezunu sayısı 36, lise mezunu 32 iken yüksek okul mezunu sayısı ise 16 kişidir. Armağ anlar Mahallesi'nde nüfusun büyük bölümünün ilkokul mezunu olduğu görölmektedir (Tablo: 36; Grafik:11).

Tablo 36: Armağ anlar Mahallesi Eğitim Durumu (2005).

Armağ anlar Mahallesi	Okul Çağında Olmayan	Okur Yazar Olmayan	Okur Yazar	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Yüksek Okul Mezunu
Erkek	12	3	11	50	20	24	12
Kadın	18	22	24	72	16	18	4
Toplam	30	25	35	122	36	32	16

Kaynak: Hadim Sağlık Ocağı

Armağ anlar Mahallesi'nin toplam nüfusunun eğitim durumu yüzdelerini incelediğimizde okuryazar olmayan nüfus %8,4, sadece okuryazar olanlar %11,8, İlkokul mezunları %41,2, ortaokul mezunları %12,1, lise mezunları %10,8 ve yüksek okul eğitimi alanlar %5,4 lük kısmı oluşturmaktadırlar.

Grafik 11: Armağ anlar Mahallesi Eğitim Durumu (2005).

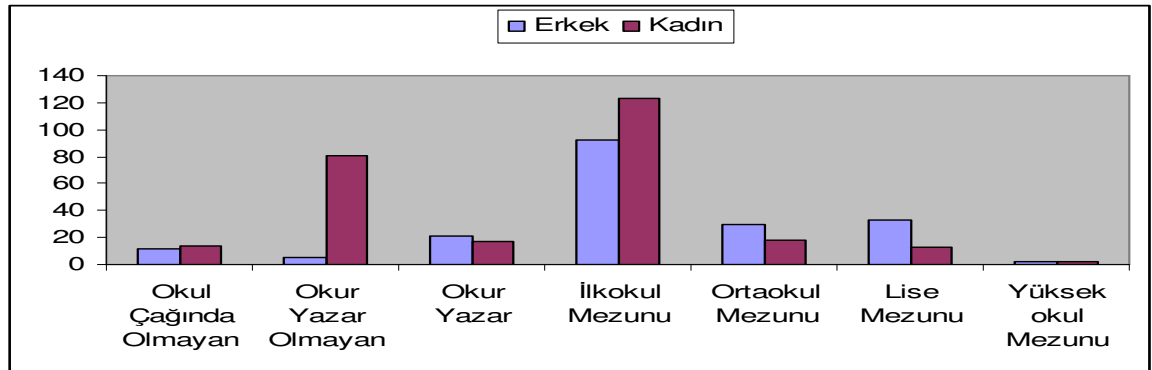
Hadim İlçe merkezinin bir diğer yerleşim birimi olan Aşağı Hadim Mahallesi'nde okuryazar olmayan toplam kişi sayısı 86 kişi olup Taşpınar mahallesinde olduğu gibi bu sayının büyük çoğunluğunu 81 kişi ile kadınlar oluşturmaktadır. Mahallede 38 kişi okuryazar, 215 kişi ilkökul mezunu, 48 kişi ortaokul mezunu, 46 kişi lise mezunu ve 4 kişide yüksek okul mezunudur. Aşağı Hadim Mahallesi'nde yüksek okul mezunlarının diğer mahallelere göre çok daha az olduğu görülmektedir (Tablo: 37).

Tablo 37: Aşağı Hadim Mahallesi Eğitim Durumu (2005).

Aşağı Hadim Mahallesi	Okul Çağında Olmayan	Okur Yazar Olmayan	Okur Yazar	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Yüksek okul Mezunu
Erkek	12	5	21	92	30	33	2
Kadın	14	81	17	123	18	13	2
Toplam	26	86	38	215	48	46	4

Kaynak: Hadim Sağlık Ocağı

Aşağı Hadim Mahallesi'nin toplam nüfusun eğitim durumuna göre hesapladığımızda okuryazar olmayanların % 18,1 gibi büyük bir yüzdeye sahip olduğunu görmekteyiz. Okuryazar olanlar nüfusun %8,2 sini, ilkökul mezunları %46,4 ünü, ortaokul mezunlarının 10,3 ünü, lise mezunlarının % 9,9 unu ve yüksek okul mezunlarının %0,8 ini meydana getirdiği yaptığımız incelemelerde belirlenmiştir (Grafik: 12).

Grafik 12: Aşağı Hadim Mahallesi Eğitim Durumu (2005).

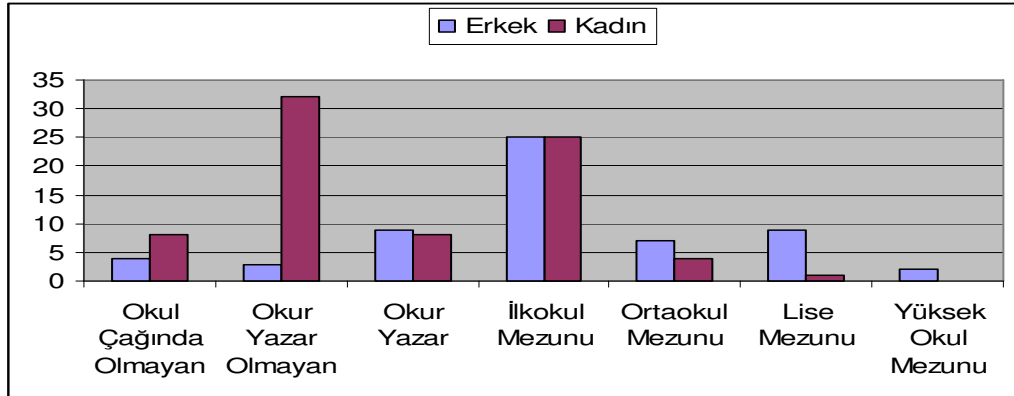
Araştırma sahamız olan Hadim ilçe merkezinde incelediğimiz son mahalle Hocalar Mahallesi'dir. İlçenin nüfus bakımından en küçük mahallesi olan Hocalar Mahallesi'nde okuryazar olmayan toplam kişi sayısı 35, okuryazar olan kişi sayısı 17, ilkokul mezunu olan kişi sayısı 50, ortaokul mezunu olan kişi sayısı 11, lise mezunu olan kişi sayısı 10 ve yüksek okul mezunu olan kişi sayısı sadece 2 kişidir. Eğitim bakımından nüfusun büyük kısmını okuryazar olmayanlar ve ilkokul mezunları kapsamaktadır (Tablo:38, Grafik: 13).

Tablo 38: Hocalar Mahallesi Eğitim Durumu (2005).

Hocalar Mahallesi	Okul Çağında Olmayan	Okur Yazar Olmayan	Okur Yazar	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Yüksek Okul Mezunu
Erkek	4	3	9	25	7	9	2
Kadın	8	32	8	25	4	1	0
Toplam	12	35	17	50	11	10	2

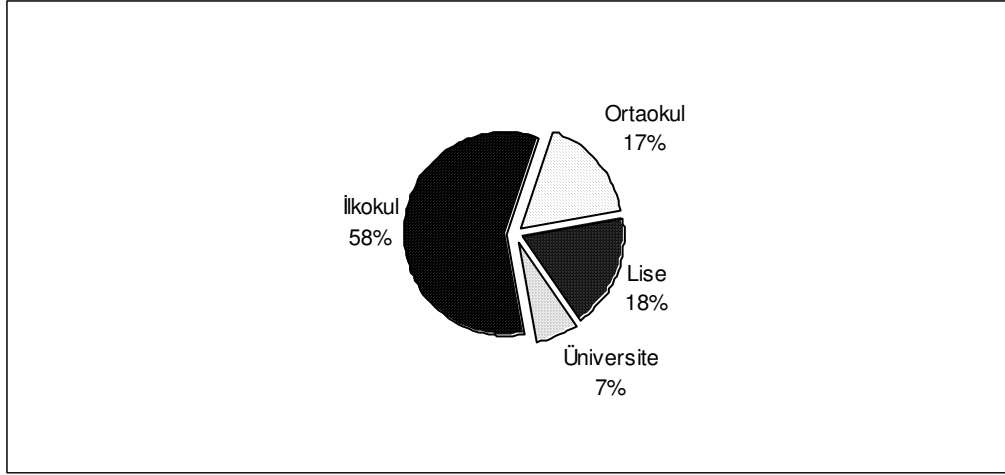
Kaynak: Hadim Sağlık Ocağı

Hocalar Mahallesi'nde toplam nüfusun %25, 5'inin okuryazarlığı olmazken, ilkokul mezunları sayısı %36,4' tür.

Grafik 13: Hocalar Mahallesi Eğitim Durumu (2005).

Hadim ilçe merkezinin eğitim durumunu genel olarak ele aldığımızda nüfusun % 58'i ilkokul mezunu olurken bunu %18 ile lise, %17 ile ortaokul ve %7 ile üniversite izlemektedir (Grafik: 14).

Grafik 14: Hadim'in Genel Eğitim Durumu.

1.2.5. Nüfusun Sağlık Durumu

İlçe genelinde 1 hastane, 6 sağlık ocağı ve 2 adet sağlık evi olmak üzere toplam, 9 adet sağlık hizmeti veren devlet kuruluşu bulunmaktadır. İlçe merkezinde bir sağlık ocağı birde hastane bulunmaktadır. Hastane 2005 yılı başında yeni binasında hizmete girmiş, 25 yataklı hasta kapasitesi ile ilçe merkezine ve kasabalarına hizmet vermektedir. 2006 yılı başı itibari ile 2'si uzman, 6 kadrolu 2 geçici olmak üzere toplam 10 adet doktor ve 47 adet yardımcı sağlık personeli bulunmaktadır⁵⁶ (Tablo: 39). Bu sonuçlar itibariyle bir doktora 2 086 hasta, bir yardımcı sağlık personeline ise 354 hasta düşmektedir. Türkiye genelinde bir doktora 714 hasta düşmektedir. Bu orana kıyasla aradaki farkın çok büyük olduğu görünmektedir.

⁵⁶ Hadim Devlet Hastanesi.

Tablo 39: Hadim’de Sağlık Kuruluşları ve Sağlık Personelinin Dağılımı.

Kuruluş Adı	Doktor	Diş Doktoru	Hemşire	Ebe	ATT	Lab. Tek.	Röntgen Teknisyeni	Sağlık Memuru	Anest.	İdari Personel	Hizmetli	Toplam
Devlet Hastanesi	4+2	1	6	4	5	5	2	3	3	3	4	40
Merkez Sağlık Ocağı	1	-	4	4	-	-	-	-	-	1	1	11
Korualan Sağlık Ocağı	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	1	5
Dedemli Sağlık Ocağı	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	4
Bademli Sağlık Ocağı	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	1	5
Bağbaşı Sağlık Ocağı	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	4
Bolat Sağlık Ocağı	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Toplam	8+2	1	11	14	5	5	2	9	3	4	8	70

Kaynak: Hadim Devlet Hastanesi

İlçe genelinde içme sularında coğrafi yapının bir özelliği olarak iyot noksanlığı vardır. Bu noksanlığın sebep olduğu guatr hastalığı sık görülen bir hastalıktır⁵⁷. Hadim Devlet Hastanesi kayıtlarında gelen hastaların çoğunun arazinin sarp olması dolayısıyla yüksekten düşmesi, yaşlılarda yüksek tansiyon ve kış şartlarının çetin geçmesi sonucu görülen soğuk algınlığı gibi sebepler dikkat çekmektedir⁵⁸.

Sağlık Bakanlığı tarafından tutulan istatistiklere göre araştırma sahamızda 2001 yılında kaba doğum hızı 4,39 iken 2002 yılında 5,32; 2003 yılında 6,33, 2004 yılında 11,42 ve 2005 yılında 14,77 olarak kaydedilmiştir. Bu veriye göre Hadim’de ki 2004 ve 2005 yılları doğum hızı ani bir yükselme göstermiştir (Tablo: 40).

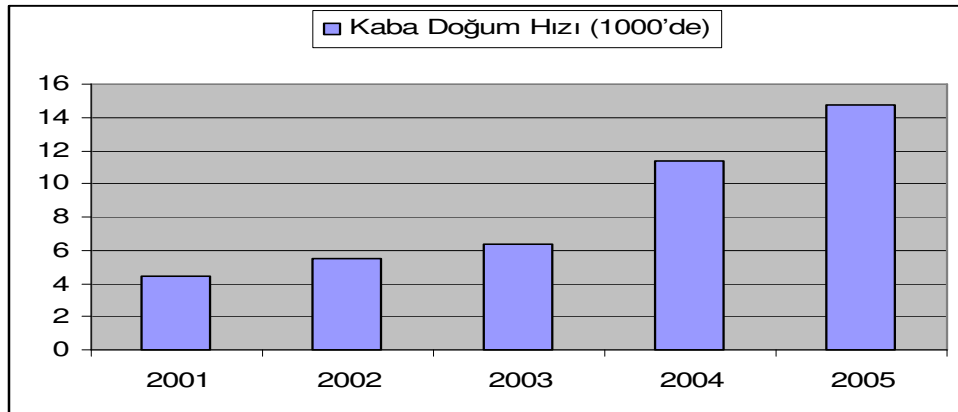
⁵⁷ Hadim Kaymakamlık Brifingi, 2005.

⁵⁸ Hadim Devlet Hastanesi Müdürlüğü.

Tablo 40: Hadim'den Çeşitli Sağlık İstatistikleri (2001–2005).

YILLAR	2001	2002	2003	2004	2005	YILLAR	2001	2002	2003	2004	2005
Toplam Nüfusu	15,265	15,224	15,327	15,582	14,958	Bebek Ölüm Hızı (1000'de)	14,93	0	0	22,47	36,2
Düşük Sayısı	2	3	1	10	10	Anne Ölüm Hızı (1000'de)	0	0	0	0	0
Anne Ölümü	0	0	0	0	0	Ölü Doğum Hızı (1000'DE)	0	0	20,62	5,62	18,1
Canlı Doğum	67	84	97	178	221	Kaba Doğum Hızı (1000'de)	4,39	5,52	6,33	11,42	14,77
Ölü Doğum	0	0	2	1	4	Kaba Ölüm Hızı (1000'de)	4,26	3,22	2,22	3,14	4,41
Bebek Ölen	1	0	0	4	8	Düşük Hızı (1000'de)	29,85	35,71	10,31	56,18	45,25
Bütün Ölenler	65	49	34	49	66						

Yine ilçede 2001, 2002 ve 2003 yılında toplam 6 düşük gözükürken 2004 ve 2005 yıllarında bu sayı neredeyse 4 kat artarak 20 olmuştur. Kaba düşük hızı ise ‰ 2005 yılında 45,25 gibi yüksek bir veriyi bize işaret etmektedir (Grafik: 15).

Grafik 15: Hadimde Kaba Doğum Hızı (2001-2005).

Yine ilçede 2001, 2002 ve 2003 yılında toplam 6 düşük gözükürken 2004 ve 2005 yıllarında bu sayı neredeyse 4 kat artarak 20 olmuştur. Kaba düşük hızı ise ‰ 2005 yılında 45,25 gibi yüksek bir veriyi işaret etmektedir. 2005 yılı ölü doğumunda diğer yıllara göre daha fazla olduğu ilçe genelinde 2002 ve 2003 yılında hiç bebek ölmezken 2004 yılında 4, 2005 yılında 8 bebek ölmüş yani ‰100 artmıştır. 2001–2005 yılları arası anne ölümünün gerçekleşmediği yerleşim bölgemizde ölü doğum hızı ise 2005 yılına göre ‰18,1’dir.

1.2.6. Hane Halkı Büyüklüğü

20000 yılı genel nüfus sayımına göre Hadim’in hane halkı sayısı 2 074’tür. Hanehalkı büyüklüğü istatistiğinde en büyük payı 787 kişi ile 7 kişilik aileler oluşturmaktadır. İkinci sırada ise 325 hane ile 6 kişilik aileler yer alır. Üçüncü sırada 10 ve üzerindeki aileler bulunmaktadır. Bu da bize Hadim’de geniş aile tipinin daha yaygın bir şekilde bulunduğunu gösterir. Başka bir deyişle Hadim’in genelinde aileler evlenen çocuklarıyla aynı evi paylaşmaktadır. Bunun sonucu olarak da ilçe de geniş aile yapısı baskın durumdadır. Hadim ilçesinde çekirdek aile diye adlandırılan 4 ve daha az sayıda kişiden oluşan ailelerin toplamı 351’dir.

Tablo 41: Hadim’de Hane Halkı Büyüklüğü.

Toplam Hanehalkı Sayısı	Toplam Yerleşik Nüfus	Hanehalkı Büyüklüğü									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10+
2 074	14 487	90	72	63	126	200	325	787	43	46	322

1.2.7. Nüfus Yoğunluğu

Nüfus yoğunluğu denince ilk akla gelen aritmetik nüfus yoğunluğudur. Herhangi bir yerleşme alanında genel nüfusun toplam alana oranı ile bulunan değere aritmetik yoğunluk, mutlak yoğunluk veya global yoğunluk adı verilir⁵⁹.

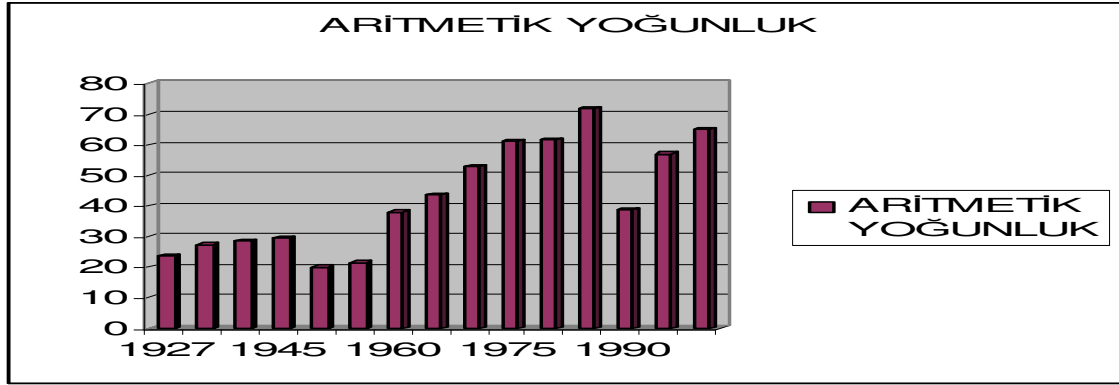
Tablo 42: Hadim'in Sayım Dönemlerindeki Aritmetik Yoğunluğu.

YILLAR	NÜFUS	ARİTMETİK YOĞUNLUK
1927	21 784	23,75
1935	25 193	27,35
1940	26 289	28,54
1945	27 147	29,50
1950	18 440	20,0
1955	19 848	21,5
1960	35 067	38,07
1965	40 255	43,70
1970	48 740	52,92
1975	56 197	61,01
1980	56 767	61,63
1985	66 292	71,97
1990	35 898	38,97
1997	52 571	57,08
2000	59 941	65,08

Sayım yıllarına göre araştırma sahamızın nüfus yoğunluğunu incelediğimizde 1927 yılında Hadim'in aritmetik nüfus yoğunluğu 23,75'dir. 1935, 1940 ve 1945 yıllarında nüfus yoğunluğu yükselirken 1950 ve 1955 yıllarında 1927 yılı verilerinden daha düşük bir yoğunluğa sahip olduğunu görmekteyiz. Bu durumu daha öncede belirttiğimiz gibi II. Dünya savaşı'nın ülkemiz üzerindeki etkisi olarak açıklayabiliriz.

⁵⁹ GÜNGÖRDÜ, E., *Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Nobel Yay., Ankara, 2001, s. 16.

1960 yılı sayımlarında nüfus yoğunluğu 38,07 olurken 1965, 1970, 1975, 1980 yılında nüfus yoğunluğu hızla artmış 1985 yılında bu rakam 71,97 olmuştur. 1987 yılında Taşkent'in Hadim'den ayrılmasıyla nüfus yoğunluğu 1990 yılı sayımlarında 38,97 ye düşmüştür. Son sayım yılı olan 2000 yılında ise nüfus yoğunluğu 65,08 olarak hesaplanmıştır.

Grafik 16: Hadim'in Aritmetik Nüfus Ortalaması.

2.2. Yerleşme Özellikleri

2.2.1. Yerleşmenin Tarihi

Hadim ve çevresinin tarihi ilk çağlara kadar inmektedir. Antik dönemlerde İsaura olarak isimlendirilen bölgede Grek ve Roma dönemlerine ait pek çok yerleşim yeri bulunmaktadır⁶⁰. Bölgede yapılan araştırmalarda ve kazılarda ele geçen kitabelerin okunmasıyla bölge tarihinin M. Ö. 322 yılına kadar net olarak ortaya çıkarılmıştır.

İsaura Bölgesi hakkında önemli bilgilere Diodoros, Strabon, Ramsay, W.J. Hamilton, R.E. Davis Stereet gibi ünlü tarihçi ve araştırmacıların çalışmalarıyla ulaşmaktayız. Antik İsaura Bölgesi, Göksu ve Çarşamba nehirleri ile beslenen Göksu vadisi aracılığı ile Akdeniz'e ulaşabilen tarım ve hayvancılığa müsait savunması kolay bir bölge özelliği taşımaktaydı. Bölgenin merkezi bu gün Bozkır İlçesi'nin 16 km. doğusunda

⁶⁰ BAHAR, H., *İsauria Bölgesi Tarihi*, S.Ü. Sosyal Bilimler Enst. Doktora Tezi, Konya. 1990, s. 18-32.

bulunan Zengibar Kalesi'dir. Günümüzde kalenin batı ve güney batısında yaklaşık 1 km. uzaklıkta Bozkır İlçesine bağlı Ulupınar ve Yazdamı Köyleri bulunmaktadır⁶¹.

Antik İsaura şehri güneyde Göksu Vadisi (Hadim çevresi), batıda Çarşamba Vadisi (Bozkır çevresi) ve kuzeyde Bozkır - Konya karayolunu kontrol etmekteydi. Bu yerleşme ile yaklaşık 20 km güneyinde bulunan antik Astra (Temaşalık) (Bu günkü Bolat Belediyesi) arasında karşılıklı gözetleme imkanı dikkati çekmektedir. Antik İsaura bölgesi içinde merkez İsaura kentinden başka önemli yerleşim yerleri de şüphesiz bulunmaktaydı. Bu yerleşim merkezlerinin önemli bir kısmı bu gün Hadim sınırları içinde yer almaktadır. Bunlar; Artanada (Dülgerler), Olasada (Afşar Kalesi), Thouthourbia (Oduncu Kalesi), Kotradis (Berem - Ballık) İğde Ören, (Huluslar) Akköprü'dür. Yukarıda isimleri yer alan yerleşim bölgelerinde yapılan araştırmalar bu antik yerleşim yerlerinin muhtelif tarihlerde muhtelif kavimlerin yaşadığını ortaya koymaktadır. Bu bilgilerden Antik Çağda İsaura bölgesi içinde yer alan Hadim yöresinin antik çağda günümüzden daha yoğun bir yerleşmeye sahne olduğu anlaşılmaktadır. Bölgenin hemen hemen her tepesinde ve vadisinde bir antik yerleşme mevcuttur. Bu topluluklar vadilerde, yaylalarda, tarım alanlarının hemen tamamını değerlendirme yollarını aradıkları; kaya kabartmalarından ziraatın yanında hayvancılığın da yapıldığı anlaşılmaktadır.

Gezlevi, Ballica, Kesenin Pınarı, Holuslar, Geriş gibi yerleşim yerlerinde elde edilen maden cürüfları ve buluntulardan bölgede madenciliğin gelişmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bölge M.Ö. 190'lardan itibaren Roma ve daha sonraları da Bizans hakimiyetine girmiştir⁶².

Anadolu'nun 1071'de kazanılan Malazgirt zaferiyle fethedilmesiyle Kutalmışoğlu Süleyman Şah Orta Anadolu'ya yönelerek 1077 yılında hadiminde içinde bulunduğu Konya ve çevresini fethetmiştir⁶³. İki yüzyıl kadar da Karamanoğulları'nın hükmü altında kaldıktan sonra, bu beyliğin 1473 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı topraklarına katılmasıyla Osmanlı Devleti'nin hakimiyetine girmiştir.

---

⁶¹ YILMAZ, M., *Bozkır ve Çevresi Tarihi Coğrafyası*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya , 1996, s. 7-23.

⁶² YILMAZ, M., *a.g.e.*, s. 42.

⁶³ TURAN, O., *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul 1984, s.54.55.

Osmanlı dönemine ait Hadim ile ilgili bulunan ilk kayıtlar 1501 yılında II. Bayezid dönemine aittir. Bu tarihlerde ilçe Konya Sancağına bağlı Aladağ Kazası'nın bir köyü durumundadır. Aladağ Kazası 34 köyden meydana gelen ve merkezi Pirlevganda Köyü (Taşkent İlçesi) olan bir kazadır. Bu tarihte Hadim'in nüfusu 75 nefer 51 hane re'aya, 33 nefer 28 hane müselleman ve piyadegan; 1518 yılında 91 nefer 70 hane re'aya, 47 nefer 32 hane müselleman ve piyadegan; 1540 yılında ise 111 nefer 88 hane re'ayadan meydana gelmektedir. Bu re'ayanın tamamı Müslüman olup, gayr-i Müslim bulunmamaktaydı. Hadim köyünün vergi toplamı 1501 yılında 9.728, 1518 yılında 12.518 ve 1540 yılında 13.608 akçedir. Bu tarihlerde Hadim'de arpa, buğday, darı, meyve, bostan ve üzüm gibi ürünler yetiştirilmekte, arıcılık ve hayvancılık yapılmaktaydı⁶⁴.

Hadim XVI. Ve XVII. yüzyıllarda Aladağ Kazası'nın bir köyü durumundayken XVIII. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamıştır. Bu gelişme sürecinin Ebu Sa'id Muhammet el-Hadimi ile başladığı ve ününün Osmanlı ülkesine yayıldığı anlaşılmaktadır. Hadimi ile birlikte büyümeye ve gelişmeye başlayan Hadim, 1850'lerden sonra Konya Sancağı'na bağlı kaza merkezi haline gelmiştir. 1868 yılında 19 köyü ve köylerle birlikte 6.098 nüfusu bulunuyordu. Kaymakam Muhammet İzzet Ağa, Naib İsmet Efendi ve Müftü Emin Efendi'dir. Aladağ ise 37 köyü ve 3.787 nüfusu ile Hadim'e bağlı bir nahiye durumundaydı. 1882 senesinde ise Aladağ Nahiyesi'nin Hadim'den ayrılarak Karamana bağlandığı görülmektedir. Bu tarihte Hadim merkezinin 179 hanesi ve 459 nüfusu vardır. Kaymakam Derviş Yahya Efendi, Naib Mehmed Rıfat Efendi, Müftü ise Numan Efendi'dir. Kaza genelinde 1 kütüphane, 75 çeşme, 4 dükkan, 19 cami, 18 mescid, 1 medrese, medresede 125 talebe, 1 rüştiye, rüştiyede 38 talebe ve 27 sıbyan mektebi bulunmaktadır⁶⁵.

1900 yılına kadar bir kaza merkezi olan Hadim bu tarihten sonra bazı sebeplerden dolayı nahiye olarak Karaman'a bağlanmıştır. 1906 yılında Aladağ ve Hadim ayrı ayrı nahiyeler olarak Karaman'a bağlı olduğu anlaşılmaktadır⁶⁶.

---

⁶⁴ SAK, İ., *a.g.e.*, s. 84-85.

⁶⁵ SAK, İ., *a.g.e.*, s. 84-85.

⁶⁶ Konya İl Yıllığı, 1967, s. 102-103.

Resim 14: Hadim'den Bir Görünüm.

Cumhuriyetin ilanına kadar Hadim Karamana Bağlı bir nahiye olma durumu devam etmiştir. Milli Mücadele yıllarında Kuvay-ı Milliye'ye verilen destek, Bozkır ve Delibaş isyanlarına Hadim yöresinden hiç kimsenin katılmamış olması yapılan yazışmalar neticesinde 30 Mayıs 1926 tarihinde aralarında birer ikişer km. mesafe bulunan Taşpınar, Armağanlar, Aşağı Hadim ve Hocalar köylerinin birleştirilmesiyle dört mahalleli bir ilçe haline getirilmiştir. Ayrıca Aladağ nahiyesi ile Pirlevganda Köyü (Taşkent) de bucak haline dönüştürülerek, Hadim, 2 bucağı ve 41 köyü olan bir kaza merkezi olmuştur⁶⁷. Tarihte "Pirlevganda " adıyla tanınan ilçe, Konya valisi İzzet Bey tarafından 1930 yılında ismi "Taşkent" olarak değiştirilmiştir ve mahalli idareler kanununda yapılan değişiklikler kapsamında 4 Temmuz 1987 tarih ve 19507 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3392 sayılı Kanun gereğince ilçe yapıp Hadim'den ayrılmıştır.

1971 yılında Korualan (Gezlevi), 1975 yılında isim değiştiren Eğiste 1977 yılında belediye olmuştur. Bunu 1992 yılında Bolat, Bademli, Dedemli ve Göynükkışla belediyelik olarak izlemiştir. En son 1999 yılında Gerez (Yalınçevre) belediye olmuş ve Hadim 7 kasaba 20 köyden oluşan idari yapıya ulaşmıştır. İçişleri Bakanlığının 2004/5971 karar sayılı hükmüyle Hadim İlçesi Aladağ Bucacağına bağlı Aşağıkızılca ve Yukarıkızılca Köyleri Karaman İli Merkez İlçe Bucakkışla Bucacağına; yine İçişleri Bakanlığının 2004/6505 karar sayılı hükmüyle Hadim'e bağlı Dolhanlar Köyü aynı ilçeye bağlı Dedemli Belediyesi sınırları içine alınmıştır.

⁶⁷ Konya İl Yıllığı, 1967, s. 102-103.

2.2.2. İdari Yapısı

Bir yerleşmenin en önemli fonksiyonlarından olan idari fonksiyon yerleşmenin gelişmesi ve merkezi yer olarak önem kazanmasında rol oynayan önemli bir faktördür. Çünkü yerleşme merkezlerinin bünyelerinde topladıkları çeşitli kuruluşlar ve devlet daireleri idari fonksiyonların uygulayıcısı olarak şehirlerin genel manzarasının değişmesinde önemli yer tutar⁶⁸. Yerleşme merkezinde bulunan idari fonksiyona ait kurum ve kuruluşların sayısı ve niteliği yerleşmenin diğer fonksiyonlarının yanı sıra gelişme süreci üzerinde etkili olmaktadır⁶⁹.

Hadim, ilçe merkezi ve merkeze bağlı köyler ile Aladağ Bölgesi ve köyleri şeklinde idari olarak sınıflandırılmıştır. Hadim'in merkezi olan 4 mahalle ile kendisi ile birlikte 8 belediyeye idari merkezlik yapmaktadır. İlçenin toplam alanı 921 km² olup 7 kasaba ve 20 köy ilçe sınırları içerisinde (Harita: 2).

İlçe merkezinde idari fonksiyonundan dolayı birçok resmi kurum ve kuruluş yer almaktadır. Bu resmi ve idari kuruluşlar çok geniş bir alanın idari işlerinin yürütülmesini merkezde toplamıştır. Bu resmi kurum ve kuruluşların çalışma hayatı, sağlık hizmetleri, tarımsal örgütlenme hareketleri, ulaşım, haberleşme, bankacılık, askeri hizmet gibi sosyal, stratejik ve ekonomik birçok kamu hizmetinde idari hayata yön verecek teşkilatlanmalar bulunmaktadır (Tablo: 43).

Tablo 43: Hadimde Bulunan Resmi Kurum ve Kuruluşlar.

Kaymakamlık	TEDAŞ
Belediye	Halk Kütüphanesi
Vergi Dairesi	Devlet Meteoroloji Müdürlüğü
Adliye	Devlet Hastanesi
Askerlik Şubesi	Sağlık Ocağı
Jandarma Komutanlığı	Esnaf ve Sanatkarlar Odası
Emniyet Müdürlüğü	Ziraat Odası
Nüfus Müdürlüğü	Taş Çekirdekli Meyve Üreticileri Birliği
İlçe Tarım Müdürlüğü	Ziraat Bankası
PTT	Tarım Kredi Kooperatifi
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Mal Müdürlüğü
Orman İşletme Müdürlüğü	Cezaevi

⁶⁸ KARABORHAN, H.H., *a.g.e.*, s. 90.

⁶⁹ YİĞİT, A., *Sivrice-Maden Yöresinin Mevzi Coğrafyası*(Yayımlanmamış Doktora Tezi),F.Ü.Sos.Bil.Enst.Coğr.AnaBl. Dl.,Elazığ,s.133.

Resim 15: Hadim Kaymakamlığı.

İlçede spor faaliyetlerini karşılamak üzere bir adet toprak saha, orta dereceli okulların okul bünyesinde küçük spor alanları mevcuttur. Ayrıca araştırma sahamızda matbaa, basımevi ve sinema bulunmamaktadır.

2.2.3. Konut Tipi

İlçenin geleneksel konut mimarisi ahşap, çatıları düz ve toprak örtü şeklinde olup yeni yapılan konutlar betonarme ve çinko çatılı olacak şekilde inşa edilmektedir. Yaptığımız araştırmalarda toprak ve ağaçtan oluşan karma evler daha yoğun şekilde kullanılmaktadır⁷⁰. Evler genelde; duvarları taştan, taban toprak üzeri tahta kaplı, tavan ağaç kolonlarla desteklenmiş tahta onun üzeri ise toprakla kaplanmıştır. Dış cephe malzemesi olarak toprak saman karışımı çamurla sıvanmış ya da öyle taş olarak bırakılmıştır. Kapı ve pencerelerde tahta kullanılmış ve bunlar oyma sanatı ile şekillendirilmiştir. Ayrıca tavanda kullanılan tahtalardaki oyma sanatı ise gerçekten eşsiz ustalıkları günümüze taşımaktadır. Balkonlar yine tahtadan yapılmış, ev dışına çıkıntı şeklinde alttan kalaslarla desteklenmiştir. Oda içerisinde gömme dolaplar ve tahta raflara rastlamak mümkündür (Resim: 16,17,18,019)⁷¹.

Resim 16: Hadimdeki Toprak ve Taş Karışımı Evlerden Bir Görünüm

Resim 17: Hadimdeki Betonarme Evlerden Bir Görünüm

Resim 18: Hadimdeki Ahşap Evlerden Bir Görünüm

Resim 19: Konutlardaki Kapı Oymacılığından Bir Görünüm

⁷⁰ Hadim Kaymakamlık Brifingi 2005.

⁷¹ www.hadim.bel.tr. 2006.

Hadim'in merkezini oluşturan mahallelerini incelediğimizde Taşpınar Mahallesiinde yaklaşık 547 konut bulunmaktadır ve konutların büyük bölümünü taş yapılar oluşturmaktadır. Konutların hepsi içme suyunu şehir şebekesinden sağlarken ısınma aracı olarak kömür ve odun kullanmaktadırlar. Diğer mahallelerdeki konut sayısı ise Armağanlar Mahallesiinde 79, Aşağı Hadim Mahallesiinde 168 ve Hocalar Mahallesiinde ise 51'dir. Yine aynı şekilde bu mahallelerde de içme suları şehir şebekesinden sağlanmakta ve yakıt olarak odun ve kömür kullanmaktadırlar. İlçe merkezinde ısınma aracı olarak sadece Taşpınar Mahallesiinde kalorifer kullanılmaktadır.

Korualan Tepesi'nin doğu yamaçlarında Bolat Köyü'nün yayla evleri vardır. Harçsız, sıvasız, basit yığma moloz taştan yapılmış toprak örtülü, tek odalı bu yayla evleri 80-100 yıl önce yapılmaya başlanmış, evler yıkılmaya yüz tutmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

3.1 Tarım ve Hayvancılık

Tarım Coğrafyası; tek ve çok yıllık bitkilerin tarla yada bahçelerde ekim ve dikimini, hayvan yetiştiriciliğini, balıkçılığı ve ormancılığı inceleyen bilim dalıdır. Tarım Coğrafyası bu ürünlerin yetiştiği yerlerin coğrafi özellikleri ile üretim miktarlarını ve bunların arz talep durumunu inceleyen bir coğrafya dalıdır.

3.1.1. Tarım

Bölgenin arazi darlığı ve sulama olanaklarının olanaksızlığı nedeniyle tarım üretimi yetersiz, sebzeçilik ise geridir. Yörenin toplam tarım arazisi 230 000 dekar olmasına rağmen, işlenen tarım arazisi, 75 000 dekadır. Bölgenin coğrafi yapısı ve iklimi tahıl üretimine izin vermemekle birlikte bazı bölgelerde yapılmaktadır.

Tarım sahasında özellikler Aladağ yöresinde üzüm bağı halkın tek geçim kaynağıdır. Turfanda ve kaliteli kuru üzüm çıkarması ile bu bölgemiz dikkatleri çeker durumdadır. Tarımda kiraz ve üzümden sonra elma yetiştiriciliği önde gelir. Armut, şeftali ve diğer meyve ve sebze çeşitleri yetiştirilmesine karşın pazarlama imkanı bulunmamaktadır. Özellikle meyve suyu atölyelerinin ve konserve fabrikası olması halinde meyve tarımı halkın gelirini büyük ölçüde yükseltebilir. Ancak; kiraz üretiminde ki artış ve alıcı şirketlerin bu bölgeye gelmesi sonucunda halkın geliri ve yeni üretim alanları artış göstermektedir. Tarım il müdürlüğü ve özel idare müdürlüğünün öncülüğünde Bağbaşı ve Aladağ bölgesinde toplam olarak 80 000 adet aşı yapılmış ve bu çalışmalara sayesinde 55 000 ağaç meyve veren yaşa gelmiştir⁷².

---

⁷² Hadim İlçe Tarım Müdürlüğü.

Tablo 44: Hadim’de Yetiştirilen Ürünlerinin Ekim Alanlarına Göre Tahmini Üretim Dağılımı.

ÜRÜN ADI	EKİM ALANI(Da)	TAHMİNİ ÜRETİM (Ton)
Üzüm	28.000	15.000
Buğday	18.000	4.300
Kiraz	15.000	1.500
Şeftali	1.200	3.000
Sebze	1.600	1.920

Tablo 45: Hadim’de Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Ekim Alanlarına Göre Dağılımı.

Ekilen Meyve ve Üzüm Cinsleri	Ekim Alanı (da)	Ekilen Tahıl ve Baklagiller	Ekim Alanı (da)
Armut	101	Arpa	1 250
Ayva	50	Buğday	18 294
Badem	7	Çavdar	5
Elma	220	Nohut	3 002
Erik	22	Ekilen Sebzeler	Ekim Alanı (da)
Kayısı	139	Biber	4
Kiraz	14 833	Domates	17
Vişne	1	Fasulye	95
Üzüm Kurutmalık (Çekirdekli)	24 280	Lahana	28
Üzüm Sofralık (Çekirdekli)	1 411	Patates	25
Antep Fıstığı (Kırmızı Kabuklu)	103	Soğan	12

Kaynak: Hadim İlçe Tarım Müdürlüğü

Hadim İlçe Tarım Müdürlüğü verileri doğrultusunda bölgede en fazla yetiştirilen ürün 25 691 da ile üzüm olurken yaklaşık üretim miktarı 15 000 tondur. 14 280 da ile kiraz ilçe genelinde yoğunluklu olarak yetiştirilen ikinci bir geçim kaynağıdır. Tahıl ve baklagil yetiştiriciliğinde buğday ve arpa yaklaşık 20 000 da’da ekilmektedir. İlçede ekilen sebze çeşitleri ise domates, lahana, soğan, biber, fasulye ve patatestir.

3.1.2. Hayvancılık

Bölgenin hayvancılık faaliyetlerini incelediğimizde, özellikle küçükbaş hayvancılık için müsait olmasına rağmen, gelişmemiştir. Hayvan sayısı ve üretimi sınırlı sayıda kalmıştır. Hayvan sayısı ve üretimi ancak bölge halkına yetecek durumdadır. Ormanlara zarar vermesinden dolayı kıl keçisinin yasaklanması ve yerine herhangi bir alternatif hayvancılığın gelmemesi de üretimin düşmesine sebep olmaktadır (Resim: 20). Kışların uzun sürmesi, yem olanaklarının kısıtlı olması, meraların ıslah edilmemesi gibi sebepler de ahır besiciliğini pek uygun kılmamaktadır. Bunun yanında süt sığırcılığı da yok sayılır. Arazi yapısının uygun olmaması, yem bitkilerinin ekilmemesi, üretilen sütü işleyecek mandıraların olmaması ve dışarıdaki mandıralara ulaştırmamanın güçlüğü gibi nedenlerle bölge halkı bu üretime sıcak bakmamaktadır. Bölgede arıcılık ta yapılmakta olup genelde toplu olmasa da amatörce ve sınırlı sayıda yapılmaktadır (Resim: 21).

Resim 20: Hadim’de Küçükbaş Hayvancılık Faaliyetlerinden Bir Görünüm.

Resim 21: Hadim’de Arıcılık Faaliyetlerinden Bir Görünüm.

Hadim ilçe merkezinde Aşağı Hadim Mahallesi hayvancılık faaliyetleri devam etmektedir. 100 kadar besi ineği ile 200 kadar koyun ve 500 kadar kıl keçisi yetiştiriciliği yapılmaktadır⁷³.

Hadim'in Dedemli Kasabası ilçenin balıkçılık faaliyeti gösteren tek yerleşim biridir. 2 adet resmi işletmenin bulunduğu kasabada 150 000 kg civarında balık üretimi yapılmaktadır. Üretilen balıklar çevre ilçelere ve kasabalara satılmaktadır.

Tablo 46: Hadim'de Hayvan Cinslerinin Tahmini Üretimi.

HAYVANIN CİNSİ	SAYISI	VERİM CİNSİ	TAH. ÜRETİM
Sığır	2.100	Süt	2.100 Ton/yıl
Koyun	6.000	Kuzu	1.500 Baş/yıl
Keçi	9.800	Oğlak	2.450 Baş/yıl

Kaynak Hadim İlçe Tarım Müdürlüğü.

3.2. Ticaret

Bir yerleşmenin ekonomik yapısının araştırılmasında ticaretin son derece önemi vardır. Yerleşim yörelerindeki nüfus için en çok gerekli hizmetler merkezi bir alanda oluşmuş büyük bir merkezde sunulmaktadır. Bu merkezi yer çevresindeki diğer merkezlerin belirli fonksiyonlarını üstlenmekte ve kendi nüfusunun ihtiyaçlarına cevap vermesine ek olarak, çevresine hizmet götürmek açısından da ayrıca önem kazanmaktadır⁷⁴.

Araştırma sahamız olan Hadim İlçe merkezinin ve çevresinin coğrafyasının zorlu, ulaşımın sıkıntılı olması gibi nedenlerden ötürü ekonomi bakımından Konya'nın diğer ilçelerine kıyasla daha az gelişmiş zayıf bir ekonomiye sahip olduğu görülmektedir. Bölge halkı genel anlamda ticaretle uğraşmakta olup ticari faaliyetlerini bölge dışında gerçekleştirmektedir. Yörede daimi ikamet eden halk ise genelde küçük işletmeler halinde bulunan ticarethanelerinde geçimini sağlamaktadır.

⁷³ Hadim İlçe Tarım Müd. 2005.

⁷⁴ KARABORHAN, H. H., *Şehir Coğrafyası ve Şehirsal Fonksiyonlar*, F.Ü. Sos. Bil. Derg., C.3 S.1, Elazığ , s. 91.

Resim 22: Hadim Merkezinden Görünüm.

Hadim ve çevresinin il merkezine uzaklığı sebebiyle ilçe halkı ticari işlerini yoğun olarak şehir merkezindeki ticarethanelerden karşılamaktadır (Resim: 23). Araştırma sahamızda yaptığımız incelemelerde ticari faaliyetler yoğunlukla Taşpınar ve Armağanlar mahallelerinde görülmektedir. 2005 yılı verilerine göre, Hadim ve çevresinde; 292 kişi ticaretle uğraşmaktadır. Bunun yaklaşık olarak 100 kadarı ilçe merkezinde bulunmaktadır (Tablo: 47).

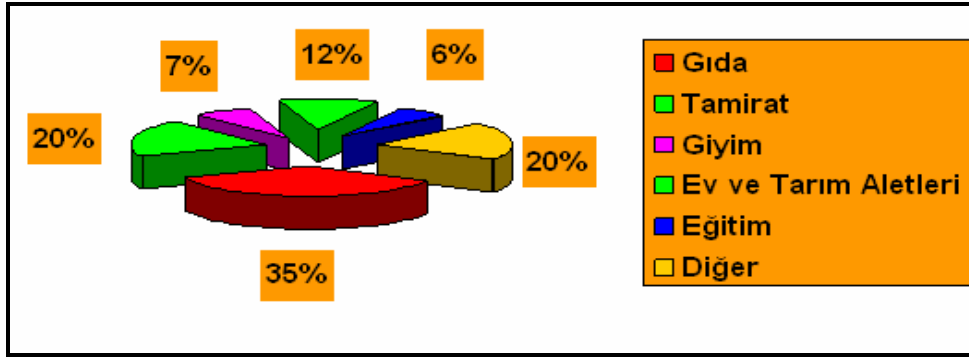
Tablo 47: Hadim’de Ticarethaneler ve Miktarı.

Günlük ve Periyodik İhtiyaçlar		Uzun Vadeli ve Büyük Ticaret		Hizmet Tesisi		Küçük Sanayi ve Tamirci	
Bakkal	9	Mobilya Beyaz Eşya	2	Lokanta	3	Terzi	3
Manav	2	Ayakkabıcı	4	Kahvehane	4	Marangoz	3
Kasap	3	İnşaat ve Tesisat	1	Çay Ocağı	5	Tamirci	8
Fırın	1	Kuyumcu	2	Berber	6	Hırdavat	6
Market	3	Av Malzemesi	2	Muhasebe	2	Kolonya İmalatı	4
Konfeksiyon	2	Toptancı	3	Petrol İst.	1	Seyyar Hırdavatçı	25
Manifatura	1	Zahireci	2	Otel	1		
Camcı	1	Gübreli	2	Pastane	2		
Eczane	2						
Zücaciye	1						
Kırtasiye	3						
Toplam:	28	Toplam:	18	Toplam:	24	Toplam:	49

Kaynak: Hadim Esnaf ve Sanatkarlar Odası

İlçe merkezindeki ticarethanelerin 28'i günlük ve periyodik ihtiyaçları karşılamaya yönelikken, 28 adedi uzun vadeli ve büyük ticaret yapan yerler sınıfına dahildir. Ayrıca Hadim'de 22 hizmet tesisi ile 49 küçük sanayi ve tamirci bulunmaktadır.

Bu ticarethanelerin, 8'i limitet şirket, 14'ü kooperatif, 197'si basit usul ve 73'ü de gerçek usul yapıya sahiptir⁷⁵. Hadim Esnaf ve Sanatkarlar Odası kayıtlarına göre, ticarethanelerin hizmet verdikleri alanlar ve yüzdeleri aşağıdaki grafikte verilmiştir (Grafik:17).

Grafik 17: Hadim'de Ticarethanelerin Hizmet Verdikleri Alanlar.

İlçedeki ticari işyerlerinin yanı sıra özellikle cumartesi günleri kurulan pazar sayesinde birçok insan Hadim'e gelerek sebze, meyve, züccaciye ve giyim gibi ihtiyaçlarını satın almakta, bunun yanında ürettiği ürünler varsa bunları da pazarlamaktadır. Bu sayede özellikle çevre ilçelerden gelen toptancılar ve tüccarlar sayesinde üreticiler mallarını dışarı ilçelere de pazarlama imkanı bulmaktadırlar (Resim: 24).

Resim 23: Hadim Cumartesi Pazarından Bir Görünüm.

⁷⁵ Hadim Esnaf ve Sanatkarlar Odası

3.3. Yer Altı Kaynakları

Bölgedeki jeoloji çalışmaları ilk defa 1944, 1949, 1951 de 1/100.000 ölçekli bölgesel jeolojik harita alınması ile M.M. Blumenthal tarafından yapılmıştır. Detaylı ayrıntısı ile saptanması 1969–1971 de Necdet ÖZGÜL ve M.T.A. tarafından yapılmıştır. Bu çalışmalarda birçok önemli maden rezervlerine rastlanmıştır. Ancak bu kaynaklar yeterli parasal desteği bulamamasından ve kara yolu dışında başka bir ulaşımın bulunmaması, karayolunun yetersiz ve zor olduğundan, arazinin sarp ve elverişsiz olmasından, pazar bulunamamasından dolayı gerekli ilgi, yatırım ve işletmeyi bulamamıştır⁷⁶. Jeoloji çalışmaları sonunda tespit edilen bazı madenler ve tahmini rezervleri aşağıda verilmiştir (Tablo: 48).

Tablo 48: Hadim’de Bulunan Yeraltı Kaynakları.

Madenin Türü	Madenin Cinsi	Köy-Mevki	Tenör ve Kalite	Rezerv	Diğer Bilgiler
Sanayi Madeni	Barit	Aşağiesenler			Ekonomik değildir.
Sanayi Madeni	Kalker (Toz Kireç)	Çobanağacı Bentboğazi		Mümkün 37.500.000 ton	İşletilebilir.
Metalik Maden	Demir	Aladağ Aşağiesenler	Fe:%50		Cevherleşme düzensiz mercekler şeklindedir.
Metalik Maden	Demir	Eğiste Çataloluk	Fe:%54-55 P:%0,25		Karstik boşluk dolgusu şeklinde cevherleşmektedir.
Metalik Maden	Kurşun	Aladağ Yelmez	Zn:%18-25 Pb:%2	Rezerv vermemektedir	Gümüşle galenden ibarettir.
Metalik Maden	Kuşun Çinko	Küçüksu	Zn:%38.2 Pb:%3	Muhtemel 48.000 ton	Bölgede karbonat, sekonder yataklar üzerindedir
Metalik Maden	Kuşun Çinko	Aladağ			Ofiyolit melanj içinde ekonomik olmayan kurşunlu barit damarları şeklindedir.

Kaynak. M.T. A. Konya Bölge Müdürlüğü.

⁷⁶ MTA Konya Bölge Müdürlüğü.

3.4. Turizm

Bir yerin ekonomik yönden gelişmesinde turizm faktörü de önemli bir rol oynamaktadır. Turizm fonksiyonu içerisinde yer alan beşeri yapılar ve doğal güzellikler Hadimde az da olsa önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Çalışma sahamızda turizmi etkileyen doğal güzelliklerden ilk olarak Aladağ bölgesinde yer alan Yer Köprü Şelalesini örnek gösterebiliriz. Alüvyon üzerine traverten çökmesi ve daha sonra alttaki alüvyonun eriyerek bir köprü şeklini alması ve Göksu kollarından gelen suyun bu köprünün altından akması sonucu bu adı almaktadır. Karasu'dan çıkan su köprünün çıkış noktasında belli bir yükseklikten aşağı düşerek görülmeye değer bir şelale oluşturmakta ve bu noktada dere yatağından gelen su ile birleşmektedir. Ayrıca kaynaktan çıkan suyunun birçok deri hastalığını tamamen iyileştirdiği bilimsel araştırmalar sonucu ortaya konmuştur. Bölge 1990 yılında birinci derecede doğal sit alanı ilan edilmiştir⁷⁷ (Resim: 24).

Resim 24: Yerköprü Şelalesinden Bir Görünüm.

İlçenin diğer bir turizm potansiyeli taşıyan yeri Göksu hidroelektrik santrali bünyesinde bulunmaktadır. Bu alanda bir sosyal tesis mevcut olup etrafında piknik alanı mevcuttur. Ayrıca bu tesis çok güzel bir yüzme havuzuna sahiptir. Ancak bu tesis normal

⁷⁷ Konya İli İl Çevre Raporu 2005.s.113

ziyaretçilere kapalı konumdadır. Bu tesisin biran önce hiç olmazsa yaz mevsiminin belirli dönemlerinde ziyarete açık konuma getirilmesi için çalışmalar başlatılmalıdır.

Termiye Pınarı Hadim'in batısında, şehrin bitiminden 400–500 m. uzaklıktadır. Küçük iki çeşme suyu ile büyük bir ağaç altında basit bir havuzdan ibarettir. Buradaki sular, temriye gibi cilt hastalıklarına şifa kaynağı olduğundan ve küçük bir pınarı andığından bu ismi almıştır.

Çatal Oluk Hadim'in kuzey batısında Çal Dağı bölgesinde bulunmaktadır. İlçe merkezine 10 km uzaklıktadır. Kaynak suyundan çıkan suyu çatal oluk şeklinde akıtılmış ve bu isim verilmiştir.

Su Çıktığı ilçe merkezinin batısında olup Hadim-Bozkır yolu üzerindedir ve uzaklığı 5 km dir. 2 mağaradan altta olandan bol miktarda su gelmektedir Hadim Belediyesinin çalışmaları ile havuzlar ve oturma yerleri yapılmış ve Hadim halkı misafirlerini buralarda ağırlama imkanı bulmaktadır⁷⁸.

Astra antik kenti Hadim'in, Bolat Beldesi Temaşalık Tepesi mevkiinde yer alır. Hadim'in kuş uçuşu 7 km. kuzeybatısında, Bolat Beldesi'nin 5 km. güneybatısındadır. Büyük çapta kaçak kazılara maruz kalması üzerine 1966'da bir bekçi ile koruma altına alınmış, Konya Müzesi Müdürlüğü'ne bağlı bir ören yeri haline getirilmiştir. Ancak 1955'de bekçisi emekli olmuştur.

Astra antik kenti ilk defa 1885'te Sterret tarafından keşfedilmiştir. Sterret sadece yazıtlar üzerinde çalışmış, 7 yazıt bulmuştur. Bu yazıtlardan kentin adının Astra olduğunu tespit etmiştir. Daha sonra Bayan Hereward 2 yazıt, 1966'da ise Mitford 16 yeni yazıt bulmuştur. 1992 yılında, birkaç yazıtın okunmasından başka hiçbir bilimsel çalışma yapılmayan Astra kentinde Arkeolog Osman Ermişler başkanlığında bir heyet tarafından temizlik ve sondaj çalışmalarına başlanmıştır. Çalışmalar 1993 ve 1994 yılında da devam etmiştir. Kentin planı çıkartılmış, talan edilmiş görünümü kısmen de olsa ortadan kaldırılmış, yapıları tanımlanmıştır; kilise ve auditorium da yapılan kazılar sonucu açığa çıkarılmış; bunların plan ve rölöveleri hazırlanmıştır. Nekropol' de iki tipik İsaura karakterli mezar açılmıştır. Kentin kendine özgü bir yönetimi olduğu, İsaura' ya bağlı bir

---

⁷⁸ Hadim Belediyesi Yazı İşleri Müdürlüğü.

kasaba olduğu yazıtların okunması sonucu kanıtlanmıştır. Açılan seramik fırınından Astra'da Roma Devrinde seramik üretildiği saptanmıştır.

Astra antik kenti, Toroslar'ın kuzey kesiminde, İsaura bölgesinde yer almaktadır. Isaura eyaletinin diğer önemli kentleri İsaura ve Astanada ile bir üçgen oluşturmakta bu kentler Astra'dan çıplak gözle görülebilmektedir. Bir İsauralı zenginın tapınağa yaptığı bağışla ilgili bir yazıt İsaura ile ilişkisini kanıtlamıştır. Burasının Pisidiae Antiocheiası ile ticari ilişkileri olduğu Roma Döneminden kalma iki Antiocheia sikkesinden anlaşılmıştır.

Kent, denizden yüksekliği 1760 m. olan Temaşalık Tepesi'nin doğu-batı yönünde uzanan düz zirvesinde yer alır. Zirvenin ortasında doğu-batı yönünde geniş bir alan şeklinde uzanan agoranın iki kenarında önemli yapılar sıralanmıştır. Etrafı harçsız moloz taşlarla örölü, surla çevrili tepenin doğu, güney ve kuzey eteklerinde Roma devrine ait çok sayıda sivil yapılar ve evler kümelenmiştir. Biri doğuda, diğer batıda olmak üzere iki nekropolü vardır. Nekropollerde çok sayıda kül kutusu, stel ve mezar aslanı görülür.

Batı nekropolünün yer aldığı Devler Gediği Düzlüğü'nden başlayan yol, Temaşalık Tepesi'nin güney yamacından surun orta kesimine ulaşır. Kentin giriş kapısının papuçları yerinde kalmış, üst kemeri ve diğer parçaları yerdedir. Kapıdan agoraya girilir. Agoranın güney kenarında çarşı yapısı uzanır, daha sonra doğuya doğru Zeus Astragos tapınağının kalıntıları görülür. kemerli bir kapı ile geçilir. Kalenin kuzey kesiminde ikinci bir tapınak kalıntısı görülür. Bunun bir tapınak olduğu, içinde ele geçen yazıttan anlaşılmıştır⁷⁹.

Resim 25: Bolat Ören Yerinden Tarihi Bir Kalıntı.

⁷⁹ www.kultur.gov.tr.

Agoranın kuzey kenarında, batıda Roma Devrinden kalma bir auditorium yer alır. Dokuz basamaklı, sekiz metre çapında, 2/3 daire planlı auditoriumun doğusuna M.S. 5–6. yüzyılda bir kilise yapılmıştır. Kilise üç nefli bazilika planlıdır. Temizlik sonucu ortaya çıkartılmıştır. Auditorium bu dönemde de kilisenin toplantı yeri olarak kullanılmış olmalıdır. Kentin doğu kapısından doğu nekropolüne geçilir. Doğu nekropolünün doğu kenarında girişi batıdan etrafı avlu duvarı ile çevrili anıtsal bir mezar vardır. İçinde iki lahit teknesi görülmektedir. Anıtsal mezarın kuzeybatı yanında bir heroon görülür. Anıtsal mezarın kuzeybatısında açılan seramik fırını, M.S. 2.-3. yüzyılda Roma Devrinde, burada seramik üretildiğini kanıtlamıştır. Sadece ızgara ve yanma odası ele geçmiştir. Fırında bulunan kap baskıları ve baskılı kap parçaları ilginçtir⁸⁰.

Hadim'in Hadimi Caddesi Taşpınar Mahallesi, Kütüphane Sokakta bulunan ve günümüzde de kütüphane olarak hizmet vermeye devam eden kütüphane Osmanlı döneminde kurulan köy kütüphaneleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır⁸¹.

Hadim Kütüphanesi arşiv belgelerinden anlaşıldığına göre 1708 yılında Karahacı Mustafa Efendi'nin kurmuş olduğu medrese içinde medrese kütüphanesi olarak Osman Rüştü Efendi tarafından kurulmuştur. Kütüphane binası kare plan semasına sahiptir. Dönemin özel tuğlası, taş ve Horasan harcı kullanılarak yapılmıştır. Kübik örme kemer ve kubbe çatı ile kütüphaneye genişlik kazandırılmaya çalışılmıştır. Kütüphane girişi binanın güney tarafındadır. Giriş kapısının karşısındaki duvara aydınlatma amaçlı pencereler açılmıştır, açılan pencereler içten dışa doğru daralmaktadır. Pencereler dışarıdan demir parmaklıklar ile teçhiz edilmişlerdir. Kütüphanenin üzeri kubbeye örtülü, geçiş elemanı olarak köşelerde pendentifler kullanılmıştır. İki adet ahşap gergiler bulunmaktadır. Kütüphanenin batı cephesine odunluk ve tuvalet ilave edilmiştir. Çatısı tek yöne eğimli üzeri çinko ile kaplıdır (Resim: 26).

---

⁸⁰ www.kultur.gov.tr.

⁸¹ HADİMİOĞLU, N., *Hadim ve Hadimliler Bibliyografyası*, s. 110.

Resim 26: Hadim Kütüphanesi.

Kütüphane taştan inşa edilerek dıştan sıvanmıştır. Altına beton atılan çatının üstü çinko ile kaplanmıştır. Cumhuriyet dönemine kadar hizmet vermiş olan kütüphanedeki kitaplar 28 Şubat 1935’de Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi’ne nakledilmiştir. Kütüphane halen Kültür Bakanlığına bağlı halk kütüphanesi olarak hizmet verirken 14 750 adet kitap okuyucularıyla buluşmaktadır.

Hadim merkezde bulunan diğer beşeri eserler Hz. Hadimi Türbesi ve Aşağı Hadim Camii’dir. Hz Hadimi zamanında Türk ve İslam kültürüne binlerce eser ve bilim adamı yetiştirmiş önemli bir alimdir. İslam kültüründe önemli bir yer tutan bu zatın türbesi dışardanda olmak üzere yüzlerce ziyaretçi tarafından ziyaret edilmektedir. Bir diğer beşeri eser ise 14.yy.dan kalma Aşağı Hadim Camisi’dir. Caminin içerisinde ahşap el işçiliği ve boyamalar görülmeye değerdir (Resim: 27, 28).

Resim 27: Hz. Hadimi Türbesinden Bir Görünüm

Resim 28: Aşağı Hadim Camisinden Bir Görünüm

3.5. Ulaşım ve Konaklama

Ulaşım Coğrafyası; kara, hava, demir ve deniz yolu ulaşımını inceleyen bilim dalıdır. Ulaşım ve ulaştırma, insanı ve onun ürettiği mal ve hizmetlerin bir sahadan başka bir sahaya taşınması işidir. Tarihin ilk çağlarından beri ulaşım insanların ana faaliyetlerinin başında gelmiştir.

3.5.1. Ulaşım

Hadim ile Konya arası 128 km'dir ve Hadim'i Konya'ya bağlayan karayolunun Belören-Hadim arasındaki kısım standart dışı olup yapımı devam etmektedir. Bu kısımda ulaşım sıkıntısı yaşanmaktadır. İl merkezine ulaşım Hadim Belediyesi tarafından düzenlenen otobüs seferleri ile sağlanmaktadır. Bu seferler, Hadim'de Konya'ya sabah-akşam olmak üzere 2 otobüs, aynı şekilde Konya'dan Hadim'e 2 otobüs olmak üzere toplam 4 otobüs ile sağlanmaktadır⁸². Ayrıca ilçede özel şahıslara ait minibüslerle Konya'ya seferler düzenlenmektedir. Bunun yanında diğer ilçelerden Konya'ya giden araçlar Hadim içerisinden geçmek zorunda kaldıklarından bu araçlar da ulaşımında kullanılmaktadır.

İlçeden Taşkent, Sarıveliler, Ermenek, Bozkır, Seydişehir ve Beyşehir gibi ilçelere yol güzergahı mevcut olup yol yaz-kış kullanılmaktadır. Şehir içi ulaşımı ise yine belediye tarafından tahsis edilen 3 dolmuş sağlamaktadır. Bu dolmuşlar belirli saatlerde belirli bölgelere düzenli olarak yolcu taşınması yapmaktadırlar

Hadim ile Mersin arası 350 km uzaklıkta olup buradan da özel araçlarla ulaşım sağlanmaktadır. Yine önemli bir yol güzergahı vardır ki buda Alanya'dır. Turistik açıdan ve yakınlık bakımından birçok avantajı bulunan bu yol güzergahı yeterli bakım ve onarımı olmadığından ancak yaz aylarında kullanılmaktadır.

---

⁸² Hadim Belediyesi 2005.

Hadim idari sınırları içerisinde Hadim İlçe merkezine en uzak kasaba 58 km uzaklıkta bulunan Göynükkışla ile 57 km uzakta bulunan Selehattin Köyü'dür. Araştırma sahamıza en yakın köy 7 km uzaklıkta olan Yukarıkızılkaya Köyü'dür. İlçe ile kasabaları arasında ilçeden hareket eden ulaşım aracı bulunmamaktadır. Ancak buradaki ulaşımı kasabalar günlük seferlerle sağlamaktadır. İlçe merkezine 38 km uzaklıkta olan Beyreli yolu kış aylarında yoğun kar yağışı nedeni ile ulaşımına kapanmaktadır⁸³ (Tablo: 49).

Tablo 49: Hadime Bağlı Kasaba ve Köylerin Uzaklıkları.

Köy-Kasaba	Uzaklık	Köy-Kasaba	Uzaklık
Aşağıkızılkaya Köyü	8	Kalınagıl Köyü	17
Aşağıeşenler Köyü	40	Kaplanlı Köyü	11
Ağaçcı Köyü	44	Korualan Kasabası	15
Göynükkışla Kasabası	58	Küplüce Köyü	49
Bolat Kasabası	21	Oduncu Köyü	21
Bağbaşı Kasabası	18	Sarıhacı Köyü	38
Çiftapınar Köyü	43	Sarıncı Köyü	16
Beyreli Köyü	35	Sazak Köyü	12
Bademli Kasabası	40	Selehattin Köyü	57
Dedemli Kasabası	19	Umurlar Köyü	51
Dülgerler Köyü	40	Yalınçevre Kasabası	19
Gaziler Köyü	19	Yelmez Köyü	23
Fakılar Köyü	24	Yukarıkızılkaya Köyü	7
İğdeören Köyü	27		

⁸³ Hadim Kaymakamlık Brifingi 2005.

Hadim İlçe Trafik Şube Müdürlüğü kayıtlarına göre 2006 yılı Temmuz ayında ilçede toplam 352 adet motorlu ve motorsuz araç bulunmaktadır⁸⁴ (Tablo: 50). İlçe Trafik Şube müdürlüğü aynı zamanda Taşkent İlçesine de hizmet vermektedir.

Tablo 50: Hadim’de 2006 Yılı Araç Sayısı.

TRAFİK TESCİL VE BÜRO AMİRLİĞİ TEMMUZ 2006 VERİLERİ					
Motosiklet	Resmi	0	Kamyon	Resmi	3
	Hususi	29		Hususi	21
	Ticari	0		Ticari	5
	Toplam	29		Toplam	29
Otomobil	Resmi	4	Traktör	Resmi	0
	Hususi	176		Hususi	8
	Ticari	0		Ticari	0
	Toplam	180		Toplam	8
Minibüs	Resmi	4	Çekici	Resmi	3
	Hususi	13		Hususi	2
	Ticari	8		Ticari	0
	Toplam	25		Toplam	5
Otobüs	Resmi	9	Özel Amaçlı Taşıt	Resmi	3
	Hususi	1		Hususi	0
	Ticari	1		Ticari	0
	Toplam	11		Toplam	3
Kamyonet	Resmi	1	Tanker	Resmi	1
	Hususi	55		Hususi	0
	Ticari	4		Ticari	0
	Toplam	60		Toplam	1
Arazi Taşıtı	Resmi	0	Yarı Römork	5	
	Hususi	1			
	Toplam	1	Genel Toplam	352	

Ulaşım bilgilerine ek olarak ilçenin tüm kasaba ve köylerinde telefon hattı bulunurken ayrıca özel GSM operatörleri sayısı ile de iletişim sağlanmaktadır.

⁸⁴ Hadim Trafik Şube Müdürlüğü.

3.5.2. Konaklama

İlçeye gelenler için konaklama sorunu bulunmamaktadır. Konaklama için en önemli yerlerin başında Hadim Belediye Oteli gelmektedir. Sürekli açık olması, 24 saat sıcak su seviyesi, tek, iki ve üç kişilik odaları, 32 kişilik kapasitesi ve kaloriferli ısınma sistemi ile ilçede konaklama imkanı sağlamaktadır⁸⁵ (Resim: 29).

Resim 29: Hadim Belediye Otelinden Bir Görünüm.

Ayrıca öğretmen evinde, öğretmenler, memurlar ve diğer ziyaretçiler konaklama imkanı bulmaktadırlar. Birde eski adetlerden kalma köy odası bulunmaktadır. Burası yolda kalmışlara ve kasabalardan gelip günübirlik kalanlar için ücretsiz olarak konaklama imkanı sunmaktadır.

---

⁸⁵ Hadim Belediyesi.

SORUN VE ÖNERİLER

Hadim ilçe merkezini oluşturan mahallelerin birbirinden kısmen kopuk olması, ilçe merkezindeki kamu kurum ve kuruluşları ile ticari fonksiyonların sadece Taşpınar Mahallesi ve Armağanlar Mahallesiinde yoğunlaşması diğer mahallelerin gelişimini yavaşlatmaktadır. Gerekli altyapı ve yatırımlarla Hadim'in diğer mahalleleri olan Hocalar Mahallesi ile Aşağı Hadim Mahalleleri'nin de sosyal yapıya daha fazla katkıda bulunması ilçenin her alanda daha fazla canlılık kazanmasını sağlayabilir.

Yeni yapılan devlet hastanesinin bölge hastanesi olarak sayılmasına karşın kimi hastalar il merkezindeki hastanelere sevk edilmektedir. İlçenin Konya'ya 128 km uzak olduğu ve kış aylarında yoğun kar yağışında yolların kapanması göz önünde bulundurularak hastanedeki uzman doktor ve hekim sayısı arttırılmalıdır. İlçenin sağlık açısından bir başka sorunu da içme sularından kaynaklandığı belirlenen guatr hastalığıdır. İlçe halkının sağlığını olumsuz yönde etkileyen bu faktör gerekli önlemler alınarak bir an önce giderilmelidir.

İlçedeki okul ve öğretmen sayısının yetersiz oluşu, çoğu köyün taşınmalı eğitimle ilçeye taşınması Hadim'de ki eğitimi olumsuz etkilemektedir. İlçenin belirli bir kısmına yatılı bölge okulu yapılması ve ilçeye uzak olan yerleşim birimlerindeki öğrencilerin burada eğitim alması daha uygun gözükmektedir.

İlçede üniversiteye hazırlanan öğrencilere yardımcı olacak herhangi bir resmi veya özel dershanenin olmayışı yüksek eğitim düzeyinin çok aşağılarda olmasına yol açmaktadır. Bize göre ilçede üniversiteye hazırlanan gençlere ülke genelindeki üniversiteye girişteki diğer adaylarla daha iyi yarışabilmelerine yardımcı olacak dershaneler açılmalı ve ilçenin yüksek eğitim seviyesini arttırması sağlanmalıdır.

Araştırma sahamızda bölgenin arazi yapısının sarp ve engebeli olması, kış şartlarının ilçede daha çetin geçmesi, çevresindeki büyük merkezlere olan uzaklığı gibi sebeplerden ötürü bir türlü gelişmeyen sanayi ve ticari faaliyetleri olması gereken düzeyde değildir. Halkın gelir seviyesinin yükseltmek için ilçede sanayi tesisleri inşa edilmeli ve tüm bölgeyi kapsayacak şekilde çıraklık, iş eğitimi kursları açılmalıdır.

Kışların uzun sürmesi, yem olanaklarının kısıtlı olması, meraların ıslah edilmemesi gibi sebepler ahır besiciliğinin gelişimini engellemektedir. Bunun yanında süt sığırcılığı da yok sayılır. Arazi yapısının uygun olmaması, yem bitkilerinin ekilmemesi, üretilen sütü işleyecek mandıraların olmaması ve dışarıdaki mandıralara ulaştırmamanın güçlüğü gibi nedenlerle gelişemeyen besicilik faaliyetleri ilçe genelinde yem bitkileri ekiminin teşvik edilmesi, küçük mandıraların kurulması ve bu ürünlerin işlenmesiyle büyükbaş hayvancılığın bu bölgede kalkınması sağlanabilir.

Bölge geneline baktığımızda özellikle arazinin küçükbaş hayvancılık için müsait olmasına rağmen gelişmemiş olduğunu görmekteyiz. Hayvan sayısı ve üretimi sınırlı sayıda kalmıştır. Hayvan sayısı ve üretimi ancak bölge halkına yetecek durumdadır. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin gelişmesi için bölgedeki mevcut meralar ıslah edilmeli ve iç piyasada daha fazla tercih edilen iyi cins ırkların yetiştirilmesi gerekmektedir.

İlçe genelinde son yıllarda meyve yetiştiriciliği hızlı bir ivme kazanmıştır. Fakat yaptığımız araştırmalarda dikilen fidanların sertifikasız ve kazık köklü olduğu görülmüştür. İlçe toprak yapısına müsait olmayan bu fidanlar belirli bir yaşa geldikten sonra gövdesinde yarılma ve ballanma gibi hastalıklarla en verimli olacağı bir zamanda kurumaktadır. İlçe Tarım Müdürlüğü ve diğer kuruluşların yönlendirmeleri sayesinde sertifikalı ve dünya piyasasında daha fazla tercih edilen iyi cins bahçe tesisleri yapılmalıdır. Ayrıca ilçenin yok sayılabilecek sanayisine üretilen meyve sularını işleyecek fabrika türü işletmelerin açılması sayesinde ilçenin ekonomisi zenginleşecek ve ilçe dışına olan göç kısmen de olsa azalacağı görüşündeyiz.

Turistik açıdan ve yakınlık bakımından birçok avantajı bulunan Alanya yolu yeterli bakım ve onarımı olmadığından ancak yaz aylarında kullanılmaktadır. Çevresindeki yerleşim merkezlerine göre önemli bir ulaşım artısını kullanamayan Hadim'in bu güzergahtaki yol bakım ve çalışmalarının biran önce tamamlanması gerekmektedir.

Hadim'de yer alan Yerköprü Şelalesi, Karasu Kaynağı ile ilçe sınırları içerisinde bulunan birçok mağara ülke ve dünya genelinde yeterince tanıtımının yapılmaması, bu bölgelere gerekli alt ve üst yapının verilememesi ilçenin turizmini olumsuz yönde etkilemektedir. İlçe turizminin gelişmesi için bölgeyle ilgili tarihi ve turistik kısa film, propaganda, konferans türü tanıtım faaliyetleri düzenlenmelidir. Bolat Kasabası içinde yer

alan arkeolojik İsaura tarihi eserleri üzerinde bilimsel çalışmalar arttırılmalı ve tarihi eserlerin hem korunması hem de tanıtımı yapılmalıdır. Hadim ve çevresinde yayla turizmi gelişmektedir. Yayla turizmini teşvik amacıyla yörenin tanıtılması ve ulaşımının daha kolay hale getirilmesi gerekmektedir.

Bünyesinde çok sayıda tarihi kitap ve doküman bulunan Hadim'in en önemli beşeri eserlerinden olan Hadim Kütüphanesi tekrar tadilat edilmeli ya da yeni bir binada hizmet vermelidir.

Sahanın her yerinde erozyonu görmek mümkündür. Özellikle ormanların yok edildiği yerlerde erozyon şiddetlidir. Ormanların yok edilmesini önlemek için yöre halkının bilinçlendirilmesi ve erozyonun yoğun olarak görülen yerlerinde ağaçlandırma çalışmaları yapılmalıdır.

İlçede sosyal hayatın gelişmesine fayda sağlayacak sinema, tiyatro, kapalı spor salonları inşa edilmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

- AKKUŞ, A.,** Jeomorfolojiye Giriş, Öz Eğitim Yay., Konya ,1996.
- BAHAR, H.,** İsaoria Bölgesi Tarihi, S.Ü. Sosyal Bilimler Enst. (Doktora Tezi), Konya,1991.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya,1995.
- BULDUR, A.,** Yukarı Göksu Havzası'nın Hidrojeomorfolojisi" Marmara Üni.(Yayımlanmamış Doktora Tezi) İstanbul, 1998.
- BÜYÜKAYDIN, A.,** Dünkü Hadim, (Bu eser yayımlanmamış el ile çoğaltılarak dağıtımı yapılmıştır) Ankara, 2002.
- ÇOMAK, N.,** Yukarı Göksu Havzası'nın Coğrafyası, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Yayımlanmamış Doktora Tezi) İstanbul,1998.
- DOĞANAY, H.,** Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1994.
- DOĞANER, S.,** Türkiye Turizm Coğrafyası Çantay Kitabevi, İstanbul, 2001.
- DÖNMEZ, Y.,** Bitki Coğrafyası, İÜ Yay., Yay. No: 3319,İstanbul, 1985.
- ERDEK, B.,** Bütün Yönleriyle Korualan (Gezlevi), Konya,1998.
- GÜNGÖRDÜ, E.,** Türkiye'nin Beşeri Ve Ekonomik Coğrafyası, Nobel Yay., Ankara, 2001.
- HADİMİOĞLU, N.,** Hadim ve Hadimliler Bibliyografyası, Konya,1983.

- İNAN, N.** Konya Ovasının İklimi(Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya,1990.
- KARABORHAN, H.H.,** Şehir Coğrafyası ve Şehirsal Fonksiyonlar, FÜ Sos. Bil. Derg.,C.3 S.1, Elazığ, 1989.
- KAYA, B.,** Bozkır-Hadim-Belören Arasındaki Bölgenin(Konya) Fiziki Coğrafyası ile Erozyon ilişkilerinin Araştırılması.
- KURTMAN F.,TURAN A.,** Hadim Bölgesinin Paleotektonik Dönem Jeolojik Evrimi, 30. Yıl Fikret Kurtman Jeoloji Sempozyumu, Selçuk Üni. Jeoloji Müh. Böl. Bildirisi.2006.
- ÖZGÜL, N.,** Orta Torosların Kuzey Kesiminin Yapısal Gelişiminde Blok Hareketlerinin Önemi, M.T. A. Enstitüsü, Ankara, 1971.
- SAK, İ.,** Şehdi Osman Efendi'nin Hadim Kütüphanesine Vakfettiği Kitaplar, Sosyal Bilimler Enst. Dergisi. Konya.
- TANDOĞAN, A.,** Türkiye Nüfusu, Eser Ofset Matbaası, Trabzon,1994.
- TOSUN, B.,** Tarihte Bozkır ve Çevresi- Yelbeği, İstanbul, 2001.
- TURAN, A.,** Toroslar'da Hadim (KONYA) ve Güneybatısının Jeolojisi, Stratigrafisi ve Tektonik Gelişimi (Yayımlanmamış Doktora Tezi), S.Ü. fen Bil. Enst.,Konya, 1990.
- TURAN, O.,** Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi, İstanbul,1984.
- TÜMERTEKİN, E.,** Beşeri Coğrafyaya Giriş, İ.Ü., Yay., Yay. No:3819, Coğr. Enst. Yay. No:2464, İstanbul, 1994.

- ÜNAL A.,** Hadim (Yerköprü) ve Bucakkışla (Karaman) Köprüsü
Arasında Kalan Yukarı Göksu Vadisi'nin Vejetasyonu, S.Ü.
Proje No.: EF-94/118, Konya, 2000.
- YILMAZ, M.,** Bozkır ve Çevresi Tarihi Coğrafyası (Basılmamış Yüksek
Lisans Tezi) Konya, 1996.
- YİĞİT, A.,** Sivrice-Maden Yöresinin Mevzi Coğrafyası
(Yayımlanmamış Doktora Tezi),F.Ü.Sos. Bil. Enst. Coğr.
AnaBl. Dl.,Elazığ.
- YÜKSEL, Y.,** Hadim-Yerköprü Arasının Hidrolojisi ve Traverten
Oluşukları, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), SÜ,
Konya,1996.

www.hadim.bel.tr

www.hadimmyo@selcuk.edu.tr

www.kultur.gov.tr

www.tuik.gov.tr

